

การพัฒนาการค้าชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

โดย

นางนงลักษณ์ ทวีรักษา
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัท ไทย แอ็กโกร อินเทอร์เน็ต จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562-2563

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย ส่วนบุคคล เรื่อง “การพัฒนาการค้าชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นางนงลักษณ์ ทวีรักษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการ ป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช 2562 - 2563

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การพัฒนาการค้าชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นางนงลักษณ์ ทวีรักษา

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ 62

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการค้าชายแดนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่แม่สอด จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดน เส้นทางการขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐาน นำมาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนไทย การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการค้าชายแดนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยเป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร รายงาน งานวิจัย สถิติ และข้อมูลจากด่านศุลกากรแม่สอด เป็นการนำข้อมูลมาตรวจสอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารร่วมกับการพรรณานา ผลการวิจัยพบว่าสถานการณ์การค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สอด มีมูลค่าการส่งออกลดลง จากปีที่ผ่านมา เป็นผลมาจากปัญหาค่าเงินบาทอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศเมียนมาสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทยน้อยลง ขณะที่การนำเข้าสินค้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากก๊าซธรรมชาติเป็นสำคัญ เนื่องจากความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติเพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้คาดว่าการค้าชายแดนในปีช่วงครึ่งปี 2563 จะเพิ่มขึ้นปีละ 100,000 ล้านบาทต่อปี จากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 ที่บริเวณด่านแม่สอด จังหวัดตาก ข้อเสนอแนะภาครัฐควรพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลการค้าชายแดน รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อกระบวนการนำเข้าส่งออกในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยการพัฒนาโครงการ NSW หรือระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั้งหมด ภาครัฐควรมีการปฏิรูปกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนให้ทันสมัยมีความเป็นสากล และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละพื้นที่ สำหรับเทศบาลนครแม่สอด เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทย สิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาคือโครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคม ด้านโลจิสติกส์ และภาชนะนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านด่านชายแดน เพราะแม่สอดเป็นเมืองหน้าด่านชายแดนไทย - เชื่อมกับเส้นทางเมียนมา ทั้งนี้แม่สอดยังเป็นเส้นทางท่องเที่ยว จำเป็นต้องเร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของสภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดนแม่สอดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในอนาคตหากได้รับการยกฐานะเป็น “องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด” จะสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบในยุค “ไทยแลนด์ 4.0” ได้

Abstact

Title Border trade development in special economic zone In Mae Sot District Tak province

Field Economics

Name Mrs. Nonglak Thaveeraksa

Course NDC Class 62

Subject research Border trade development in special economic zone In Mae Sot District Tak province, the objective was to study the situation of border trade, route of transportation, and infrastructure. To analyze the problems ,obstacles and recommendations for the development of Thai border trade. Solving problems and obstacles on border trade in the special economic area, Mae Sot District, Tak Province by use documentary analysis from journals ,reports, research, statistics reports and data from the Mae Sot Customs Border. The results of the study found that the situation of border trade in the special economic zone in Mae Sot District has decreased export value from last year due to the Kyat currency continually depreciated and Myanmar to order less products from Thailand While the import of goods has a significant increase in value from natural gas. Due to the increasing demand for natural gas to produce electricity. In addition, it is expected that border trade in the year half of 2020 will increase by 100,000 million baht per year from the opening of the 2nd Thai-Myanmar Friendship Bridge at Mae Sot checkpoint, Tak Province. Link border trade information including information necessary for the process of import and export in border special economic zones By developing the NSW project or the one-point electronic linkage system in Thailand to be fully digital. The government sector should have legal and regulatory reforms. Related to border trade to be modernized and universal And consistent with the context of each special economic zone For Mae Sot Municipality Is an important strategic area of Thailand The important thing to develop is the transportation infrastructure. Logistics And taxes on import and export of goods through the border Because Mae Sot is a city in front of the Thai border - connecting with the Myanmar route Mae Sot is also a tourist route. Need to accelerate the development of facilities for tourists. This inevitably shows the economic and border trade in Mae Sot in the future if it has been raised as "Nakhon Mae Sot Local Government Organization" will be able to cope with all kinds of changes in the era of "Thailand 4.0"

คำนำ

สภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ส่งผลให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางทางการค้า และการที่รัฐบาลเห็นความสำคัญหันมาให้ความสนใจในการค้าตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน

จังหวัดตากเป็นจังหวัดชายแดนที่สำคัญทางด้านตะวันตกของประเทศไทย เป็นประตูทางการค้าชายและเป็นจุดเชื่อมโยงบนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC: EastWest Economic Corridor) ที่กำลังได้รับการศึกษาและการพัฒนาเพื่อเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนำร่องของประเทศไทย เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยเฉพาะอำเภอแม่สอด ซึ่งมีศักยภาพเป็นทั้งประตู การค้า การลงทุน อุตสาหกรรม และการจ้างแรงงานอย่างหนาแน่น จึงเป็นเป้าหมายลำดับต้นในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนำร่องของประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าและสามารถเป็นศูนย์กลางการค้าที่มีประสิทธิภาพในภูมิภาคอาเซียนได้อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจในการทำการศึกษการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากอยากทราบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติและผู้นำท้องถิ่นมีความคิดเห็นอย่างไร ในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาพรวม ประเทศหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ตลอดจนแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่สามารถสร้างประโยชน์สูงสุด และมีความคุ้มค่าเพื่อนำข้อมูลไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดให้มีความเจริญยิ่งขึ้น และการศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาในอนาคตในพื้นที่จังหวัดตาก การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่และส่วนราชการในพื้นที่จังหวัดตาก ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษาและเพื่อนนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 62 ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการค้นคว้าหาเอกสาร จนทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

(นางนงลักษณ์ ทวีรักษา)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	6
ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ	8
นโยบายส่งเสริมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	11
แผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน	12
แนวคิดและนโยบายของภาครัฐในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ	15
นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการส่งเสริมการค้าชายแดน	19
ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน	21
แนวคิดการค้าชายแดน	21
สถานการณ์การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน	23
แนวคิดและทฤษฎีการลงทุน	29
แนวคิดการใช้กฎหมายกับการค้าชายแดน	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
กรอบแนวคิดของการวิจัย	34
สรุป	35
บทที่ 3 สถานการณ์การค้าชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ อําเภอแม่สอด	37
จังหวัดตาก	37
ข้อมูลจังหวัดตาก	37
เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก	45
เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด	48

วิเคราะห์ปัญหาการค้าชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	52
การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	54
วิเคราะห์การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	56
สรุป	57
บทที่ 4 แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	60
แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน	60
มาตรการในการส่งเสริมการค้าพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดน	64
สรุป	65
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	68
สรุป	68
ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	
78	
ประวัติย่อผู้วิจัย	83

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	เป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ	10
2-2	สิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ ที่ได้รับจากแนวทางการสนับสนุนจากรัฐ	17
2-3	มูลค่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมา รายจังหวัด	27
3-1	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2559	38
3-2	สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2559	39
3-3	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2560	39
3-4	สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2560	40
3-5	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2561	40
3-6	สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2561	41
3-7	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2562	41
3-8	สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2562	42
3-9	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2563	42
3-10	สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2563	43
3-11	สถิติการค้าชายแดนของ จังหวัดตาก อำเภอแม่สอด	43

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ประกอบด้วยสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และมาเลเซีย การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทำให้มีต้นทุนค่าขนส่งต่ำและยังเป็นแหล่งระบายสินค้าที่ล้นตลาดของไทย ตลอดจนยังเป็นช่องทางในการหาวัตถุดิบที่มีราคาถูกเพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานผลิตสินค้าภายในประเทศ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตทำให้สินค้าดังกล่าวมีราคาต่ำลง อันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคภายในประเทศของไทย และสามารถส่งออกสินค้าที่มีราคาต้นทุนต่ำลงเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยมีช่องทางค้าชายแดนตามแนว ชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ประมาณ 95 จุด แยกเป็นจุดผ่านแดนถาวร 39 แห่ง และจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน 52 แห่ง และมีจุดผ่านแดนชั่วคราว 2 แห่ง จุดผ่อนปรนพิเศษ(สิงขร) 1 แห่ง รวมทั้งจุดผ่อนปรน (เขาพระวิหาร) 1 แห่ง โดยช่องทางการค้าชายแดนที่กระจายอยู่ตามจังหวัดชายแดนต่างๆ ก็มีกิจกรรมการค้าการลงทุนแตกต่างกันไป ซึ่งปัจจุบันการค้าชายแดนมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค โดยไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่จะช่วยสนับสนุนให้ ไทยมีบทบาทในการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านเส้นทางสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคหรือที่ รู้จักกันดีในนามของระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง) (GMS Economic Corridors) สำหรับเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคนี้เชื่อมต่อระหว่างเมืองสำคัญในกลุ่มประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเทศคือไทยจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เวียดนาม กัมพูชา ลาว และเมียนมา สำหรับเส้นทางคมนาคมที่พัฒนาตามแผน GMS Economic Corridors แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ตามภูมิภาค ได้แก่ แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือใต้- (North-South Economic Corridor) แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก ตะวันตก-East-West Economic Corridor) และแนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor) ภายหลังจากที่เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค เหล่านี้มีการพัฒนาแล้วเสร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นจะส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวการค้าชายแดน ที่มีเส้นทางเหล่านี้มีปริมาณการขนส่งและกิจกรรมเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องด้านอื่นเพิ่มมากขึ้นด้วย

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นแนวทางการพัฒนาที่มีการศึกษากันมานานในประเทศไทย โดยมีแนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่เพื่อจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้มีการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่างๆ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา อันเป็นการนำมาซึ่งการลงทุน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียง พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษทั้ง 5 พื้นที่เป้าหมายนี้ถือได้ว่าเป็นประตูการค้าหลักที่มีมูลค่าการค้าชายแดน

และผ่านแดนสูงสุดของไทย และเป็นเมืองหน้าด่านรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อเป็นเหตุจูงใจนักลงทุนจากในประเทศและต่างประเทศเข้ามาลงทุน อันเป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต จึงได้มีมติกำหนดให้พื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะแรก

จังหวัดตากเป็นจังหวัดชายแดนสุดทางตะวันตกของประเทศไทย อาณาเขตด้านชายแดนติดกับประเทศเมียนมา โดยทางบกติดกับจังหวัดเมียวดีของประเทศเมียนมา มีแนวชายแดนธรรมชาติติดแม่น้ำเมย(ตองยี) เป็นเส้นแบ่งเขตแดน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเมียนมา มีชายแดนยาวประมาณ 540 กิโลเมตร (แม่น้ำเมย 170 กม. เทือกเขาตะนาวศรี 370 กม.) สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นภูเขาสูง ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้ประกาศให้อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” ส่งผลให้แม่สอดจากเดิมเป็นแค่เมืองเล็กๆ ติดชายแดนประเทศเมียนมา กลายเป็นเมืองขนาดใหญ่ขึ้นมาทันที โดยเฉพาะ เขตเทศบาลนครแม่สอด ในวันนี้ เติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด กลายเป็น “ชุมทอง” แห่งใหม่ของนักลงทุนปัจจุบัน “แม่สอด” เปรียบเสมือนประตูหน้าด่านสำคัญบนเส้นทาง ระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) หรือเส้นทางหมายเลข 9 (R9) มีมูลค่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ปีละเกือบแสนล้านบาท ห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ อีกทั้งคอนโดมิเนียมเกิดขึ้นมาใหม่เป็นจำนวนมาก ล่าสุดกลุ่มนักลงทุนชาวจีนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเตรียมสร้างอาณาจักรคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่หลายร้อยยูนิตรองรับการขยายตัวของเมือง ในขณะที่ท่าอากาศยานแม่สอด แต่ละวันต้องรองรับผู้โดยสารถึง 5 เที่ยวบิน และขณะนี้กำลังขยายรันเวย์ เป็น “สนามบินนานาชาติ” เพื่อรองรับเครื่องบินขนาดใหญ่และนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ส่วนสายการบินแม่สอด-เชียงใหม่ จะเปิดใช้ในปี 62 “การเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว หน่วยงานที่ต้องรับศึกหนักคือ เทศบาลนครแม่สอด เพราะการที่มีนักลงทุน นักท่องเที่ยว รวมทั้งแรงงานหลั่งไหลเข้าไปในพื้นที่จำนวนมาก เรื่องสาธารณูปโภค ไม่ว่าจะเป็นน้ำประปา ไฟฟ้า และถนนหนทาง จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรองรับ” โดยเฉพาะการพัฒนาด้านโลจิสติกส์ การขนส่งสินค้าผ่านด่านชายแดน และการพัฒนาด้านระบบภาษีในการนำเข้า-ส่งออก ในด้านการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดน เมียนมาจะปรับปรุงขั้นตอนการตรวจสอบใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หรือ ATIGA Form D ณ ด่านชายแดน เพื่อให้ไทยที่ส่งออกไปเมียนมาภายใต้กรอบอาเซียนสามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษีได้รวดเร็วขึ้น

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาค้าชายแดนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่แม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทย เทศบาลนครแม่สอดอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาคือโครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคม ด้านโลจิสติกส์ และภาษีนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านด่านชายแดน เพราะแม่สอดเป็นเมืองหน้าด่านชายแดนไทย – เชื่อมกับเส้นทางเมียนมา อีกทั้งแม่สอดยังเป็นเส้นทางทางท่องเที่ยว จำเป็นต้องเร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของสภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดนแม่สอดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอนาคตหากได้รับการยกฐานะเป็น “องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด” จะสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบในยุค “ไทยแลนด์ 4.0” ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดน เส้นทางขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐาน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก อำเภอแม่สอด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนไทย การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการค้าชายแดนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพการค้าชายแดนผ่านช่องทางการค้าของจังหวัดตาก เส้นทางขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดน แนวทางการปรับปรุงพัฒนาการค้าชายแดนในอนาคต เพื่อเตรียมพร้อมในการรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล
2. ขอบเขตด้านประชากร โดยการศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ด่านกงสุลการแม่สอด ตรวจคนเข้าเมือง กลุ่มทุนในพื้นที่อำเภอแม่สอด
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาตั้งแต่ปี 2559 - พฤษภาคม 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร รายงาน งานวิจัย การประชุมสัมมนาและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาชน ตลอดจนกลุ่มทุนในพื้นที่แม่สอด(ไทย)-เมียวดี(เมียนมา) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประกอบการศึกษาวิจัย

การนำข้อมูลมาตรวจสอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์พรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ การใช้กรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับการค้าชายแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การค้าการลงทุน และผลกระทบจากการค้าชายแดนมาเป็นกรอบของการวิเคราะห์ ให้ตรงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตของการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงสถานการณ์การค้าชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3. ทราบแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน และความต้องการของพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมการจัดตั้งเป็น “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด” ในอนาคตต่อไป

คำจำกัดความ

การค้าชายแดน หมายถึง การนำสินค้าเข้าและส่งออกกระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศที่มีพรมแดนทางบกติดกับประเทศไทย คือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และประเทศมาเลเซีย ผ่านช่องทางการค้าต่างๆ ของจังหวัดตาก

เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง เขตพื้นที่ที่กำหนดโดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ(กนพ.) ตามคำสั่งที่ 72/2557 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อให้เป็นพื้นที่ที่ได้รับสิทธิพิเศษในด้านต่าง ๆ ตามที่กำหนด ได้แก่สิทธิพิเศษเรื่องภาษีอากร การลงทุนแรงงาน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านศุลกากร

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก

หมายถึง เจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่ออกกฎระเบียบในการขออนุญาตนำสินค้าเข้า และส่งออกตามกฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่กักกันพืช เจ้าหน้าที่ประมง ฯลฯ

ช่องทางอนุมัติตามกฎหมายศุลกากร

หมายถึง ช่องทางผ่านแดนที่ฝ่ายไทยเปิดเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการสามารถขนส่งสินค้าผ่านแดนได้ตลอดแนวชายแดน ทั้งนี้อธิบดีกรมศุลกากรจะใช้อำนาจตามมาตรา 5 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2483 อนุมัติให้ผู้ประกอบการเฉพาะรายเป็นครั้งคราว เพื่อประโยชน์ทางการค้าเป็นหลัก สำหรับในพื้นที่ชายแดนที่มีปัญหาความมั่นคง และมีการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าอยู่แล้ว คณะอนุกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดน สภาความมั่นคงแห่งชาติได้ให้หลักไว้ว่า เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะต้องหารือหน่วยงานด้านความมั่นคงก่อนอนุมัติ และจะอนุมัติให้ขนส่งผ่านจุดผ่อนปรนทางการค้า หรือจะพิจารณาให้ขนส่งช่องทางอื่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

หมายถึง รูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกออกแบบให้มีโครงสร้าง กลไก อำนาจ หน้าที่ และทรัพยากรที่พิเศษเพื่อรองรับการบริหารพื้นที่ที่มี

ประเด็นปัญหาเฉพาะด้านอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายด้าน อาทิ การจัดการบริหารสาธารณะที่มีลักษณะเฉพาะ (special functions) เช่น เมืองการค้า ชายแดน เมืองท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เมืองอุตสาหกรรมและ โลจิสติกส์ เป็นต้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการทบทวนวรรณกรรมซึ่งประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการค้าชายแดนและการศึกษาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีข้อหัวสำคัญดังนี้

1. นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
2. ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ
3. นโยบายส่งเสริมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
4. แผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน
5. แนวคิดและนโยบายของภาครัฐในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ
6. นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการส่งเสริมการค้าชายแดน
7. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน
8. สถานการณ์การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
9. แนวคิดการค้าชายแดน
10. แนวคิดทฤษฎีการลงทุน
11. แนวคิดการใช้กฎหมายกับการค้าชายแดน
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
13. กรอบแนวคิดของการวิจัย
14. สรุป

นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

1. นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557 ซึ่งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมีดังนี้ นโยบายข้อ 7 การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน 7.6 พัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษโดยเริ่มจากการพัฒนาด้านการค้าชายแดนและโครงข่าย การคมนาคมขนส่งบริเวณประตูการค้าหลักของประเทศ เพื่อรองรับการเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการลงทุนข้ามแดน โดยปรับปรุงโครงข่ายระบบถนน พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งสินค้าข้ามแดนอย่างต่อเนื่อง โดยในระยะแรกให้ความสำคัญกับด่านชายแดนที่สำคัญ 6 ด่าน ได้แก่ ปาดังเบซาร์ สะเตา อรัญประเทศ แม่สอด บ้านคลองลึก และบ้านคลองใหญ่ ซึ่งจะทำให้ระบบขนส่งและโลจิสติกส์สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพและรองรับปริมาณการเดินทาง และการขนส่งที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากการเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน

2. แผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ความสำคัญใน 2 กลยุทธ์ ดังนี้

2.1.1 การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่าง ๆ มุ่งพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ/ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

2.1.2 การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาค มุ่งพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว พัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกัน ทั้งด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย พ.ศ.2558 ได้ กำหนดยุทธศาสตร์หลักและยุทธศาสตร์สนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับด้านสาธารณสุข ดังนี้

ยุทธศาสตร์หลัก มี 2 กลยุทธ์ ดังนี้

(3) จัดระบบสนับสนุนการลงทุนและแรงงานต่างด้าวไปกลับที่มีมาตรฐาน โดยการจัดระบบประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว

(4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ ที่มีคุณภาพ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากรให้พอเพียง สามารถเชื่อมโยงจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสู่โครงสร้างพื้นฐานหลักของประเทศ

ยุทธศาสตร์สนับสนุน มี 1 กลยุทธ์ ดังนี้

(2) ส่งเสริมการพัฒนาด้านสาธารณสุขในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

1) การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จเพื่อคัดกรองควบคุมโรคติดต่อจากแรงงาน ต่างด้าว

2) การส่งเสริมการป้องกันควบคุมโรคติดต่อ โรคอุบัติใหม่บริเวณชายแดน

3) การปรับปรุงโรงพยาบาล สถานพยาบาลบริเวณชายแดน

2.3 ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ยกร่างเป้าหมายและ แนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ข้อมูล ณ วันที่ 14 กันยายน 2558) ที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ดังนี้

1. ร่างหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กำหนดว่าพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนได้รับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงอย่างสมดุล เพื่อเป็นฐานการผลิตใหม่ของประเทศและชุมชนท้องถิ่น

2. ร่างแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดในประเด็น 5.6 การพัฒนาพื้นที่ ภาคและการเชื่อมโยงภูมิภาค

5.6.1 การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนโดยส่งเสริมการลงทุนและการค้าชายแดน รวมทั้งวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อดึงดูดนักลงทุนไทยและในภูมิภาคให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่ โดยเฉพาะการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน การให้ความสำคัญกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การให้สิทธิประโยชน์ การบริหารจัดการและการสร้างขีดความสามารถของแรงงานไทยและต่างด้าว การให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และการจัดระเบียบ พื้นที่ชายแดนด้านความมั่นคง เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดนและการผ่านแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาค จึงควรผลักดันและส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในประเทศ ส่งเสริมการส่งออกให้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตสินค้าและเป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้าในภูมิภาค ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การประกอบอุตสาหกรรม การพาณิชย์ การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ เพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติ และยกระดับรายได้ของประชากรในประเทศ โดยพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อให้เศรษฐกิจและการค้าในพื้นที่มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในแต่ละพื้นที่

เป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถทางการแข่งขัน
  - 1.1 ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน
  - 1.2 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น
2. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21
3. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
  - 3.1 สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ
  - 3.2 กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกกระดับ

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุล ภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ

ประเด็นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
  - 1.1 เกษตรสร้างมูลค่า
    - 1.1.1 เกษตรปลอดภัย
    - 1.1.2 เกษตรชีวภาพ
    - 1.1.3 เกษตรแปรรูป
    - 1.1.4 เกษตรอัจฉริยะ
  - 1.2 อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต
    - 1.2.1 อุตสาหกรรมชีวภาพ
    - 1.2.2 อุตสาหกรรมและบริการการแพทย์ครบวงจร
    - 1.2.3 อุตสาหกรรมและบริการดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์
    - 1.2.4 อุตสาหกรรมและบริการขนส่งและโลจิสติกส์
    - 1.2.5 อุตสาหกรรมความมั่นคงของประเทศ
  - 1.3 สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว
    - 1.3.1 ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม
    - 1.3.2 ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ
    - 1.3.3 ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย
    - 1.3.4 ท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ
    - 1.3.5 ท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค
  - 1.4 โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมโยง เชื่อมโลก
    - 1.4.1 สร้างและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
    - 1.4.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่
  - 1.5 พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่
    - 1.5.1 สร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ
    - 1.5.2 สร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงิน
    - 1.5.3 สร้างโอกาสเข้าถึงตลาด
    - 1.5.4 สร้างโอกาสเข้าถึงข้อมูล
    - 1.5.5 ปรับบทบาทและโอกาสการเข้าถึงบริการภาครัฐ
2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์
  - 2.1 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
    - 2.1.1 ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น
    - 2.1.2 ช่วงวัยแรงงาน
  - 2.2 ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21

3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

3.1 การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมทุกมิติ

3.1.1 ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก

3.1.2 เพิ่มผลผลิตภาพและคุ้มครองแรงงานไทยให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพ

และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความปลอดภัยในการทำงาน

3.2 การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

3.2.1 พัฒนาศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีใน

ภูมิภาค

3.2.2 การพัฒนากำลังแรงงานในพื้นที่

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิต ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4.1 สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว

ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

4.2 สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

มุ่งเป้าสู่การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ของภาครัฐและภาคเอกชน

4.3 พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เพิ่มผลผลิตภาพของน้ำทั้งระบบ ในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้าง

มูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำ ให้ทัดเทียมกับระดับสากล

ตารางที่ 2-1 เป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			
		ปี 2561-2565	ปี 2566-2570	ปี 2571-2575	ปี 2575-2780
1. เจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมด	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เขตเศรษฐกิจทั้งหมด (เฉลี่ยร้อยละ)	ขยายตัวอย่างน้อยร้อยละ 5	ขยายตัวอย่างน้อยร้อยละ 5	ขยายตัวอย่างน้อยร้อยละ 5	ขยายตัวอย่างน้อยร้อยละ 5
2. การลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมดได้รับการยกระดับ	มูลค่าการลงทุนส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมดในช่วง 5 ปีแรก (ล้านบาท)	600,000 ล้านบาท	600,000 ล้านบาท	600,000 ล้านบาท	600,000 ล้านบาท

ที่มา : แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๙ ประเด็น (เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ(๒๕๕๐ - ๒๕๖๑ .ศ.

นโยบายส่งเสริมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

นโยบายส่งเสริมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการกำหนดให้พื้นที่ที่มีศักยภาพบริเวณชายแดน เป็นเขตที่มีการส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาเป็นพิเศษ เพื่อให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม นอกเหนือจากพื้นที่ตอนในของประเทศ ริเริ่มขึ้นในสมัยนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยได้มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ.2556 ซึ่งมีผลบังคับใช้และลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนที่พิเศษ 87 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2556 เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุนของประเทศตามข้อได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความสามารถในการเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่งในระดับภูมิภาค มีความได้เปรียบด้านการค้าชายแดน โดยจำกัดความของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือบริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐบาลจะสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จที่สอดคล้องกับระบบ ASEAN Single Window และการดำเนินการอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และต่อมา มีนโยบายส่งเสริมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมีการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ออกคำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติที่ 72/2557 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนของประเทศตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอาเซียน และข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน และได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย

1.1 พิจารณาให้ความเห็นชอบและเสนอร่างหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนร่างแผนแม่บท แผนงานหรือโครงการและแผนปฏิบัติการต่อคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติเพื่อพิจารณาอนุมัติ

1.2 กำหนดแนวทางให้หน่วยงานถือปฏิบัติเพื่อให้การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษรวมทั้งการส่งเสริมการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน หรือข้อตกลงใต้กรอบเศรษฐกิจอื่น หรือการค้าบริเวณพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นไปโดยเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.3 กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บท ตลอดจนให้คำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการตามแผนแม่บท แผนงานหรือโครงการหรือแผนปฏิบัติการ และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

1.4 แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานได้ตามความเหมาะสม

1.5 เชิญเจ้าหน้าที่ บุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง หรือเรียกเอกสารจากบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้ตามความจำเป็น

1.6 ออกระเบียบ ประกาศ และคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามคำสั่งนี้

1.7 เสนอแนะต่อคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติเพื่อให้มีกฎระเบียบ หรือปรับปรุงแก้ไข กฎระเบียบที่จำเป็นต่อการจัดตั้ง และดำเนินการเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

1.8 ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งนี้ หรือตามที่คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ หรือหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติมอบหมาย

2. การดำเนินงานที่สำคัญ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้มีการดำเนินการจัดประชุมครั้งแรก (ครั้งที่ 1/2557) เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2557 โดยมีมติเห็นชอบให้พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของประเทศไทยจำนวน 5 พื้นที่ชายแดน ได้แก่ (1) อำเภอแม่สอด (2) อำเภอรัฐประเศ (3) จังหวัดตราด (4) จังหวัดมุกดาหาร (5) อำเภอสะเดา (ด้านศุลกากรสะเดาและปาดังเบซาร์) และได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 4 เรื่อง ได้แก่

2.1 สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุน

2.1.1 การให้บริการจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ

2.1.2 มาตรการสนับสนุนการใช้แรงงานต่างด้าว

2.1.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากรในพื้นที่เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเชื่อมโยงในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยการดำเนินการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว เพื่อส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ธุรกิจบริการ สร้างอาชีพ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ระบบราง คลังสินค้า ช่องทางเข้า-ออกด้านศุลกากรให้มีความพร้อม จัดเตรียมระบบการบริหารจัดการ แรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพ และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวชายแดน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดน อาทิ ปัญหาสินค้าผิดกฎหมาย ยาเสพติด แรงงานเถื่อน

แผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีวัตถุประสงค์สำคัญให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคโดยใช้โอกาสจากศักยภาพของพื้นที่และการมีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่บริเวณชายแดน รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 10 จังหวัด ได้แก่ ตาก เชียงราย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา นราธิวาส และกาญจนบุรี

1. แนวทางการพัฒนา

1.1 ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการลงทุน เพื่อดึงดูดการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยให้สิทธิประโยชน์ทั้งทางด้านภาษีและมิใช่ภาษี เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุน เพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จโดยเฉพาะการให้มีอำนาจในการอนุมัติ อนุญาตแบบเบ็ดเสร็จในพื้นที่ และพัฒนาด่านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกในการผ่านแดน

1.2 ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนตามศักยภาพ โดยพัฒนาต่อยอดจากฐานทรัพยากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีอยู่เดิม รวมทั้งยกระดับความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ให้เอื้อต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว และเป็นพื้นที่หลักในการขับเคลื่อนการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจและสังคมในส่วนภูมิภาค ตลอดจนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนให้มีความพร้อมสำหรับรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภาพรวม

1.3 ใช้ประโยชน์และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม อาทิ โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม พลังงาน ระบบน้ำประปา ที่อยู่อาศัย โรงพยาบาล และสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และมีกลไกที่สามารถรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่เมือง รวมทั้งรองรับการพัฒนาพื้นที่และเมืองนำอยู่

1.4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษ โดยศึกษากฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่ เพื่อปรับปรุงและจัดทำข้อเสนอกฎหมายและกฎระเบียบ และจัดระบบฐานข้อมูล เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาธุรกิจรูปแบบใหม่ และการส่งเสริมการลงทุนร่วมระหว่างรัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการลงทุนในอุตสาหกรรมและบริการ เป้าหมาย และนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ตลอดจนการจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

1.5 ส่งเสริมเศรษฐกิจและการสร้างงานที่สอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของพื้นที่

1.6 พัฒนาระบบบริหารจัดการแรงงานที่มีประสิทธิภาพ มีระบบส่งเสริมสุขภาพ เฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรค ที่เชื่อมโยงกับระบบงานการจ้างแรงงานต่างด้าว การประกันสุขภาพ และการเข้าเมือง โดยการจัดระบบบัตรผ่านแดนหรือบัตรประจำตัวแรงงานต่างด้าวแบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งกำหนดมาตรการและระบบสื่อสารเพื่อดูแลความมั่นคงชายแดนและความปลอดภัยในพื้นที่

1.7 พัฒนาเมืองในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เป็นเมืองนำอยู่ที่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการลงทุนทั้งจากในและต่างประเทศ ซึ่งจะสนับสนุนการขับเคลื่อนพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ โดยเน้นการจัดทำแผนพัฒนาเมืองตามแนวคิดด้านแผนผังภูมินิเวศ และการพัฒนาเมืองรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การเติบโตของเมืองแบบกระชับ เมืองที่ปรับตัวได้ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นเมืองที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่มีโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการขั้นพื้นฐาน ที่สามารถส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้ โดยในช่วงปีที่ 1-5 เน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองสงขลา ช่วงปีที่ 6-10 เน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองตาก สระแก้ว เชียงราย กาญจนบุรี หนองคาย และมุกดาหาร และช่วงปีที่ 16-20 เน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองนครพนม นราธิวาส และตราด

1.8 พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและการรักษาพื้นที่สีเขียวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาควบคู่กับการรักษาสภาพแวดล้อม และพื้นที่สีเขียวในเมือง

1.9 เสริมสร้างความสามารถของวิสาหกิจชุมชน และภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อผลักดันให้เกิดการเพิ่มขึ้นของขีดความสามารถในการผลิต

1.10 สนับสนุนให้ประชาชนและภาคีการพัฒนามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

แนวทางการดำเนินงาน

กนพ. เปิดโอกาสให้จังหวัดเป็นผู้จัดทำข้อเสนอการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งครอบคลุมขอบเขตพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กิจกรรมที่ต้องการพัฒนาในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานที่ต้องการได้รับการพัฒนา และสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนที่ต้องการได้รับการสนับสนุน โดยข้อเสนอดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ การพิจารณาของคณะกรรมการภายใต้ กนพ. ในด้านที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอต่อ กนพ. และคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามขั้นตอน เมื่อ กนพ. และคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการแผนงาน โครงการ และมาตรการต่างๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยนับตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา กนพ. ได้ดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต่างๆ ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 10 จังหวัด ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะเวลาที่ 1 และระยะที่ 2 รวม 10 จังหวัด
2. การจัดหาที่ดินและการบริหารจัดการในรัฐบาล คสช. ส่งการเรื่องการจัดหาที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์สำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งในส่วนของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ด้านศุลกากร และนิคมอุตสาหกรรมเพื่อให้ภาคเอกชนเข้าดำเนินการ

3. การให้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน อาทิเช่น

สิทธิประโยชน์สำหรับนักลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กรณีกิจการทั่วไปตามประกาศ กทท ที่ .2/2557 และกรณีกิจการเป้าหมายตามที่ กนพ. กำหนด ซึ่งมีกิจการในการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งกำหนด มี 13 กลุ่มกิจการ 62 ประเภทกิจการย่อย และภายหลังได้ให้ความเห็นชอบเพิ่มเติมอีก 10 ประเภทกิจการย่อย

- 3.1 สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เช่น มาตรการด้านภาษีและสินเชื่อ

- 3.2 สิทธิประโยชน์ด้านการเช่าที่ดินในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

4. การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (OSS) ในแต่ละพื้นที่

5. การจัดระบบแรงงานข้ามชาติ ให้สามารถเข้ามาทำงานในลักษณะไป-กลับ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ตาก และกาญจนบุรี

6. การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร ช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการขยายตัวของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในระยะ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาและในอนาคต

7. การจัดทำผังเมืองรวมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีการจัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังคมนาคมขนส่ง รวมทั้งการออกแบบการกำหนดโซนนิ่งระดับย่าน พร้อมวางระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และสอดคล้องกับโอกาสขยายตัวในอนาคต

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนล่าสุด พบว่ามีโครงการที่ได้รับการอนุมัติส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 8 จังหวัด จำนวน 52 โครงการ มูลค่าการลงทุนรวม 9,059 ล้านบาท โดยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากเป็นพื้นที่ศักยภาพการลงทุนสูงสุด จำนวน 28 โครงการ ซึ่งเกี่ยวกับเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์พลาสติก อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน เป็นต้น รองลงมาคือ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา สระแก้ว และมุกดาหาร

แนวคิดและนโยบายของภาครัฐในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งรัฐจะสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริม การลงทุน การบริหารจัดการ แรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ การให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และการอื่นที่จำเป็น

ประโยชน์จากการที่ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 และประเทศไทยมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะมีประโยชน์เป็นอย่างมากต่อประเทศไทย เพราะเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีประโยชน์ที่ได้รับ ดังนี้

1. เป็นการส่งเสริมการลงทุนในประเทศ เพราะประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
2. เป็นการส่งเสริมการส่งออก เพราะช่วยลดต้นทุนในการประกอบการต่างๆ เช่น ค่าแรงงานราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้าน
3. เป็นการส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิตสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาดำเนินการในประเทศไทย
4. เป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าจากประเทศไทย และประเทศต่างๆ ไปสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศอื่นๆ
5. ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยที่มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ในช่วงปี 2556-2557 ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมเพื่อใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ชายแดนมีบทบาทสำคัญในการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาค โดยต้องเร่งพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้สามารถรองรับการลงทุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน เพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากการพัฒนา และบริหารจัดการ ผลกระทบอันอาจเกิดจากการพัฒนา อาทิ การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การลักลอบนำเข้า-ส่งออกสิ่งผิดกฎหมายข้ามพรมแดนเข้าสู่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศ ประกอบกับการพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่เพื่อรองรับการลงทุนจะช่วยลดการกระจุกตัวของการลงทุนในพื้นที่ภาคกลาง และสนับสนุนเป้าหมายของไทยในการหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง อนุรักษ์ความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้กำหนดนโยบายให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทาง (Roadmap) สนับสนุนการ

พัฒนาประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กระตุ้นเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำและช่วยรักษาความมั่นคงของประเทศ และได้มีคำสั่งที่ 72/2557 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2557 แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจ (กนพ.) โดยมีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (หน.คสช.) เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นกรรมการและเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้ หน.คสช. ได้มีดำริให้มีการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในทุกภาค/ช่องทางที่สำคัญ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอย่างจริงจัง และต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา จากการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศพบว่าส่วนใหญ่เขตเศรษฐกิจพิเศษจัดตั้งขึ้น เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ดึงดูดการลงทุน เพื่อการจ้างแรงงานและการบริการถ่ายทอดเทคโนโลยี และเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม โดยแม้ว่าจุดมุ่งเน้นของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละประเทศ จะมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกัน อาจสรุปได้เบื้องต้นว่าองค์ประกอบหลักที่ทำให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศประสบความสำเร็จ มีดังนี้ 1. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยรวมของการพัฒนาประเทศ 2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจพิเศษในเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกัน จุดแข็งและศักยภาพของพื้นที่ 3. ที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ สำคัญเชื่อมโยงกับโครงข่ายการคมนาคมขนส่งหลัก ตลาดและแหล่งวัตถุดิบ 4. กลไกการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องมีความคล่องตัว 5. มาตรการและสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง และ 6. การบังคับใช้กฎระเบียบต้องมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการอำนวยความสะดวกในการลงทุน นอกจากนี้การขับเคลื่อนและบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศใช้กลไกในสวนกลาง ประสานงานกับกลไกในระดับพื้นที่เป็นหลัก แต่มีการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ในระดับที่แตกต่างกัน เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับระบบการบริหารจัดการของแต่ละประเทศ สำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของประเทศไทย ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงบริเวณชายแดนรวมทั้งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนในส่วนที่เป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการลงทุนของภาคเอกชน

องค์ประกอบหลักของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

1. กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน
  2. การให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุน
  3. การจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) ด้านการลงทุน
  4. การบริหารจัดการด้านแรงงานและการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน
- สาธารณสุขและความมั่นคง
5. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน มาตรการสนับสนุนด้านแรงงาน การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนและแรงงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาพื้นที่พัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รวมถึงการบริหารจัดการผลิตผลทางการเกษตร และการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ซึ่งจะจูงใจให้เกิดการลงทุนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน เพื่อผลักดันนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐในการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รัฐบาลได้กำหนดให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสิทธิประโยชน์การลงทุน
2. ด้านมาตรการสนับสนุนด้านแรงงาน
3. ด้านการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนและแรงงาน (OSS) และ
4. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 2-2 สิทธิประโยชน์ด้านต่างๆ ที่ได้รับจากแนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐ

แนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐ	สิทธิประโยชน์ที่ได้รับ
1. ด้านสิทธิประโยชน์	- ให้สิทธิประโยชน์ตามเขตการส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ - ให้สิทธิประโยชน์อื่นทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่อะไร
2. ด้านแรงงานต่างด้าว	- จัดระบบแรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ
3. ด้านระบบบริการจุดเดียว	- จัดตั้ง oss ด้านการลงทุนโดยมีสำนักงานในพื้นที่ และเชื่อมโยงกับศูนย์บริการด้านการลงทุนของ BOI ทางอินเทอร์เน็ต หรือเทคโนโลยีอื่น - จัดตั้ง oss ด้านแรงงาน สาธารณสุข และ ตม.
4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	- โครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากรและการผ่านแดน - โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง - อ่างเก็บน้ำและระบบส่งน้ำ - ไฟฟ้าและอื่นๆ

ที่มา : การขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษ, ออนไลน์, 2563.

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการแผนโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากรปี 2557-2565 รองรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรกและเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย และเห็นชอบโครงการเร่งด่วนให้เร่งดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี 2558 รวมทั้งคณะอนุกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านศุลกากรภายใต้ กนพ. ได้จัดเตรียมแผนโครงสร้างพื้นฐาน และด้านศุลกากรปี 2558-2567 รองรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะที่สอง ซึ่งมีโครงการสำคัญที่ได้ลงทุนพัฒนาในพื้นที่ ดังนี้ 1. การพัฒนาโครงการสำคัญในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ระยะที่ 1 ในเขตพื้นที่จังหวัดตาก ได้แก่ โครงการก่อสร้างทางเลี่ยงเมืองแม่สอดพร้อมสะพานข้ามแม่น้ำเมย

แห่งที่ 2 โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 12 (ตาก-แม่สอด) ตอน 3 โครงการปรับปรุงท่าอากาศยานแม่สอด โครงการก่อสร้างลานตรวจสินค้าพร้อมสิ่งปลูกสร้างประกอบด่านศุลกากรแม่สอด โครงการก่อสร้างด่านศุลกากรแม่สอด แห่งที่ 2 โครงการพัฒนาระบบไฟฟ้า และโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

เมื่อมีการประกาศเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสำหรับการลงทุนของภาคเอกชนใน 10 พื้นที่ ทำให้สถานการณ์ราคาที่ดินในพื้นที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ภาคเอกชนบางส่วนไม่สามารถจัดหาที่ดินเพื่อการลงทุนได้ นอกจากนี้ พื้นที่บางส่วนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ยังเป็นพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ พื้นที่ของรัฐที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ดังนั้นแม้ว่าองค์ประกอบของการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่ง สศช. ในฐานะฝ่ายเลขานุการ กนพ. นำเสนอในระยะแรกจะมีได้มีการกำหนดเรื่องการจัดหาที่ดินของรัฐเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา เนื่องจากต้องการให้เป็นไปตามกลไกการตลาด แต่เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนและแก้ไขปัญหาการได้มาซึ่งที่ดินสำหรับการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กนพ. จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการจัดหาที่ดินและการบริหารจัดการ (ตามคำสั่งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ 1/2558 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ) เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ของรัฐจากข้อเสนอของจังหวัดที่มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อจัดสรรให้หน่วยราชการและให้เอกชนหรือการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เช่า เพื่อใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่พัฒนาในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยในการกำหนดพื้นที่เพื่อใช้ในการพัฒนาดังกล่าว พิจารณาจากพื้นที่มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม พื้นที่ของรัฐที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์และมีผลกระทบต่อภาคประชาชนน้อยที่สุด ทั้งนี้ การที่ภาครัฐจัดหาที่ดินเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น เป็นแนวทางที่ใช้สนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศหลายแห่ง เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมและภาคเอกชนสามารถลงทุนได้โดยเร็ว อย่างไรก็ตาม วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินจะแตกต่างกันไปแล้วแต่กรณี เช่น มาเลเซียสามารถบังคับใช้กฎหมายผังเมืองและผังเฉพาะพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือและกลไก และกลไกในการรวบรวมที่ดินสำหรับพัฒนาได้รวดเร็ว มีการกำหนดราคาประเมินที่ดินอย่างชัดเจนและสามารถบังคับใช้ได้ พื้นที่ที่นำมาจัดสรรเพื่อใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน พื้นที่ที่นำมาจัดสรรเพื่อใช้ประโยชน์ระยะที่ 1 (ตาก สระแก้ว มุกดาหาร ตราด สงขลาและหนองคาย) โดยพื้นที่ในจังหวัดตาก ได้แก่ บริเวณที่ดินป่าไม้ถาวร “ป่าแม่สอด” ในตำบลท่าสายลวด และตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด เนื้อที่ประมาณ 2182-3-64 ไร่

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำแผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคง (พ.ศ.2559-2564) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดน ให้การบริหารจัดการมีเอกภาพและประสิทธิภาพ สร้างความมั่นคงปลอดภัยขึ้นในบริเวณชายแดนและสามารถรองรับปัญหาความมั่นคงรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมาย 31 จังหวัดทหารบก และ 23 จังหวัดทางทะเล โดยจัดระบบเสริมประสิทธิภาพการป้องกันพื้นที่ชายแดนทั้งทางบกและทางทะเล ดำเนินการด้านกฎหมายที่บูรณาการการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานร่วมกัน จัดระเบียบพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคงหรือควบคุมการใช้พื้นที่ที่มีปัญหาเส้นเขตแดนทับซ้อน เชื่อมโยงฐานข้อมูลการ

สัญญาข้ามแดน ทั้งสินค้าและยานพาหนะ นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเตือนภัยความมั่นคงจัดระบบแรงงานต่างด้าวข้ามแดน เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมและความมั่นคง พัฒนาระบบการตรวจโรคระบาดและส่งต่อผู้ป่วยข้ามพรมแดน พัฒนาระบบการข่าวและปฏิบัติการจิตวิทยาในพื้นที่ชายแดน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ชายแดน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน คณะอนุกรรมการด้านการจัดหาที่ดินและบริหารจัดการสำหรับการจัดทำผังเมืองรวมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนโดยกรมโยธาธิการและผังเมืองได้จัดทำผังเมืองรวมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ครอบคลุมพื้นที่ในตำบลและอำเภอที่ได้ประกาศเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนระยะที่ 1 และ 2 โดยจัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและผังคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้ ได้ออกแบบวางผังพื้นที่เฉพาะเขตพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน ได้แก่ การกำหนดโซนนิ่งระดับย่าน พร้อมระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และออกแบบรายละเอียดโครงการให้เป็นระเบียบ สวยงามและปลอดภัย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสอดคล้องตามศักยภาพพื้นที่ และโอกาสการขยายตัวในอนาคต รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการส่งเสริมการค้าชายแดน

ประเทศไทยมีนโยบายและยุทธศาสตร์ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้เศรษฐกิจการค้าชายแดนที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาบริการขนส่ง พัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานสากล ดำเนินการปรับปรุงทั้งในเรื่อง กฎระเบียบการขนส่ง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการขนส่งผู้โดยสาร การขนส่งสินค้า การพัฒนาบุคลากรในภาคธุรกิจการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดนตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

2. การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาค เป็นการมุ่งพัฒนาพื้นที่ในเขตภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยให้เชื่อมโยงกับทั้งประเทศที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย และประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้เกิดเป็นฐานการพัฒนาทั้งทางด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว ดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

3. การสร้างความพร้อมในฐานะสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยดำเนินการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเสริมสร้างมาตรฐานให้แก่สถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐบาล และสถาบันการศึกษาเอกชนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ยกกระดับทักษะฝีมือแรงงาน กำหนดและสร้างมาตรฐานคุณภาพสินค้าขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการป้องกันการนำเข้าสินค้าและบริการที่ไม่ได้มาตรฐานทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ

4. การเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาคภายใต้บทบาทที่สร้างสรรค์เป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก โดยเป็นการดำเนินการเพื่อรักษาบทบาทของประเทศไทยในการเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือต่างๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่ รวมทั้งรักษาคุณภาพของความสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิม และมหาอำนาจใหม่

5. การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเร่งดำเนินการด้านความร่วมมือในการกำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงานระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน คุ้มครองส่งเสริมสิทธิผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ

6. การมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสร้างสันคมนาชาติที่มีคุณภาพชีวิต ป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติและการแพร่ระบาดของโรคภัย โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพความพร้อมในการป้องกัน ดำเนินการแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ยาเสพติด การหลบหนีเข้าเมือง พัฒนาศักยภาพความร่วมมือภายในภูมิภาคเพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมไปถึงเหตุฉุกเฉินต่างๆ ร่วมมือในการป้องกันการติดเชื้อ การแพร่ระบาดของโรที่เกิดขึ้นใหม่และโรคระบาดซ้ำ

7. การเสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเปิดรับความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร เป็นการดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับอนุภูมิภาค เพื่อเสริมสร้างการผลิต การบริโภคสินค้าและบริการที่จะนำสู่ความสามารถในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้แก่องค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไรให้มีบทบาทเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเป็นฐานในการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศในภูมิภาค

8. การเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้แล้ว สร้างองค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ ให้สามารถพัฒนาศักยภาพและโอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี โดยเฉพาะภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะได้รับการสนับสนุน เยียวยาและดูแลจากรัฐในกรณีที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

9. การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานการลงทุน และการประกอบธุรกิจในเอเชีย รวมทั้งเป็นฐานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาค โดยจัดให้มีสิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เพื่อให้มีการจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการภูมิภาค และสนับสนุนบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร

10. การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายใน ประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น มุ่งเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สนับสนุนกลไกการพัฒนาในระดับพื้นที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ให้สามารถพัฒนา

เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทยที่สร้างความใกล้ชิด และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

ทั้งนี้ประเด็นนโยบายดังกล่าวเปรียบเสมือนทิศทางการพัฒนาของประเทศที่มุ่งให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบริเวณชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านไปจนถึงชุมชนเมืองหลักต่างๆ ของภูมิภาค และต่อเนื่องไปยังพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาด้านชายแดนถาวรและจุดผ่อนปรนการค้าให้สามารถอำนวยความสะดวกในการขนส่งและการเดินทางผ่านชายแดนระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไว้ ดังนี้

1. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่ม มูลค่าการค้าชายแดนมุ่งพัฒนาในด้านการอำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเพิ่มพูนสิทธิประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รวมทั้งการอำนวยความสะดวกด้านแรงงานต่างด้าว ให้เข้ามาทำงานในพื้นที่ชายแดนแบบเข้าไป-เย็นกลับ

2. การสร้างเสริมขีดความสามารถของผู้ประกอบการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน โดยพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการค้าชายแดน การส่งเสริมการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมพัฒนาสร้างเครือข่ายให้กับธุรกิจไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีการพบปะสร้างความใกล้ชิดในการดำเนินธุรกิจระหว่างกัน

3. การส่งเสริมการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุที่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นฐานการผลิตร่วมและสามารถใช้ข้อได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิตจากราคาค่างแรง รวมถึงการใช้สิทธิประโยชน์จีเอสพี (GSP) ไปยังประเทศต่างๆ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา เป็นต้น เร่งรัดแก้ไขปัญหาและใช้ประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนอำนวยความสะดวกและแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้การค้าชายแดนมีความคล่องตัวมากขึ้น

แนวคิดการค้าชายแดน

แนวคิดการค้าชายแดน (Border Trade) พุถึงการค้าชายแดนว่าเป็นลักษณะหนึ่ง ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ความสัมพันธ์มีลักษณะอำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งใน ระดับจุลภาค คือระดับบุคคล พ่อค้าแถบชายแดนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และระดับมหภาค คือเศรษฐกิจในภูมิภาคและพ่อค้าส่วนกลางที่เป็นผู้ผลิตสินค้า การค้าชายแดน ประกอบด้วยระบบการค้า 2 ระบบ ได้แก่

1. การค้าในระบบ คือ การค้าที่ผ่านช่องทางที่ ถูกต้องมีการเสียภาษี การเสียค่าผ่านแดนของแต่ละประเทศตามกฎหมายหรือมีการยกเว้นใน บางสิ่งบางอย่างที่เป็นการค้า และ

2. การค้านอกระบบ คือ การค้าที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมาย หรือการค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขนสินค้าข้ามแดน รวมทั้งการขายผ่านช่องทาง อื่นๆ ที่ไม่ใช่ช่องทางที่มีไว้สำหรับผ่านแดน

อย่างเป็นทางการ โดยชายแดนของประเทศนั้นมี ระยะทางที่ยากลำบากต่อการควบคุมดูแลตลอดแนว หรือเกิดจากความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายของผู้ประกอบการค้าหรือผู้ค้าขายที่ชายแดนทำให้ การค้าอนุกรมมักเกิดขึ้นเสมอ และมีมากกว่าการค้าในระบบ

การค้าชายแดน มี 2 ลักษณะ คือ

1. การค้าปกติเป็นการค้าในวงเงินที่ค่อนข้างสูง โดยระดับพ่อค้า คือ บริษัทที่นำ สินค้าเข้าออกประเทศนั้นอย่างถูกต้อง- ตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนตามช่องทางหรือจุดผ่านแดนที่กำหนดไว้

2. การค้าย่อย เป็นการค้าที่ชายแดนผ่านจุดผ่อนปรนทางชายแดน แต่ผู้ค้าไม่จำเป็นต้องขออนุญาตหรือได้รับอนุมัติโดยหลักการไม่ต้องทำการจดบันทึกเหมือนกับการค้าปกติว่า ค้าขายไปในปริมาณเท่าไรอย่างไร แต่การค้าย่อยมีข้อจำกัดเพียงอย่างเดียวคือต้องค้าขายกันในวงเงิน ที่จำกัดต่อครั้งซึ่ง ขึ้นอยู่กับการกำหนดของแต่ละประเทศ

การค้าชายแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้ค้าหรือกิจการค้าขายที่ ภูมิภาคใด อยู่ในจังหวัด ในอำเภอหรือหมู่บ้านชายแดนไทยติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้า ชายแดน เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนของทุกประเทศ ซึ่งประเด็นปัญหาที่มีจะ ชัดแย้งกันเสมอ มา คือ การเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนที่เป็นต้นเหตุของประเด็นปัญหาข้อขัดแย้ง ระหว่างประเทศ แต่ถ้า พิจารณาถึงพื้นที่บริเวณชายแดน ไม่ว่าเส้นเขตแดนจะถูกเคลื่อนย้ายหรือตก ลงกันอย่างไร ประชากรที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนยังมีการคบหาสมาคม การติดต่อกันค้าขายและ แลกเปลี่ยนสินค้าเหมือนเดิมมี การเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก สุเทพ นิคมสาย), 2558: 2-1)

ความร่วมมือการพัฒนาตามแนวชายแดน ภูมิภาคข้ามพรมแดน คือ หน่วยของพื้นที่ซึ่ง ประกอบด้วยหน่วยพื้นที่ระดับภูมิภาคที่ติดต่อกัน 2 ประเทศหรือมากกว่า และมีความใกล้ชิดทาง ภูมิศาสตร์และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้เกิด การค้าขาย และเกิดการขยายตัวมาอย่าง ต่อเนื่องทั้งในระดับภูมิภาคและระดับอนุภูมิภาค เว้นแต่ ประเทศสมาชิกได้ห้ามกิจกรรมทางการค้า พรมแดน เนื่องจากเหตุผลด้านการเมือง ความมั่นคง หรือ เศรษฐกิจภูมิภาคข้ามพรมแดน จะสร้าง ความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน โดยการใช้ประโยชน์จาก การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างแหล่ง ผลิตต่าง ๆ (เชิญ ไกรนรา, 2555 : 1)

นิยามของด่านการค้าชายแดน แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) จุดผ่านแดนถาวร เป็น จุดผ่านแดนที่เปิดขึ้นเพื่อการค้าสัญจรไปมาและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเป็นความตกลง ร่วมกันระหว่างรัฐบาล การเปิดด่านจุดผ่านแดนถาวรต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสอง ประเทศ จุดผ่านแดนถาวรเป็นด่านชายแดนที่มีความพร้อมมากที่สุดในการรองรับการค้าชายแดน เนื่องจากมี อาคารสถานที่และมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกมาอำนวยความสะดวก 2) จุดผ่านแดนชั่วคราวเป็นจุดผ่านแดนที่มีผู้ร้องขอกระทรวงมหาดไทย โดยความเห็นชอบ ของ คณะรัฐมนตรีให้เปิดเป็นการชั่วคราว 3) จุดผ่อนปรนพิเศษ เป็นจุดที่เปิดขึ้นเป็นกรณีมี วัตถุประสงค์ทั้งด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว โดยอนุญาตให้ประชาชนของทั้งสองประเทศเท่านั้นที่ เดินทางสัญจรไปมาและซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าอย่างคล่องตัว ปัจจุบันมีเพียงแห่งเดียว คือจุดผ่อน ปรนพิเศษด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 4) จุดผ่อนปรน เป็นจุดที่เปิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ด้าน มนุษยธรรม เพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ใน ระดับท้องถิ่น และอนุญาตให้ประชาชนประเทศเพื่อน

บ้านสัญญาเข้ามา เพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า อุปโภคบริโภคระหว่างกัน โดยกำหนดระเบียบการสัญญาประเภทของสินค้า มูลค่าสินค้า ระยะเวลา เปิด-ปิด มาตรการควบคุมและอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด มาตรการควบคุมการเดินทางเข้าออก จัดเป็น 5) ช่องทางตามธรรมชาติเป็นจุดที่ประชาชนของสองประเทศใช้ผ่านเข้า ออกไม่เป็นทางการ เป็นไปตามธรรมชาติและ ลักษณะภูมิประเทศโดยมิได้มีหลักฐานรับรองจากทางการราชการทั้งสองฝ่าย (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560)

นอกจากนี้แล้ว (สุเทพ นิมสวาย, 2558 : 2-2) ได้กล่าวว่า การค้าชายแดนเป็นลักษณะหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์มีลักษณะที่อำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งในระดับจุลภาค คือ ตัวบุคคล พ่อค้าแถบชายแดนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐและระดับมหภาค คือ เศรษฐกิจในภูมิภาค และ พ่อค้าส่วนกลางที่เป็นผู้ผลิตสินค้าการค้าชายแดนประกอบด้วยระบบการค้า 2 ระบบ คือ 1) การค้าในระบบเป็นการค้าที่ผ่านช่องทางที่ถูกต้อง มีการเสียภาษี การเสียค่าผ่านด่านของแต่ละประเทศตามกฎหมาย หรือมีการยกเว้นในบางสิ่งบางอย่างที่เป็นการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ 2) การค้านอกระบบ เป็นการค้าที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายหรือการค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขนส่งสินค้าข้ามแดน รวมทั้งการค้าชายแดนช่องทางอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ช่องทางที่มีสำหรับผ่านอย่างเป็นทางการ โดยที่ชายแดนของประเทศนั้น มีระยะทางที่ยากลำบากต่อการควบคุมดูแลตลอดแนว หรือเกิดจากความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายของผู้ประกอบการค้า หรือผู้ค้าชายแดน ทำให้การค้าในระบบมักเกิดขึ้นเสมอ ๆ และมีมากกว่าการค้าในระบบ

สถานการณ์การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

สถานการณ์การค้าชายแดนปี 2562-2563 ปี2559-2561 มูลค่าการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ มาเลเซีย เมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชา มีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยทั้งเรื่องระบบโลจิสติกส์ชายแดนของไทย (Crossborder Logistic) กับประเทศเพื่อนบ้าน ที่สะดวกสบายมีจุดผ่านแดนถาวรเชื่อมโยงผ่านจังหวัดทั่วประเทศ 21 จังหวัด จึงเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการของไทย สามารถค้าขายกับประเทศดังกล่าวได้เพิ่มขึ้น

แต่หากพิจารณามูลค่าการส่งออกในปี 2561 พบว่าไทยส่งออกสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านลดลง โดยหดตัว ร้อยละ -1.19 เมื่อเทียบกับปี 2560 ที่ขยายตัวร้อยละ 8.14 ซึ่งหดตัวจากประเทศมาเลเซีย สปป.ลาว และเมียนมา ขณะที่การนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.99 เมื่อเทียบกับปี 2560 ที่ขยายตัวร้อยละ 4.61 ซึ่งขยายตัวจากประเทศมาเลเซีย สปป.ลาว และเมียนมา

สำหรับช่วงครึ่งแรกของปี 2562 (ม.ค.-มิ.ย.) การค้าชายแดนมีมูลค่าการค้ารวม 553,422.58 ล้านบาท หดตัว ร้อยละ -0.04 มีปัจจัยกระทบจากเงินบาทแข็งค่า และเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า โดยการส่งออกมีมูลค่า 312,223.55 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -3.96 จากประเทศมาเลเซีย สปป.ลาว และเมียนมา ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 241,199.03 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 5.55 จากประเทศมาเลเซีย และเมียนมา ทั้งนี้ การค้าชายแดนกับประเทศมาเลเซียมีมูลค่าการค้าสูงสุดจำนวน 271,602.50 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49.08 ของมูลค่าการค้าชายแดนรวม ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากมาเลเซียเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในบรรดาประเทศ เพื่อนบ้านทั้งหมด รองลงมาคือ เมียนมา, สปป.ลาว., และกัมพูชา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ

18.47, 17.96 และ 14.50 ตามลำดับ ทั้งนี้ คาดว่าการค้าชายแดนตลอดทั้งปี 2562 น่าจะทรงตัวหรือขยายตัวได้เล็กน้อยในช่วงร้อยละ 0-1 และคาดว่าจะทรงตัวอยู่ในระดับนี้ไปจนถึงปี 2563

1. การค้าชายแดนประเทศไทย-มาเลเซีย

ภาวะการค้าชายแดนของไทยกับมาเลเซียในช่วง ครึ่งแรกปี 2562 (ม.ค.-มิ.ย.) มีมูลค่าการค้ารวม 271,602.50 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -2.43 โดยการส่งออกมีมูลค่า 129,186.32 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -10.99 จากสินค้า ยางพารา เป็นสำคัญ ทั้งนี้ ไทยส่งออกยางพาราไปประเทศมาเลเซียลดลง อย่างมากตั้งแต่ปี 2561 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความร่วมมือในการแก้ปัญหาสถานการณ์ราคายางที่ผิดปกติและมีความผันผวนร่วมกันระหว่าง 3 ประเทศผู้ผลิตยางรายใหญ่ของโลกได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ภายใต้มาตรการควบคุมปริมาณการส่งออกยางพารา (AETS) โดยร่วมกำหนดโควตาการส่งออกยางพารา ในระยะ 3 เดือน (ม.ค.-มิ.ค.) ทั้งนี้ มาตรการควบคุมปริมาณ การส่งออกยางพารา (AETS) ที่ได้ดำเนินการมาแล้วทั้งสิ้น 6 ครั้ง (ปี 2544 2552 2556 2559 2561 และ 2562) ซึ่งส่วนใหญ่จะทำในช่วงครึ่งแรกของปี เพื่อเป็นการลดปริมาณผลผลิตยางในตลาดลง และทำให้ราคายางพาราโลกมีเสถียรภาพ ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 142,416.18 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 6.90 จากเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ และแผงวงจรไฟฟ้า เป็นสำคัญ ที่ผ่านมามีไทยนำเข้าสินค้าเทคโนโลยี จากมาเลเซียเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมาเลเซียยังมีความชำนาญด้านเทคโนโลยีและทักษะแรงงานสูงกว่าไทย จึงทำให้มาเลเซียมีศักยภาพในอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องจักรที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรม ทั้งนี้ด้านการค้าสำคัญที่มีมูลค่าการค้าสูงสุด 5 อันดับแรกได้แก่ ด้านศุลกากรสะเดา จ สงขลา มีมูลค่าการค้ารวม 187,327.25 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68.97 ของการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย รองลงมาคือ ด้านศุลกากร ปาดังเบซาร์ จ.สงขลา ด้านศุลกากรสุโขทัย-ลก จ.นราธิวาส ศุลกากรเบตง จ.ยะลา และ ด้านศุลกากรตากใบ จ.นราธิวาส

สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรกได้แก่ยางพารา เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยางไม้แปรรูป และเครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบฯ

สินค้านำเข้าสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทปแม่เหล็ก งานแม่เหล็กสำหรับคอมพิวเตอร์เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมและส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า และสื่อบันทึกข้อมูล ภาพ เสียง

จังหวัดที่มีศักยภาพในการทำการค้าชายแดน ได้แก่สงขลา โดยเป็นจังหวัดที่มีสินค้าส่งออกและนำเข้าผ่านแดนสูงสุด เนื่องจากมีด่านสะเดาและด่านปาดังเบซาร์ ซึ่งเป็นด่านทางบกที่มีมูลค่าการค้าสูงสุดอันดับแรกและอันดับสองของไทยตามลำดับ ทั้งสองพื้นที่อยู่ใกล้ท่าเรือปีนังและท่าเรือกลางของมาเลเซีย และมีการเชื่อมโยงการรถไฟระหว่างไทย-มาเลเซียผ่านทางปาดังเบซาร์ มีฐานการผลิตในพื้นที่ อาทิ อุตสาหกรรมแปรรูปยางพารา อาหารทะเล และอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ยางพาราแปรรูป ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบใช้กับเครื่องจักร

2. การค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว

ภาวะการค้าชายแดนของไทยกับ สปป.ลาว ในช่วงครึ่งแรกของปี 2562 (ม.ค.-มิ.ย.) มีมูลค่าการค้ารวม 99,396.11 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -7.67 โดยการส่งออกมีมูลค่า 59,546.63 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -10.28 เป็นผลมาจากการที่จีนเข้ามาลงทุนใน สปป.ลาว มากขึ้น.ทำให้มูลค่าส่งออกชายแดนไทย ชะลอตัว อาทิ น้ำมันดีเซล น้ำมันสำเร็จรูป รถยนต์อุปกรณ์และส่วนประกอบ รวมถึงปัญหาค่าเงินกีบอ่อนค่าลง ส่งผลกระทบต่อค่าครองชีพของคนลาวเป็นจำนวนมาก ทำให้การนำเข้าสินค้า รวมถึง การเข้ามาท่องเที่ยวและซื้อของใช้ในฝั่งไทยตามเมืองชายแดน เกิดการชะลอตัวอย่างมาก สำหรับการนำเข้ามีมูลค่า 39,849.48 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -3.49 จากทองแดงและผลิตภัณฑ์, เครื่องรับ-ส่งสัญญาณและอุปกรณ์ติดตั้ง เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามบริบทของสังคม สปป.ลาว ที่เริ่มเปลี่ยนเป็นสังคมการเมืองมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการนิยมนับประทานอาหารนอกบ้านการซื้ออาหารสำเร็จรูปแทนอาหารสด สินค้าแฟชั่น รวมทั้งอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ ผ่าน สื่อไทย ทั้งโทรทัศน์วิทยุและสิ่งพิมพ์ จึงทำให้ชาวลาวยุคใหม่ในการบริโภคสินค้าและบริการที่คล้ายคลึงกับคนไทย และช่วยให้ผู้ประกอบการไทยทำการตลาดใน สปป.ลาว ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันสินค้าซึ่งน่าจะเป็นที่ต้องการของตลาด สปป.ลาว มากขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคตตามระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและกำลังซื้อของคนลาวที่เพิ่มสูงขึ้น คือ สินค้าฟุ่มเฟือยประเภทรถยนต์ บุหรี่ และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์จึงถือเป็นอีกหนึ่งโอกาสสำหรับผู้ประกอบการไทยในการหาช่องทาง การค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าส่งออกในตลาด สปป.ลาว ทั้งนี้ด้านการค้าสำคัญที่มีมูลค่าการค้าสูงสุด 5 อันดับแรกได้แก่ด้านศุลกากรหนองคาย มีมูลค่าการค้ารวม รวม 30,696.26 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.88 ของการค้า ชายแดนไทยลาว รองลงมาคือ ด้านศุลกากรมุกดาหาร.สปป-จมุกดาหาร., ด้านศุลกากรทุ่งช้าง จ.น่าน., ด้านศุลกากรช่องเม็ก จ.อุบลราชธานี ด้านศุลกากรนครพนม จ.นครพนม

สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ น้ำมันดีเซล, รถยนต์อุปกรณ์และส่วนประกอบ, สินค้าปศุสัตว์อื่นๆ, น้ำมัน สำเร็จรูปอื่นๆและสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ

สินค้านำเข้าสำคัญ 5 อันดับแรกได้แก่ เชื้อเพลิงอื่นๆ, ทองแดงและผลิตภัณฑ์, เครื่องรับส่งสัญญาณและอุปกรณ์ติดตั้ง, ผักและของปรุงแต่งจากผักและเครื่องรับวิทยุโทรศัพท์ โทรเลข โทรศัพท์

จังหวัดที่มีศักยภาพในการทำการค้าชายแดน ได้แก่

1. หนองคาย ซึ่งเป็นเมืองชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับนครเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสปป.ลาว ซึ่งสามารถเดินทางผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 1 ประกอบกับตั้งอยู่บนแนวเส้นทาง Central Corridor ที่เชื่อมต่อไปยังเส้นทางตามแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ) ใต้-North-South Economic Corridor : NSEC) จึงเป็นช่องทางการคมนาคม ขนส่งและติดต่อระหว่าง 2 ประเทศ ส่งผลให้มูลค่าการค้าชายแดนของหนองคายมีมูลค่าสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ อยู่ที่ 30,696.26 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 2.76 สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์น้ำมัน รถยนต์นั่งที่มีกระบะ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และโทรศัพท์มือถือ เครื่องโทรสาร

2. มุกดาหาร เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงเนื่องจากตั้งอยู่บนเส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกตะวันตก- (East -West Economic Corridor : EWEC) เป็นประตูด้านตะวันออกของไทยเชื่อมเข้าสู่ สปป.ลาว และเวียดนามตอนกลาง ประกอบกับมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 (มุกดาหาร-แขวงสะหวันนะเขต) จึงทำให้มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงเป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดหนองคายที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงสุด สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์และส่วนประกอบ สินค้าเชื้อเพลิง ยานพาหนะและส่วนประกอบ

3. การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

ภาวะการค้าชายแดนของไทยกับกัมพูชาในช่วง ครึ่งแรกของปี 2562 (ม.ค.-มิ.ค.) มีมูลค่าการค้ารวม 80,221.23 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 14.00 โดยการส่งออกมีมูลค่า 68,932.09 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 20.24 จากสินค้า เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และรถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เป็นสำคัญ เนื่องจากสินค้าไทยมีภาพลักษณ์ที่ดีในตลาดกัมพูชา ดังนั้น ชาวกัมพูชาจึงนิยมใช้สินค้าไทยและนำเข้าสินค้าจากไทยมากขึ้น นอกจากนี้กัมพูชายังมีความต้องการยานพาหนะเพิ่มสูงขึ้น จึงส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์จากประเทศไทยสูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ในปี 2562 กัมพูชาได้มีการลงทุนในภาคการก่อสร้าง เพิ่มมากขึ้นโดยการก่อสร้างส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจ เช่น กรุง พนมเปญ และพระสีหนุซึ่งถือเป็นพื้นที่ศักยภาพที่ทางรัฐบาลกัมพูชา ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก และเร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นที่ไป ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของ ประเทศต่อไป นับเป็นโอกาสที่ดีที่ไทยจะสามารถขยายการค้าการลงทุน โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าวัสดุก่อสร้าง อาทิ เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ก่อสร้าง และวัสดุต่างๆ รวมทั้งสินค้าเฟอร์นิเจอร์ของตกแต่งบ้าน เป็นต้น ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 11,289.14 ล้านบาท หดตัวร้อยละ 13.37 จากผักและของปรุงแต่งจากผัก, อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ เป็นสำคัญ ทั้งนี้ ด้านการค้าสำคัญที่มีมูลค่าการค้าสูงสุด 5 อันดับแรกได้แก่ด้านศุลกากร อนุรักษ์ประเทศ จ.สระแก้ว มีมูลค่าการค้ารวม 50,413.06 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 62.84 ของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา รองลงมาคือด้านศุลกากรคลองใหญ่ จ.ตราด ด้านศุลกากรจันทบุรี จ.จันทบุรี ด้านศุลกากรช่องจอม จ.สุรินทร์

สินค้าส่งออกที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์, รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ, รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ, เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบฯ และสินค้าแร่และเชื้อเพลิงอื่น ๆ

สินค้านำเข้าที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ ผักและของปรุงแต่งจากผัก ลวดและสายเคเบิล ที่หุ้มฉนวน อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูป และสัตว์น้ำ

จังหวัดที่มีศักยภาพในการทำการค้าชายแดน ได้แก่

1. จ.สระแก้ว ในช่วงครึ่งแรกของปี 2562 (ม.ค.-มิ.ค.) มีมูลค่าการค้าชายแดนอยู่ที่ 50,413.06 ล้านบาท ขยายตัว ร้อยละ 16.28 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน โดยพบว่าช่องทางการค้าที่สำคัญที่สุดและมีสัดส่วนของมูลค่าการค้าชายแดน สูงสุดในจังหวัดนี้คือ ตลาดโรงเกลือ อำเภออรัญประเทศ ซึ่งเชื่อมต่อกับด่านปอยเปต (ด่านศุลกากรอรัญประเทศ) จังหวัดบันเตียเมียนเจย ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของกัมพูชา นอกจากนี้ สระแก้วยังเป็นศูนย์กลาง Logistics เชื่อมโยงเส้นทาง แนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor : SEC) ที่เชื่อมโยงภาค

ตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ และประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งอยู่ใกล้กับท่าเรือแหลมฉบัง จึงทำให้สระแก้วสะดวกต่อการขนส่งสินค้าไปท่าเรือและประเทศ เพื่อนบ้าน สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องยนต์รถจักรยานยนต์ รถจักรยานยนต์อะไหล่รถจักรยานยนต์และปูนซีเมนต์

2. จ.ตราด เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพของการเป็นด่านชายแดนที่สามารถเชื่อมโยงกับ กัมพูชาฝั่งเกาะกง และเวียดนาม ประกอบกับตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor : SEC) ซึ่งมีด่านศุลกากรคลองใหญ่ที่มีมูลค่า การค้าชายแดนสูงรองจากด่านศุลกากรอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว รวมทั้งยังเป็นฐานการผลิตหลักในไทยในด้านการผลิต และส่งออกโดยท่าเรือแหลมฉบัง รวมถึงเป็นศูนย์กระจายสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าอุตสาหกรรมแปรรูป สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องดื่ม น้ำอัดลม โทรศัพท์มือถือพร้อมอุปกรณ์ครบชุด นมและอาหารเสริม น้ำตาลทราย และชุดสายไฟฟ้า

4. การค้าชายแดนประเทศไทย-เมียนมา

ภาวะการค้าชายแดนของไทยกับเมียนมาในช่วง ครึ่งแรกของปี 2562 (ม.ค.-มิ.ย.) มีมูลค่าการค้ารวม 102,202.74 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 5.09 โดยการส่งออกมีมูลค่า 54,558.50 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -3.05 เป็นผลมาจากปัญหาค่าเงินจ๊าตอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศเมียนมาสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทยน้อยลงโดยเฉพาะกลุ่มสินค้าน้ำมันสำเร็จรูปอื่นๆ ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 47,644.23 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 16.26 จากก๊าซธรรมชาติเป็นสำคัญ เนื่องจากความต้องการใช้ก๊าซ ธรรมชาติเพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากปัญหาแหล่ง สำรองก๊าซ ธรรมชาติในอ่าวไทยที่ทยอยหมดลงไป ทำให้แนวโน้มที่ไทย จะนำเข้าจากพม่าในอนาคตมีโอกาส เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ด้านการค้าสำคัญที่มีมูลค่าการค้าสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ด้านศุลกากรแม่สอด จ.ตาก มีมูลค่าการค้ารวม 41,322.01 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40.43 ของการค้าชายแดนไทย-เมียนมา รองลงมาได้แก่ ด้านศุลกากรสังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ด้านศุลกากรระนอง จ.ระนอง ด้านศุลกากรแม่สาย จ.เชียงราย ด้านศุลกากรเชียงแสน จ.เชียงราย

สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ น้ำมันดีเซล เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ น้ำมันสำเร็จรูปอื่น ผ้าฝ้ายและด้าย ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า

สินค้านำเข้าสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ัญพืช สัตว์น้ำ โค กระบือ สุกร แพะ แกะและปลาหมึกสด แซ่เหียน แซ่แข็ง

ตารางที่ 2-3 มูลค่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมา รายจังหวัด

จังหวัด	2560	2561	2561(ม.ค.-มิ.ย.)	2562(ม.ค.-มิ.ย.)	%YOY	%share
ตาก	79,517.50	77,963.34	41,961.70	41,322.01	-1.52	40.43
กาญจนบุรี	64,447.71	75,824.62	34,494.08	39,913.87	15.71	39.05
ระนอง	25,800.01	21,703.69	11,345.73	11,779.40	3.82	11.53
เชียงราย	12,896.37	15,125.47	7,907.83	7,943.46	0.45	7.77
ประจวบคีรีขันธ์	485.51	967.13	472.67	650.64	37.65	0.64
แม่ฮ่องสอน	1,183.92	1,744.32	1,073.05	593.36	-44.70	100.00

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมการค้าระหว่างประเทศ

จังหวัดที่มีศักยภาพในการทำการค้าชายแดน ได้แก่

1. ตากเป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับเมียนมาที่สำคัญ เนื่องจากมีพื้นที่ชายแดนเป็นระยะทางยาว และมีด่านการค้าชายแดนที่สำคัญคือ ด่านศุลกากรแม่สอด ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกตะวันตก- (East-West Economic Corridor : EWEC) เชื่อมต่อกับเมืองเมียวดี ของเมียนมา และยังเป็นจุดเชื่อมระหว่างแนว EWEC และ NSEC (North-South Economic Corridor) ทำให้มีการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมทางบก และทางอากาศ เพื่อรองรับการสนับสนุนการขนส่งทั้งผู้โดยสาร สินค้า และบริการ ประกอบกับมีสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา-แห่งที่ 1 และแห่งที่ 2 จึงมีศักยภาพสูงในการเป็นประตูการค้าระหว่างไทยกับเมียนมา สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเบนซิน, น้ำมันดีเซล, เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และผ้าฝ้ายและด้าย

2. กาญจนบุรีมีแนวชายแดนติดต่อกับเมียนมา ในช่วงครึ่งแรกปี 2562 มีมูลค่าการค้ารวมสูงสุดอยู่ที่ 39,913.87 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 15.71 โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผงปรุงรส, นมและอาหารเสริม, น้ำมันดีเซล, เบียร์ และอะไหล่รถยนต์

จากภาวะการค้าชายแดนประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการค้าระหว่างไทยกับเมียนมาเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางการค้ากับไทยสูงมาก โดยความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับเมียนมาเป็นไปในลักษณะที่เกื้อกูลต่อกัน เป็นประเทศคู่ค้าทั้งในด้านการส่งออกและนำเข้า รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการผลิต (Endowment Factors) เป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นก๊าซธรรมชาติ หรือสินค้าเกษตร อาทิ ข้าว สัตว์น้ำ และอัญมณี โดยประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน ปัจจุบันต่าง ๆ เหล่านี้ นับว่าเป็นกลไกช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเมียนมา โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) คาดการณ์อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของเมียนมา ระหว่างปี 2558-2563 ว่ามีแนวโน้มเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.0 โดยในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจเมียนมา มีการขยายตัวกว่าร้อยละ 8 ซึ่งนับว่าเป็นการเติบโตที่ค่อนข้างสูง ซึ่งถือว่าเป็นอัตราสูงสุดในอาเซียน รวมถึงการเปิดการผ่อนคลายมาตรการและความกดดันต่าง ๆ จากสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ เมียนมาตั้งอยู่ในจุดที่มีพรมแดนใกล้กับอินเดีย จีน และกลุ่มประเทศอาเซียนออกเฉียงใต้ ประกอบกับมีเส้นทางออกสู่ทะเล อ่าวเบงกอล และทะเลอันดามัน จึงทำให้เม็ดเงินลงทุนจากต่างชาติไหลเข้ามาลงทุนในเมียนมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มที่มาตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อใช้ประโยชน์จากค่าแรงราคาถูก และสิทธิประโยชน์ทางภาษีในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเมียนมาได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ 19 แห่ง ตามแนวพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะที่ติดกับไทยและจีน โดยได้เปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเมียวดีเป็นแห่งแรก ซึ่งใช้พื้นที่เบื้องต้น 180-200 เอเคอร์ และนอกจากนี้การค้าชายแดนในปี 2563 อาจได้รับอานิสงส์จากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 ที่บริเวณด่านแม่สอด จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562 อีกด้วย จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงเลือกที่จะทำการศึกษาการค้าชายแดนไทย-เมียนมา อันจะเป็นการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในด้านการค้าชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้พัฒนา ด้านเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีการลงทุน

ได้แก่ทฤษฎีแหล่งที่ตั้ง (Location Theory) และ ทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial Location Theory) ซึ่งทฤษฎีแหล่งที่ตั้งของ Buckley ได้อธิบายแรงจูงใจที่บริษัทเลือกลงทุนในประเทศหนึ่งมากกว่าในประเทศอื่นๆ โดยให้ ความสำคัญกับปัจจัยแหล่งที่ตั้งเนื่องจากแหล่งที่ตั้งที่เหมาะสมของการลงทุนมีความสำคัญกับ การลดต้นทุนให้ต่ำสุด (Cost Minimization) หรือ การทำกำไรสูงสุด (Profit Maximization) กล่าวคือเมื่อกำหนดระดับความต้องการซื้อสินค้าอยู่ที่หน่วยผลิตที่มีเป้าหมายเพื่อต้องการกำไร สูงสุดแล้วก็จะเลือกทำการผลิตในแหล่งที่ตั้งที่ทำให้ต้นทุนรวมต่ำสุด (Buckley, 1985 : 11- 15)

ส่วนทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรมเป็นทฤษฎีของ Alfred Weber ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรมตามแบบจำลองของ Von Thunen และ Wilhelm Launhardt โดย Weber สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมได้ 3 ปัจจัย ได้แก่ค่าขนส่ง (Transportation Cost) ค่าจ้างแรงงาน (Labor Cost) และแรงผลักดันเพื่อการรวมกลุ่มของอุตสาหกรรม (Agglomerative Force) ดังนั้นการพิจารณา จากปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม ณ จุดซึ่งเสียค่าขนส่งต่ำสุด (Least Transportation Cost Location) นอกจากนี้ Weber ยังศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างแรงงาน คือ อุตสาหกรรมจะเลือกที่ตั้งที่มีค่าจ้างแรงงานถูก ถ้าจะทำให้เกิดความประหยัดได้มากกว่าต้นทุนค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้นเมื่อย้ายจากที่ตั้งที่มีค่าขนส่งต่ำที่สุด และผลจากการรวมกลุ่มกันในการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมจะมีแนวโน้มไปตั้งในแหล่งที่มีการรวมกลุ่มกันแทนที่บริเวณที่มีค่าขนส่งต่ำที่สุดได้ถ้าการรวมกลุ่มกันก่อให้เกิดการประหยัดและสามารถลดต้นทุนได้ต่ำสุดมากกว่าที่ตั้ง ณ ที่ตั้งที่มีค่าขนส่งและค่าจ้างแรงงานต่ำสุด โดยประโยชน์จากการรวมกลุ่มกันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีหน่วยผลิตอย่างน้อย 3 หน่วย (Weber, 1965 : 34-36)

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของ Dunning ที่พิจารณาถึงแรงจูงใจของการขยายการลงทุนในต่างประเทศซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยทรัพยากร วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตต่างๆ (Availability and Cost of Input) (2) ปัจจัยตลาด (Market Factor) (3) ปัจจัยอุปสรรคการค้ากั้นทางการค้า (Bypassing Trade Barriers) (4) ปัจจัยนโยบายของรัฐบาล (Government Policies Factors) Dunning ยังได้เสนอทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดการลงทุน (Eclectic Theory) โดยอธิบายเหตุผลการลงทุนจะประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ (1) ความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์บางอย่าง (Ownership-Specific Advantage) เช่น ขนาดของกิจการ ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี การบริหารและการตลาด และการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ (2) ความได้เปรียบที่เกิดจากการทำให้เป็นประโยชน์ด้วยตนเอง (Internalization Incentive Advantage) หรือการทำให้เป็นภายในองค์กรธุรกิจจะหาประโยชน์จากความได้เปรียบของตน เช่น ต้นทุนเกี่ยวกับการตลาด การแทรกแซงของรัฐบาล การตั้งกำแพงภาษี การกำหนดโควตา การควบคุมแหล่งผลิตและราคาวัตถุดิบ การใช้กลยุทธ์ในการกำหนดราคาขายในประเทศต่างๆ ให้แตกต่างกันได้ และ (3) ความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง (Location-Specific Advantage) ความได้เปรียบนี้จะรวมกับปัจจัยการผลิตที่ให้ผู้ลงทุนตัดสินใจลงทุนในต่างประเทศ ความได้เปรียบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากร

ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง การสื่อสาร การแทรกแซงของรัฐบาล การควบคุมการนำเข้า ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม และประเพณี เป็นต้น (Dunning, 1973 : 89-336)

แนวคิดการใช้กฎหมายกับการค้าชายแดน

การค้าชายแดนเกิดขึ้นเมื่อเขตแดนประเทศได้ถูกกำหนดขึ้น โดยท้องถิ่นหรือชุมชนได้กำหนดจุดร่วมกันของทั้งสองฝ่ายหรืออาจเป็นตามสภาพภูมิสังคมของพื้นที่ชายแดนนั้นๆ ต่อมาอาจมีข้อตกลงร่วมกันในระดับประเทศเพื่อใช้เป็นสถานที่ค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าของประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งอาจเริ่มจากประเพณีที่ประชาชนตามแนวชายแดนไปมาหาสู่หรือซื้อขายสินค้ากันเป็นประจำโดยไม่มีรูปแบบด้านศุลกากร และเมื่อมีการพัฒนาต่อเนื่องเป็นการค้าชายแดนที่มีมูลค่าสูงมากขึ้นเป็นลำดับจึงมีพิธีการทางศุลกากรและตรวจคนเข้าเมืองทำให้กฎหมาย ระเบียบ และข้อกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่การเปิดจุดผ่านแดน การเปิดด่านเพื่อการค้าขายระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน รวมไปถึงจนถึงการรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของประเทศ ซึ่งสามารถแบ่งกฎหมายและระเบียบออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กฎหมายที่ด้านการผ่านแดน
2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและการขนส่งผ่านแดน
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่เพื่อการพัฒนาจุดผ่านผ่าน
4. กฎหมายด้านการควบคุม การส่งผ่าน นำผ่านราชอาณาจักรด้านอื่น

มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาการค้าชายแดนภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 รัฐบาลกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายที่จะเปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ด้วยการสร้างความมั่งคั่งผ่าน กลไกขับเคลื่อน เศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์หรือที่เรียกว่า Competitive Growth Engines พื้นที่ชายแดนจึงถือเป็นประตูเศรษฐกิจหนึ่งที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและเป็นเขตแดนระหว่าง ประเทศที่มีความอ่อนไหวด้านความมั่นคง และการสร้างความมั่นคงของพื้นที่ชายแดนและพัฒนาค้าชายแดนจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจ พัฒนาระบบการผ่านแดนซึ่งเป็นด่านแรกของการทำการค้าชายแดน รวมทั้งระบบงานด้านศุลกากร การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการชายแดนภายในประเทศและร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน หรือประเทศเพื่อนบ้านคู่ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงพยายามแก้ไขปัญหาคอรัปชันของเจ้าหน้าที่ด้านศุลกากร อันนำมาซึ่งปัญหาการขนส่งสินค้าผิดกฎหมายในการค้าชายแดนของประเทศไทย อีกทั้งการค้าและการขนส่งสินค้านี้ระหว่างประเทศได้พัฒนาและขยายตัวมากขึ้น จึงมีการร่างกฎหมายเสียใหม่จนสำเร็จเป็นพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2560 ซึ่งมีบทกำหนดอย่างเข้มงวดต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับการนำเข้ามาในหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร ซึ่งของที่ยังมิได้ผ่านพิธีการศุลกากร หรือเคลื่อนย้ายของออกไปจากยานพาหนะโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานศุลกากร นอกจากตัวบทกฎหมายแล้ว อีกทางหนึ่ง ซึ่งกรมศุลกากรใช้ในการแก้ไขปัญหาการขนส่งสินค้าผิดกฎหมายในการค้าชายแดน ก็คือ การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์

เข้ามาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรพบปะกับผู้ประกอบการ หรือผู้ขนส่งโดยตรง ลดการใช้ เอกสาร (Paperless) และให้ดำเนินพิธีการศุลกากรทางระบบอิเล็กทรอนิกส์แทน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนในปี 2560 กระทรวงพาณิชย์ เพื่อสานต่อนโยบายรุกการค้าชายแดน โดยมีเป้าหมายมุ่งเน้นเสริมสร้างศักยภาพด้านชายแดนใหม่และเก่า พร้อมจับมือประเทศเพื่อนบ้านในการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าตามแนวชายแดนทั้ง 2 ฝั่ง ผลักดันการค้าชายแดนให้เกิดการขยายตัวจากยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. แผนผลักดันให้มีการพัฒนาด้านใหม่ให้มีศักยภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าชายระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ด่านบ้านแหลม ด่านบ้านฝักกาด จังหวัดจันทบุรี ที่เชื่อมโยงการค้าไทยกับฝั่งกัมพูชา เข้าไปได้ถึงจังหวัดพระตะบองและจังหวัดไพลิน ด้านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เชื่อมโยงไปถึงเมืองมะริด ประเทศเมียนมา และด่านท่าลี่ จังหวัดเลย เชื่อมถึงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) 2. ส่งเสริมด่านเดิมที่เปิดอยู่แล้ว เช่น ด่านแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีแผนจะสร้างเครือข่ายการค้าระหว่างผู้ประกอบการไทยตามแนวชายแดนกับผู้ประกอบการของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อกระจายสินค้าไทยให้เข้าสู่ตลาดได้เพิ่มขึ้น ประเทศเพื่อนบ้าน โดยจะเจาะเข้าไปถึงเมียวดี ประเทศเมียนมา 3. การสร้างเครือข่ายให้กับนักธุรกิจไทย โดยมีธรรมาการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการไทยกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านโครงการ YEN-D Program ให้ความสำคัญกับนักธุรกิจรุ่นใหม่ของประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดน เช่น ตองยี ท่าซี้เหล็ก เชียงตุง ประเทศเมียนมา พระตะบอง ไพลิน ศรีโสภณ ประเทศกัมพูชา 4. ผลักดันใช้ “เลยโมเดล” คือการพัฒนาผู้ประกอบการไทยในจังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ติดชายแดนให้มีโอกาสในการทำการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน และนอกจากนี้ ยังส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนเปิดศูนย์กระจายสินค้าเปลี่ยนถ่านสินค้าทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ในประเทศจัดตั้งศูนย์สินค้า จังหวัดปทุมธานี ประเทศเพื่อนบ้านจังหวัดไพลิน และจังหวัดศรีโสภณ ประเทศกัมพูชา การค้าชายแดนจะช่วยกระตุ้นการจ้างงานในประเทศ ซึ่งกลุ่มประเทศอาเซียนมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศในแถบอินโดจีน และเมียนมา มีอัตราการเติบโตสูงต่อเนื่องส่งผลบวกต่อการค้าชายแดนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการสร้างความเชื่อมั่น ย่อมทำให้การลงทุนในภาพรวมเติบโตและสร้างความมั่นใจต่อนักลงทุนชาวต่างชาติ โดยเฉพาะโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของบรรษัทข้ามชาติที่ต้องการใช้ไทยเป็นฐานการผลิตส่งออกในประชาคมอาเซียน เริ่มขยับเข้ามาลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น ประเทศชาติจึงต้องการยุทธศาสตร์ที่จะผลักดันให้เห็นผลในทางปฏิบัติที่จริงจัง เพื่อก้าวสู่การเป็นไทยแลนด์ 4.0 ตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป (ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนในปี 2560,ออนไลน์,2560)

มหกรรมการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ภายใต้แนวคิดแม่สอด-เมียวดี โมเดล Stronger Together ระหว่างวันที่ 21-28 มีนาคม 2560 ณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อผลักดันและขยายการค้า การลงทุนระหว่างไทย-เมียนมา ให้มีการขยายตัวได้เพิ่มขึ้น โดยด่านแม่สอด ถือว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นด่านที่สามารถเชื่อมเข้าไปยังเมืองต่าง ๆ ของเมียนมาได้ และมูลค่าการค้ามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในการจัดงานมหกรรมการค้าชายแดนครั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ได้เชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวางแผนและการคลังเมียนมา เดินทางมาร่วมหารือเพื่อวางเป้าหมายการ

ส่งเสริมการค้าชายแดนและการลงทุนร่วมกัน โดยมุ่งหวังให้แม่สอด-เมียวดี เป็นศูนย์กลางความร่วมมือในหลายๆ ด้าน เช่น ศูนย์กลางด้านอัญมณี ศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว Two Countries One Destination ศูนย์กลางด้านการบริการทางการแพทย์ และศูนย์กลางทางด้านการพัฒนาด้านการขนส่ง พร้อมทั้งสนับสนุนการดำเนินการด้านพิธีการศุลกากรตรวจแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (Single Stop Inspection: SSI) ณ ด้านชายแดนแม่สอด-เมียวดี สำหรับจังหวัดตาก เป็นเมืองชายแดนไทย-เมียนมา ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปี ผ่านมา จนได้รับการคัดเลือกให้เป็นที่ตั้งของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอแม่สอด ถือได้ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของไทยในการเชื่อมโยงระหว่างไทย-เมียนมา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ที่เชื่อมระหว่างเวียดนาม-ไทย-เมียนมา ซึ่งในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญ นอกจากนั้นแล้ว อำเภอแม่สอดยังมีโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างไทย-เมียนมา เช่น สนามบินแม่สอด และสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 1 และแห่งที่ 2 ซึ่งคาดว่าจะเปิดให้ใช้บริการได้ในปี 2562 อีกทั้งในปัจจุบันรัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนการปรับปรุงเส้นทางระหว่างเมืองเอนดู-ท่าตอน ซึ่งจะช่วยให้การขนส่งสินค้าจากอำเภอแม่สอดไปยังเมืองเมะลาโย และกรุงย่างกุ้งของเมียนมาเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตทั้งนี้ ในปี 2560 กระทรวงพาณิชย์ได้ตั้งเป้าหมายการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศไว้ที่ 1.8 ล้านล้านบาท ขณะที่การค้าชายแดนไทย-เมียนมา ในปี 2559 ที่ผ่านมามีมูลค่า 187,964.53 ล้านบาท เป็นการส่งออกมูลค่า 109,339.84 ล้านบาท โดยมีสินค้าส่งออกที่สำคัญ เช่น เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ น้ำตาลทราย และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เป็นต้น ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 78,624.69 ล้านบาท โดยมีสินค้านำเข้าที่สำคัญ เช่น ก๊าซธรรมชาติ สัตว์น้ำ และโค กระบือ สุกร เป็นต้น โดยมีด่านแม่สอดเป็นประตูการค้าที่สำคัญ และในปีที่ผ่านมามูลค่าการค้าสูงถึง 0,696.12 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 16.84 จากปี 2558 (พาณิชย์ เดินหน้าแม่สอด-เมียวดีโมเดล มหกรรมการค้าชายแดนหวังลงทุน 2 ปท, ออนไลน์,2560)

จังหวัดตากถือเป็นจุดแข็งที่รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญ ซึ่งได้มีการกำหนดบทบาทของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก ให้เป็นศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศ เครือข่ายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น โดยมีอุตสาหกรรมเป้าหมายคือ สิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม เกษตรแปรรูป และอาหาร เครื่องเรือนจากไม้ อัญมณีเครื่องประดับ จากลักษณะภูมิศาสตร์ที่เป็นพื้นที่ชายแดน และเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในเรื่องของระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค รวมถึงความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจการค้า การลงทุนภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และการท่องเที่ยว โดยพื้นที่แม่สอดสามารถเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีของเมียนมา ซึ่งตั้งอยู่ห่างออกไปเพียง 10 กิโลเมตร และมีพื้นที่ตั้งอยู่ปลายแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เป็นจุดตัดระหว่างแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor : NSEC) มีโครงข่ายการคมนาคมทางบกที่สนับสนุนการขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้า มีสนามบินพาณิชย์เป็นแห่งผลิตทางการเกษตรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัว ตลอดจนเป็นประตูสู่อันดามัน และประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง คือ เมียนมา จีน และสามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางการค้าชายแดนเป็นประตูสู่ยุโรปได้ ในส่วนของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ก็ได้เตรียมโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม

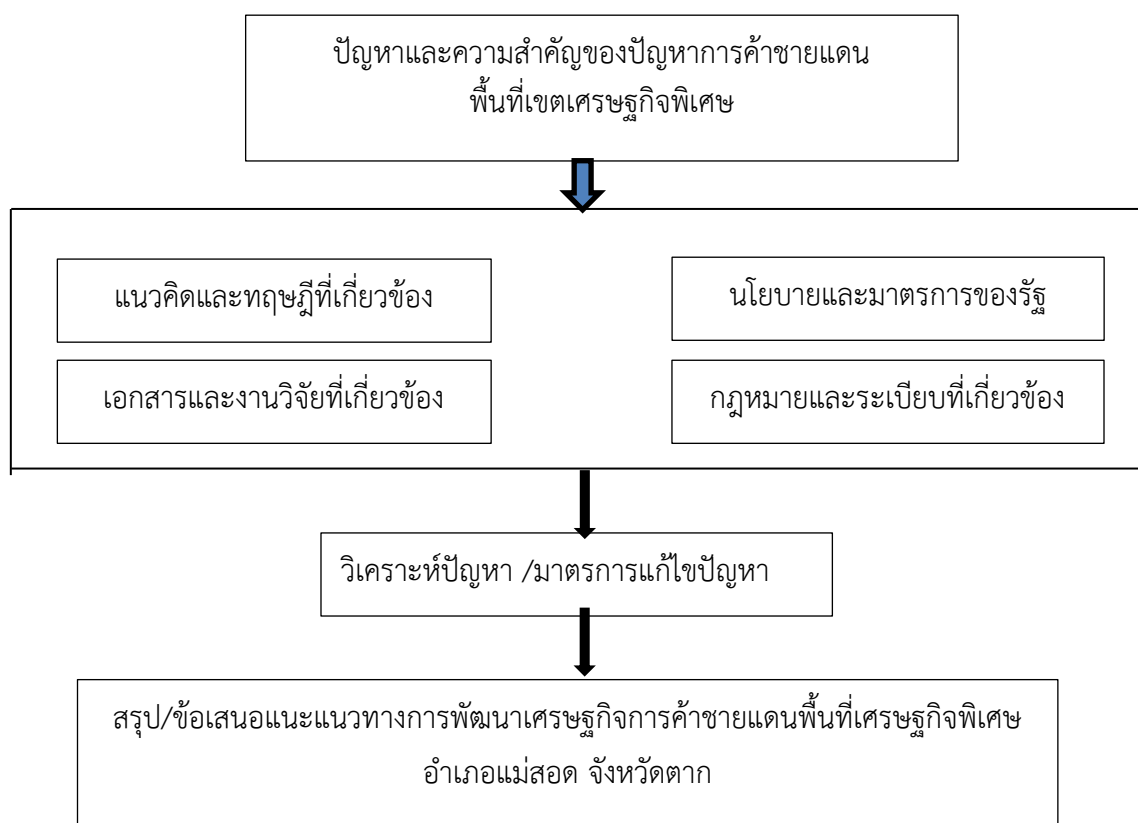

ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากไว้แล้ว ณ ต.ท่าสายลวด อ.แม่สอด บนเนื้อที่ประมาณ 671 ไร่ อยู่ห่างจากทางหลวง EWEC ประมาณ 7 กิโลเมตร ในบริเวณที่ติดกับพื้นที่ก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาแห่งที่ 2 โดยขณะนี้มีระบบไฟฟ้าเข้าถึงพื้นที่แล้วและมีแหล่งน้ำคือแม่น้ำเมย ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของเขตเศรษฐกิจจังหวัดตาก คือ การให้บริการโลจิสติกส์ เช่น คลังสินค้า ศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าและยานพาหนะ (มีพื้นที่รวมประมาณ 33%) และอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น สิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม เกษตรแปรรูปและอาหาร เครื่องเรือนจากไม้ และอัญมณีเครื่องประดับ (มีพื้นที่รวมประมาณ 66%) โดยมีการกำหนดพื้นที่โซนสำหรับผู้ประกอบการเอสเอ็มเอ รวมทั้งมีศูนย์ SMEs Development Center ซึ่งจะให้บริการสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์กลาง เช่น 3D-Printer Co-Working Space และการพัฒนาเอสเอ็มอีที่ตั้งอยู่ในนิคมและบริเวณใกล้เคียงด้วย เพื่อเป็นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองหน้าด่านชายแดนไทย และเมียนมารองรับก่อนเปิดเป็นเขตเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้เร่งให้การช่วยเหลือผู้ประกอบการเอสเอ็มอีในประเทศไทยผ่านเครื่องมือในการช่วยต่อยอดทางธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการไทยในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งการต่อยอดการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ตรงความต้องการของตลาด เพื่อยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการ การขับเคลื่อนผลงานนวัตกรรมไปสู่เชิงพาณิชย์ในรูปแบบของศูนย์ปฏิรูปอุตสาหกรรมเพื่ออนาคต มีการพัฒนาผู้ประกอบการโดยการเติมองค์ความรู้ในการเพิ่มผลิตภาพและมาตรฐาน การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การบัญชีและการเงินให้ก้าวสู่ SMART SMEs พร้อมส่งเสริมการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงสู่โลกการค้าสมัยใหม่ โดยมีศูนย์สนับสนุนและช่วยเหลือเอสเอ็มอีทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการภายใต้กลไกภาครัฐ ซึ่งกองทุนตามแนวประชารัฐดำเนินการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบกองทุนต่าง ๆ โดยขณะนี้มีผู้ประกอบการจากทั่วประเทศยื่นคำขอทั้ง 4 มาตรการแล้ว 10,558 ราย วงเงิน 30,161.60 ล้านบาท อนุมัติแล้วจำนวน 2,954 ราย ในวงเงิน 8,514.86 ล้านบาท (ปลูกเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเปิดทางธุรกิจเอสเอ็มอีสู่สากล, ออนไลน์, 2560)

กรมทางหลวงได้ก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาแห่งที่ 2 เพื่อรองรับปริมาณการขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นและรองรับระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกหรือ East-West Economic Corridor ประกอบด้วยตัวสะพานข้ามแม่น้ำเมย ซึ่งได้ก่อสร้างแล้วเสร็จ สำหรับถนนเพื่อเชื่อมต่อสะพานทั้ง 2 ฝั่ง อยู่ระหว่างก่อสร้างโดยคาดว่าจะแล้วเสร็จกลางปี 2561 รวมทั้งอาคารด่านพรมแดน (Border Control Facilities) เพื่ออำนวยความสะดวกให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจรับผิดชอบการตรวจผ่านแดน เข้ามาใช้สถานที่ปฏิบัติงานให้บริการประชาชนร่วมกัน อาทิ เช่น กรมศุลกากร สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมปศุสัตว์ โดยล่าสุดความคืบหน้าโครงการอาคารด่านพรมแดนดังกล่าว กรมทางหลวงจะลงนามสัญญากับผู้รับจ้างภายในปีนี้และคาดว่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จในเดือนตุลาคม 2562 สำหรับการก่อสร้างอาคารด่านพรมแดนใช้งบประมาณก่อสร้างทั้งสิ้น 1,127 ล้านบาท แบ่งเป็นอาคารด่านฝั่งไทย 586 ล้านบาท ฝั่งเมียนมา 541 ล้านบาท ซึ่งอาคารด่านพรมแดนมีพื้นที่กว้าง 380 เมตร ยาว 450 เมตร ทั้งสองฝั่ง ภายในด่านพรมแดนจะแยกอาคารผู้โดยสารและอาคารสินค้า ซึ่งอาคารผู้โดยสาร จะออกแบบให้มีความทันสมัยและยังคงรูปลักษณะสถาปัตยกรรมของแต่ละประเทศ ลักษณะอาคารผู้โดยสารจะแบ่งเป็น 2 ชั้น ชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่ตรวจและอาคารสำนักงานของศุลกากร พื้นที่ตรวจและสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง รวมถึงสำนักงาน

กักกันโร ขั้นที่ 2 เป็นสำนักงานของกรมทางหลวง สำนักงานความมั่นคง ในส่วนอาคารสินค้าได้ ออกแบบให้มีความสะดวกในการขนส่งสินค้าได้อย่างพอเพียง อย่างไรก็ตาม โครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 มีจุดเริ่มต้นโครงการบนทางหลวงหมายเลข 12 ข้ามแม่น้ำเมย/ตองยินที่บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ราชอาณาจักรไทย เข้าสู่เยปู หมู่ที่ 5 เมืองเมียวดี จังหวัดเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มีจุดสิ้นสุดบรรจบถนนหมายเลข 85 สายเมียวดี-กอกะเร็ก เมื่อแล้วเสร็จจะเป็นส่วนหนึ่งของทางหลวงเอเชียหมายเลข 1 ทั้งนี้ เมื่อโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 แล้วเสร็จสมบูรณ์จะช่วยเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา อำนวยความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่งเสริมการท่องเที่ยว การค้าการลงทุนในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ช่วยลดปัญหาการจราจรแออัดของสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 1 และรองรับการจราจรที่เพิ่มขึ้นในอนาคต รวมทั้งจะกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงให้มีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงอาเซียน-โลกและการส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษ อ.แม่สอด จ.ตาก ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล (ทางหลวงเตรียมพร้อมสร้างด่านพรมแดนแม่สอดเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก, ออนไลน์, 2560)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

รัฐบาลมีนโยบายในการกระตุ้นเศรษฐกิจและพัฒนาให้มีการลงทุนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ ด้วยการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยอาศัยศักยภาพและความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของพื้นที่จังหวัดตาก ถือเป็นจุดแข็งที่รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญ ซึ่งได้มีการกำหนดบทบาทของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากให้เป็นศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศ เครือข่ายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น โดยมีอุตสาหกรรมเป้าหมายคือ สิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม เกษตรแปรรูปและอาหาร เครื่องเรือนจากไม้ และอัญมณีเครื่องประดับ จากลักษณะภูมิศาสตร์ที่เป็นพื้นที่ชายแดน และเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในเรื่องระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค โดยพื้นที่แม่สอดสามารถเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีของเมียนมา ซึ่งตั้งอยู่ห่างออกไปเพียง 10 กิโลเมตร และมีพื้นที่ตั้งอยู่ปลายแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เป็นจุดตัดระหว่างแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor : NSEC) มีโครงการการคมนาคมทางบกที่สนับสนุนการขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้า มีสนามบินพาณิชย์ ตลอดจนเป็นประตูสู่อันดามัน และประเทศไทยอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง คือ เมียนมา จีน และสามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางการค้าชายเป็นประตูสู่ยุโรปได้ มีมูลค่าการค้าขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) การค้าในระบบ ถือเป็นการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย การค้าในลักษณะนี้ผู้นำเข้าหรือส่งออก จะกระทำธุรกรรมทางการค้าผ่านพิธีการศุลกากรและเสียภาษีอย่างถูกต้อง (2) การค้านอกระบบ ซึ่งเป็นการค้าที่ผิดกฎหมายโดยเป็นการลักลอบค้าขายสินค้าหนีภาษีตามแนวชายแดนซึ่งไม่ผ่านกระบวนการทางราชการที่ถูกต้อง เช่น การลักลอบค้าผ่านทางลำน้ำต่างๆ เรียกการค้าแบบนี้ว่า “สินค้าลอยน้ำ” และ (3) การค้าผ่านแดน เป็นกระบวนการค้าระหว่างประเทศต้นทางกับ ประเทศปลายทางโดยอาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านสินค้า เช่น ประเทศญี่ปุ่นส่งรถยนต์ใช้แล้ว ไปขายยังประเทศเมียนมาแต่อาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านซึ่งสินค้าเหล่านี้ถูกเรียกว่า “สินค้า ถ้ายล้า” สำหรับการค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมาในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าส่วนใหญ่เป็นการค้าในระบบประมาณร้อยละ 70 การค้านอกระบบร้อยละ 30 และการค้า ผ่านแดนซึ่งคิดเป็นมูลค่าประมาณ 1 ใน 5 ของการค้าในระบบ

เมื่อนำแนวคิดเรื่องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเข้ามาอธิบาย พบว่าการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี ก่อให้เกิดผลดีคือ การสร้างการค้าโดยประเทศไทยผลิตสินค้าเกือบทุกประเภทได้ในต้นทุนที่ต่ำกว่าเมียนมา เนื่องจากผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยได้ประโยชน์จากการผลิตที่ละมากๆ ทำให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการผลิตและมีโอกาสในการจำหน่ายสินค้ามากขึ้น เนื่องจากตลาดของเมียนมาใหญ่ขึ้นสืบเนื่องจากการเปิดประเทศเมียนมา มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนี้พบว่ามูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดผลดีคือ เกิดความร่วมมือทางการเมืองและความร่วมมือทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ระหว่างไทยและเมียนมา และยังรวมไปถึงการเชื่อมโยงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค อาเซียน

นอกจากนี้เมื่อนำแนวคิดการค้าชายแดนมาอธิบายพบว่า การค้าชายแดนแม่สอดเมียวดีเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งในระดับ จุลภาคหรือระดับบุคคลคือ พ่อค้าชายแดนที่เป็นผู้ค้าปลีกและค้าส่งในอำเภอแม่สอด ได้รับประโยชน์จากการค้าที่

ขยายตัวมากขึ้น เห็นได้จากปริมาณและมูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี อีกทั้งยังพบว่าการค้าชายแดนแม่สอดเมียวดี- ก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับมหภาค คือ เศรษฐกิจในภูมิภาคเจริญเติบโตขึ้นโดยลักษณะของการค้าชายแดนแม่สอดเมียวดี- มีทั้งการค้า ในระบบและการค้านอกระบบ ซึ่งการค้านอกระบบเป็นที่รู้จักกันดีในนาม “สินค้าลอยน้ำ” นั่นเอง รวมไปถึงการขนส่งผ่านสะพานมิตรภาพไทยเมียนมา- และจุดผ่านแดนระหว่างแม่สอดเมียวดี

ตามแนวคิดการลงทุนทางตรงต่างประเทศอย่างสมบูรณ์ของ Dunning กล่าวว่า นักลงทุนจะเลือกไปลงทุนต่างประเทศเมื่อมีข้อได้เปรียบเรื่องการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ความได้เปรียบที่เกิดจากการทำให้เป็นประโยชน์ด้วยตนเอง และความได้เปรียบจากที่ตั้งซึ่งหาก พิจารณาในด้านนักลงทุนที่ตัดสินใจย้ายฐานการผลิตไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาแล้วพบว่า เป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวามีความได้เปรียบจากสถานที่ตั้งอีกทั้งมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเมียวดี- อย่างไรก็ตามการย้ายฐานการผลิตจากแม่สอดไปยังติลาวา พบว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสียโดยข้อดี สำหรับเมียนมาคือ การที่นักลงทุนต่างชาติย้ายฐานการผลิตไปในพื้นที่ส่งผลให้ความสามารถใน การแข่งขันของเมียนมาเพิ่มขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้การย้ายฐานการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปยังเมียนมาถือเป็นการผ่องถ่ายอุตสาหกรรมดาวรุ่งจากไทยไปยังเมียนมา เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะความชำนาญในการผลิตแต่อย่างใด แต่เป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยแรงงานที่มีทักษะน้อยโดยจ้างค่าแรงที่ต่ำ ส่วนข้อเสียเมื่อมีการย้ายฐานการผลิตออกจากแม่สอดคือ ส่งผลเสียต่อดุลการชำระเงินของประเทศไทยและที่สำคัญส่งผลให้การจ้างงานในเขตอำเภอแม่สอดลดลง

บทที่ 3

สถานการณ์การค้าชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ข้อมูลจังหวัดตาก

จังหวัดตากตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศ มีพื้นที่ทั้งหมด 16,406.65 ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นจังหวัดที่มีขนาดเป็นอันดับ 4 ของประเทศและเป็นอันดับ 2 ของภาคเหนือ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 50 ลิปดา 36 พิลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 7 ลิปดา 22 พิลิปดาตะวันออก สูงกว่าระดับน้ำทะเล 116.2 เมตร มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 426 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศของจังหวัดตากเป็นพื้นที่ตามแนวเทือกเขา โดยสภาพพื้นที่จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยกั้นกลาง ทำให้ลักษณะภูมิอากาศแตกต่างกันไป เนื่องจากเทือกเขาถนนธงชัยเป็นตัวปะทะมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดียและทะเลอันดามัน ทำให้ซีกตะวันออกได้รับความชุ่มชื้นจากลมมรสุมไม่เต็มที่ สภาพแห้งแล้ง ส่วนฝั่งตะวันตกจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมมากกว่าทำให้ปริมาณฝนตกมีความชุ่มชื้นโดยเฉพาะในที่ที่อยู่ในเขตภูเขา

ส่วนที่ 1 ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออก ประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา และอำเภอวังเจ้า สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและที่ราบสูงลาดเอียงลงไปทางทิศตะวันออกสู่แม่น้ำปิงและแม่น้ำวัง ทำให้เกิดพื้นที่ราบแคบริมสองฝั่งของแม่น้ำ

ส่วนที่ 2 ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาด อำเภออุ้มผาง และอำเภอท่าสองยาง ภูมิอากาศได้รับอิทธิพลจากมหาสมุทรอินเดียและทะเลอันดามัน มีความชุ่มชื้น ฝนตกมากกว่าซีกด้านตะวันออก

จังหวัดตากมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี กาญจนบุรี และประเทศสหภาพพม่ายาวประมาณ 540 (แม่น้ำเมย 170 กม. เทือกเขาตะนาวศรี 370 กม.)

ระยะทางจากอำเภอเมืองตากไป อำเภอบ้านตาก 22 กม. อำเภอวังเจ้า 38 กม. อำเภอสามเงา 56 กม. อำเภอแม่สอด 86 กม. อำเภอแม่ระมาด 120 กม. อำเภอพบพระ 138 กม. อำเภอท่าสองยาง 170 กม. อำเภออุ้มผาง 251 กม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนาคู่อุตสาหกรรมจังหวัดตาก, 2562)

จังหวัดตากได้รับงบประมาณ พ.ศ.2558-2562 รวมทั้งสิ้น 8,744.267 ล้านบาท เพื่อพัฒนาภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่ โดยแบ่งเป็นตามด้านโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งได้แก่ การปรับปรุงท่าอากาศยานแม่สอด การก่อสร้างที่พักโดยสารหลังใหม่ งานก่อสร้างต่อเติมความยาวทางวิ่ง งานก่อสร้างทางขับ ลานจอดเครื่องบินและเสริมผิวทางวิ่งเดิม การพัฒนาทางหลวงหมายเลข 12 และถนนสายต่าง ๆ ในอำเภอแม่สอด รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 6,787.633 ล้านบาท ด้านก่อสร้างด้าน

ศุลกากร (C.I.Q) ได้แก่ การก่อสร้างบ้านพักสวัสดิการตรวจคนเข้าเมือง โครงการก่อสร้างอาคารตรวจบุคคล สถานตรวจปล่อยสินค้าแม่สอด และด่านศุลกากรแม่สอด รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 417.2 ล้านบาท ด้านการสาธารณสุข ได้แก่ ก่อสร้างโรงพยาบาลแม่สอด จัดหาครุภัณฑ์ทางการแพทย์ รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 197.519 ล้านบาท ด้านแหล่งน้ำ ได้แก่ การก่อสร้างทำนบดินห้วงงานและการประกอบอ่างเก็บน้ำ การก่อสร้างระบบส่งน้ำพร้อมอาคารประกอบ ก่อสร้างปรับปรุงขยายการประปาส่วนภูมิภาค รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 1,157.411 ล้านบาท ด้านการจัดทำแผน การวางผังเมือง และการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่ชุมชนชายแดน ปรับปรุงการวางผังระบบน้ำ รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 94.15 ล้านบาท และเป็นโครงการรวม (มากกว่า 1 จังหวัด) รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 90,345 ล้านบาท

1. สภาพการค้าชายแดนจังหวัดตาก

สถานการณ์การค้าชายแดนไทย-เมียนมา ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในช่วงปี 2556-2561 มีแนวโน้มของมูลค่าการค้าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดตามตารางข้างล่าง

ตารางที่ 3-1 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด่านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2559 (1 ตุลาคม 2558- 30 กันยายน 2559)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	เมล็ดถั่วลิสง	13,497.82 ตัน	764,618,561.68	-
2.	โค-กระบือ	55,951 ตัว	684,349,000.00	10,599,800.00
3.	พลวงออกไซด์	2,638.54 ตัน	358,506,45.15	-
4.	พริกแห้ง	4,012.74 ตัน	295,838,718.42	-
5.	ถั่วเขียว	3,968.69 ตัน	169,850,838.81	-
6.	สินแร่พลวง	3,805.47 ตัน	128,471,663.47	-
7.	สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	8,991.62 ตัน	119,987,912.00	10,973,411.00
8.	โทรศัพท์มือถือ	52,935 CT	115,348,097.84	-
9.	หัวหอมใหญ่	12,084.54 ตัน	111,591,529.58	99,441,111.00
10.	รถจักรยานสภาพเก่าใช้แล้ว	115,298 คัน	95,324,000.00	28,506,210.00
11.	อื่น ๆ		1,335,238,494.84	34,711,292.00
รวม		90,262.98 ตัน	4,179,125,661.79	184,231,824.00

ที่มา : ด่านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-2 สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2559 (1 ตุลาคม 2558-30 กันยายน 2559)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	น้ำตาลทราย	374,907.87 ตัน	5,244,3326,490.79	-
2.	โทรศัพท์มือถือ	938,450d CT	5,022,697,929.50	-
3.	น้ำอัดลม, เครื่องดื่ม	77,570.66 ตัน	3,010,320,503.72	-
4.	เบียร์	113,014.82 ตัน	2,724,067,831.08	-
5.	รถจักรยานยนต์	179,297 คัน	2,397,260,568.75	-
6.	เครื่องจักรที่มีทั้งเครื่องเก็บและนวด	100,844 SET	2,225,566,208.01	-
7.	ผ้าพิมพ์ฝ้าย	41,678,293.34 หลา	1,958,079,146.94	-
8.	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ผสม	34,228.74 ตัน	1,925,422,600.54	-
9.	โทรทัศน์	211,496 เครื่อง	1,454,082,903.02	-
10.	น้ำมันเบนซิน	94,546,093 ลิตร	1,343,985,447.16	-
11.	อื่น ๆ		52,321,304,786.43	-
รวม		1,906,703.46 ตัน	79,627,114,425.94	-

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-3 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2560 (1 ตุลาคม 2559- 30 กันยายน 2560)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	โค-กระบือ	105,052 C62	1,375,996,000.00	20,926,600.00
2.	เมล็ดถั่วลิสง	27,024.73 TNE	1,028,240,304.99	-
3.	พลวงฮ็อกไซด์	2,932.73 TNE	383,467,229.33	-
4.	สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	18,677.39 TNE	328,467,229.33	33,185,196.34
5.	โทรศัพท์มือถือ	49,560 C62	313,601,660.18	-
6.	เศษเหล็กเก่าใช้แล้ว	18,479.24 TNE	163,735,675.00	-
7.	พริกแห้ง	2,051.85 TNE	154,237,571.89	-
8.	มะขามเปียก	2,463.05 TNE	94,358,816.46	-
9.	หม้อแปลงไฟฟ้า	720,807.47 C62	92,161,108.41	-
10.	เมล็ดมะม่วงหิมพานต์	258.56 TNE	70,095,480.91	-
11.	อื่น ๆ		1,297,586,006.01	67,603,541.66
รวม		183,800.53 TNE	5,301,713,419.78	121,715,338.00

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-4 สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2560
(1 ตุลาคม 2559- 30 กันยายน 2560)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	น้ำตาลทราย	278,409.21 TNE	4,782,826,786.65	-
2.	รถจักรยานยนต์	113,675 C62	2,983,589,527.46	-
3.	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	488,791 C62	2,775,418,863.75	-
4.	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ผสม	85,856.87 TNE	1,882,418,113.49	-
5.	ผ้าพิมพ์ฝ้าย	35,520,186.27 YRD	1,519,446,010.50	-
6.	เบียร์	99,639.19 TNE	1,463,584,939.62	-
7.	ก๊าซปิโตรเลียมเหลว	61,367.13 TNE	1,233,661,308.68	-
8.	เครื่องจักรที่มีทั้งเครื่องเก็บและนวด	1,265 SET	1,230,105,100.70	-
9.	น้ำอัดลม, เครื่องดื่ม	43,234.96 TNE	1,181,786,134.37	-
10.	รองเท้าแตะพองน้ำ	4,926,742 DNZ	1,123,314,757.10	-
11.	อื่น ๆ		59,095,761,748.55	-
รวม		1,898,603.95	79,271,913,290.87	-

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-5 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2561
(1 ตุลาคม 2560- 30 กันยายน 2561)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	โค-กระบือ	119,161 C62	1,525,585,000.00	23,832,200.00
2.	เศษเหล็กเก่าใช้แล้ว	99,798.72 TNE	1,056,985,128.02	-
3.	เมล็ดถั่วลิสง	18,844.20 TNE	763,072,533.02	-
4.	พลวงออกไซด์	55,253.15 TNE	449,815,116.93	-
5.	โทรศัพท์มือถือ (เข้าคลังทัณฑ์บน)	58,931 C62	352,098,703.78	-
6.	หม้อแปลงไฟฟ้า	2,224,460 C62	204,366,303.49	14,920.78
7.	เฟอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	13,543 TNE	196,014,217.00	25,182,940.20
8.	ชุดชั้นในสตรี	60.23 TNE	129,532,147.65	-
9.	เมล็ดมะม่วงหิมพานต์	365.14 TNE	110,194,822.71	-
10.	เมล็ดจางดำ	1,069.49 TNE	98,133,723.40	-
11.	อื่น ๆ		1,701,625,806.86	67,147,860.02
รวม		328,708.24 TNE	6,489,225,003.86	114,632,521.00

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-6 สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2561

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	รถจักรยานยนต์	75,754 C62	3,136,316,632.26	-
2.	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์	74,632,187.40 LTR	3,125,539,901.64	-
3.	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	422,201 C62	2,435,999,016.94	-
4.	น้ำมันเบนซิน	81,675,969.33 LTR	1,831,123,917.76	-
5.	น้ำมันดีเซล	89,870,950.60 LTR	1,756,268,177.26	-
6.	น้ำตาลทราย	130,291.49 TNE	1,511,454,363.73	-
7.	ปุ๋ยเคมี	86,802.62 TNE	1,490,997,944.27	-
8.	ผ้าพิมพ์ฝ้าย 100%	33,642,520.30 YRD	1,329,916,560.53	-
9.	หมากแห้ง	21,672.21 TNE	1,234,389,635.73	-
10.	กระเบื้องปูพื้น	158,162.64 TNE	1,177,250,640.04	-
11.	อื่น ๆ		54,242,417,981.85	-
รวม		1,960,995.06	73,271,674,772.31	-

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-7 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2562
(1 ตุลาคม 2561- 30 กันยายน 2562)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (FORM D)	586,399 TNE	4,239,314,193.26	-
2.	โค-กระบือ	81,553 ตัว	1,045,264,000.00	16,310,600.00
3.	เมล็ดถั่วลิสง (FORM D)	14,665.57 ตัน	611,935,383.28	-
4.	เศษเหล็กเก่าใช้แล้ว	38,061 ตัน	466,435,047.57	-
5.	พลวงออกไซด์ (เข้าคลังทัณฑ์บน)	2,451.67 ตัน	328,192,818.42	-
6.	เศษอลูมิเนียมเก่าใช้แล้ว	7,794.06 ตัน	296,364,790.33	-
7.	หม้อแปลงไฟฟ้า (เข้า EPZ)	4,940,358.96 C62	258,192,818.42	-
8.	พริตสด (FO11j2heqnb RM D)	9,577.91 ตัน	243,604,741.08	-
9.	เฟอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	13,038.13 ตัน	221,815,970.00	26,738,850.36
10.	ชุดชั้นในสตรี-กางเกงในสตรี	331.57 ตัน	171,511,138.12	-
11.	อื่น ๆ		1,785,492,401.94	84,060,527.64
รวม		808,894.70 TNE	9,668,093,654.27	127,109,978.00

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-8 สถิติสินค้าส่งออก 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2562
(1 ตุลาคม 2561- 30 กันยายน 2562)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ผสม	88,405,661 LTR	3,266,573,545.39	-
2.	รถจักรยานยนต์	59,938 C62	2,582,145,304.17	-
3.	น้ำมันดีเซล	103,415,600 LTR	2,394,030,775.89	-
4.	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	427,149 SET	1,845,032,326.45	-
5.	น้ำมันเบนซิน	83,021,962 LTR	1,752,779,079.23	-
6.	หมากแห้ง	31,708 Tons	1,679,882,634.25	-
7.	ผ้าพิมพ์ฝ้าย 100%	34,777,881 YRD	1,585,253,670.05	-
8.	กระเบื้องปูพื้น	213,833 Tons	1,434,126,089.06	-
9.	ปุ๋ยเคมี	104,367 ตัน	1,202,670,082.74	-
10.	ผ้าโพลีเอสเตอร์	2,605,927 DZN	1,175,288,352.21	-
11.	อื่น ๆ		50,550,312,005.29	-
รวม		1,869,763.07	69,468,093,837.73	-

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-9 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2563
(1 ตุลาคม 2562- 31 พฤษภาคม 2563)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
1.	เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (FORM D)	926,104 TNE	4,586,107,868.00	5,081,223.58
2.	เมล็ดถั่วลิสง (FORM D)	12,204 TNE	550,670,018.95	-
3.	โค-กระบือมีชีวิต	41,362 C62	526,583,000.00	8,272,400.00
4.	พริกแห้ง (FORM D)	4,532 TNE	273,964,471.42	-
5.	พลวงออกไซด์	1,460 TNE	222,024,974.84	-
6.	หม้อแปลงไฟฟ้า	3,054,115 C62	160,535,796.5	22,056.00
7.	แผ่นขัดแบบสายใช้ขัดโลหะ	4 TNE	142,147,161.26	-
8.	เฟอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	7,552 TNE	133,47,946.00	18,242,085.55
9.	ชุดชั้นในสตรี-กางเกงในสตรี	55 TNE	110,315,649.89	-
10.	ตะกั่วแท่งยังไม่ได้ขึ้นรูป	1,664 TNE	99,840,000.00	-
11.	อื่น ๆ		1,413,422,347.31	54,096,998.87
รวม		1,026,514 TNE	8,219,099,235.46	85,714,764.00

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-10 สถิติสินค้านำเข้า 10 อันดับ ณ ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2563
(1 ตุลาคม 2562- 31 พฤษภาคม 2563)

ลำดับ	รายการสินค้า	ปริมาณ	มูลค่า(บาท)	อากร(บาท)
12.	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ผสม	79,359,958 LTR	2,644,094,073.15	-
13.	รถจักรยานยนต์	40,594 C62	1,649,538,399.34	-
14.	น้ำมันดีเซล	86,059,092 LTR	1,571,917,040.44	-
15.	ผ้าพิมพ์ฝ้าย 100%	23,673,488 YRD	1,006,539,918.40	-
16.	กระเบื้องแผ่นเรียบ	141,534 TNE	917,934,952.65	-
17.	น้ำมันเบนซิน	50,508,662 LTR	832,858,006.06	-
18.	รองเท้าแตะ	1,689,874 DZN	704,235,199.95	-
19.	หมากแห้ง	12,303 TNE	663,816,147.68	-
20.	ปูนซีเมนต์	369,650 Tons	629,946,730.17	-
21.	นมถั่วเหลือง	23,024,615 LTR	624,775,363.34	-
22.	อื่น ๆ		33,305,752,959.37	-
รวม		1,517,119 TNE	44,551,408,790.55	-

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2563

ตารางที่ 3-11 สถิติการค้าชายแดนของ จังหวัดตาก อำเภอแม่สอด
ปีงบประมาณ 2559- พฤษภาคม 2563

รายการ	จังหวัดตาก อำเภอแม่สอด				
	2559	2560	2561	2562	2563 (ต.ค.62-พ.ค.63)
การส่งออก	79,627.114	79,271.913	73,271.675	69,468.094	44,551.409
การนำเข้า	4,179.126	5,301.713	6,489.225	9,668.094	8,219.099
มูลค่ารวม	83,806.240	84,573.626	79,760.900	79,136.188	52,770.508
ดุลการค้า	75,447.988	73,970.200	66,782.450	59,800.00	36,332.31

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด ข้อมูลปี พ.ศ.2560-พฤษภาคม 2563

สถานการณ์การค้าชายแดนไทย-เมียนมา เป็นการส่งออก ณ ช่องทางอนุเมตติด้าน
ศุลกากรแม่สอด ด้านอำเภอแม่สอด ในปีงบประมาณ 2559-พฤษภาคม 2563 สรุปได้ดังนี้

จากสถิติมูลค่าการค้าชายแดน จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 2560-2562 มีมูลค่าสินค้า
ส่งออกลดลง เมื่อเทียบกับปี 2559 แต่มูลค่าสินค้านำเข้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับปี 2559 ในปี
2563 ช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม มีมูลค่าการส่งออกลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2562 ทั้งนี้
เนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้มีมาตรการระงับการเดินทางเข้า-ออก
ของบุคคล ยานพาหนะและสิ่งของบริเวณชายแดน แต่ไม่ห้ามการขนส่งสินค้า ตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม
2563 จากมาตรการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ผู้ประกอบการที่

จำหน่ายสินค้าบริเวณชายแดนสูญเสียเม็ดเงินจากการที่ไม่มีคนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาซื้อสินค้าในไทย คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 1,000 ล้านบาทต่อวัน มาตรการดังกล่าวไม่กระทบต่อการขนส่งสินค้าระหว่างชายแดน แต่การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 จะเป็นสาเหตุหลักที่อุดกั้นซื้อคู่ค้าไทย ยังซ้ำเติมการส่งออกที่ลดลงของสินค้าโภคภัณฑ์ ยิ่งทำให้สภาพการค้าชายแดนในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2563 ลดลงค่อนข้างมาก แต่คาดการณ์ว่าหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 คลี่คลายลง การค้าชายแดนจะทยอยปรับตัวดีขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลได้เร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนแหล่งการค้าการลงทุนอันจะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการค้าระหว่างสองประเทศอีกทางหนึ่ง

ดังนั้นปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อการค้าชายแดนในปี 2563 วิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจคู่ค้าหลักมีทิศทางชะลอตัวลง ทำให้กำลังซื้อของประเทศคู่ค้าลดลง ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกสินค้าของไทยไปยังประเทศคู่ค้าชะลอลงตามไปด้วย
2. ค่าเงินบาทมีแนวโน้มแข็งค่า ทำให้ราคาสินค้าไทยสูงกว่าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง ส่งผลให้ประเทศคู่ค้าชะลอคำสั่งซื้อ สินค้าจากไทย และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย
3. มีการแข่งขันสูงในด้านราคา เนื่องจากมีจำนวนผู้ประกอบการจำนวนมาก
4. สินค้าส่งออกของไทยเสียเปรียบสินค้าจากคู่แข่งในประเทศอื่นๆ ที่มีราคาต่ำกว่า เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตและ ค่าจ้างสูงกว่า
5. สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา COVID-19 มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจทางด้านการค้าชายแดนของไทยโดยตรง จากการปิดด่านชายแดน ทำให้ไม่มีการซื้อขายระหว่างชายแดนไทย-เมียนมา

2. ช่องทางการนำเข้า-ส่งออกสินค้าของจังหวัดตาก

2.1 ทางบก จุดผ่านแดนถาวรหรือด่านพรมแดนแม่สอด ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เปิดทำการทุกวันตั้งแต่ 0530-2030 น. ทางอนุมติชั่วคราว หรือท่าข้ามตามริมแม่น้ำเมย

2.2 ทางอากาศ สนามบินนานาชาติ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปัจจุบันมีโครงการขยายสนามบินนานาชาติแม่สอด ท่าอากาศยานแม่สอด หรือ “สนามบินแม่สอด” เป็นสนามบินที่ให้บริการในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และพื้นที่ใกล้เคียง แต่เดิมเป็นสนามบินทางทหารที่สร้างขึ้นตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จนกระทั่งปี พ.ศ.2506 สนามบินแห่งนี้ก็ถูกปรับเปลี่ยนมาให้บริการเชิงพาณิชย์ในปัจจุบัน โดยอยู่ในความดูแลของกรมท่าอากาศยาน กระทรวงคมนาคม

3. การส่งออกสินค้าทางบก ณ ด่านพรมแดน หรือด่านตรวจ ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการศุลกากร

3.1 ผู้ส่งออกหรือตัวแทนฯ จัดทำใบขนสินค้าขาออก พร้อมเอกสารประกอบอื่น เช่น บัญชีสินค้า และใบกำกับการขนย้ายสินค้า พร้อมส่งข้อมูลใบขนสินค้าขาออกเข้าระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร

3.2 ผู้นำเข้าหรือตัวแทนฯ ชำระค่าภาษีอากร ที่ (กรณีสินค้าต้องชำระภาษีอากร) หน่วยงานบัญชีและอากรของ ด่านศุลกากร

3.3 ชำระค่าภาษีแล้วระบบคอมพิวเตอร์จะกำหนดเงื่อนไขการตรวจปล่อย ชื่อเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ตรวจปล่อย

3.4 กรณียกเว้นการตรวจ (Green Line) ผู้ส่งออกหรือตัวแทนสามารถนำสินค้าไปผ่านพิธีการที่ด่านพรมแดน หรือด่านตรวจเพื่อส่งออกนอกราชอาณาจักรต่อไป

3.5 กรณีสั่งเปิดตรวจ (Red Line) เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของสินค้ากับใบขนสินค้าใน ระบบคอมพิวเตอร์ ถ้าถูกต้องตามสำแดงจะนำสินค้าไปผ่านพิธีการที่ด่านพรมแดนหรือด่านตรวจเพื่อส่งออก นอกราชอาณาจักรต่อไป

3.6 ผู้ส่งออกหรือตัวแทนยื่นใบกำกับสินค้าต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ประจำอยู่ ณ ด่านพรมแดนเพื่อตรวจสอบ เจ้าหน้าที่ศุลกากรประจำด่านพรมแดนจะตรวจสอบจำนวนสินค้าที่ส่งออกว่าถูกต้องตรงตามใบขนสินค้าขา ออกในระบบคอมพิวเตอร์ของศุลกากรหรือไม่ และได้ปฏิบัติพิธีการศุลกากรว่าด้วยการส่งออกครบถ้วน หรือไม่ เมื่อเห็นว่าถูกต้องก็ให้อนุญาตให้ผ่านด่านพรมแดนไปได้และให้บันทึกการรับบรรทุกในระบบ คอมพิวเตอร์ของศุลกากร ใบกำกับการขนย้ายสินค้าให้เก็บไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบต่อไป

4. การผ่านพิธีการส่งออกของที่มีปริมาณเล็กน้อยตามแนวชายแดน

การผ่านพิธีการศุลกากรเพื่อส่งออกของที่มีปริมาณเล็กน้อยตามแนวชายแดน ณ ด่านพรมแดนหรือจุดผ่านแดนถาวร หรือจุดผ่านแดนชั่วคราว หรือจุดผ่อนปรนทางการค้า ให้ผู้ส่งออกออกยื่นใบแจ้งรายละเอียดสินค้าขาออก (กศก .153) พร้อมสำเนา 1 ฉบับ ต่อพนักงานศุลกากร ณ ด่านพรมแดน หรือจุดผ่านแดนถาวรหรือจุดผ่านแดนชั่วคราว หรือจุดผ่อนปรนทางการค้า เพื่อให้พนักงานศุลกากรตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน ของของที่ส่งออกให้ ตรงตามที่สำแดง และบันทึกรับรองการส่งออกเพื่อเป็นหลักฐานให้กับผู้ส่งออกในการดำเนินการเกี่ยวกับ ภาษีมูลค่าเพิ่มต่อกรมสรรพากร โดยของที่ส่งออกจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังต่อไปนี้

4.1 มีมูลค่าไม่เกิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

4.2 ไม่เป็นของที่ต้องเสียภาษีอากร ของต้องห้าม หรือต้องกักตักในการส่งออกตามกฎหมาย

4.3 ไม่ได้ใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรภายใต้กฎหมายศุลกากร หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเว้นแต่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก

จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ชายแดนและเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพพอสมควรในเรื่องของระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค รวมถึงความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจตาก เพื่อกำหนดแนวทางให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ถือปฏิบัติ รวมถึงกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ พร้อมกันนี้ได้แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดตาก เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ในด้านต่าง ๆ ในกลุ่มภารกิจ 7 กลุ่ม ได้แก่

1. ด้านขอบเขตพื้นที่และการจัดหาที่ดิน

2. ด้านแรงงาน สาธารณสุข และความมั่นคง
  3. ด้านสิทธิประโยชน์
  4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) และด้านศุลกากร
  5. ด้านการส่งเสริมอาชีพ การฝึกทักษะ และการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน
- ในพื้นที่
6. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี และการสาธารณสุข
  7. ด้านการบริหารสำนักงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) และศูนย์ประสานงานบ้านพี่เมืองน้อง (Sister City) ระหว่างแม่สอดและเมียวดี

แผนงานโครงการในการเตรียมความพร้อมเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก

1. การเตรียมความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม

โดยผลการประชุมคณะอนุกรรมการโครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากร ภายใต้คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยมีปลัดกระทรวงคมนาคมเป็นประธาน เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2557 ณ กระทรวงคมนาคม ได้อนุมัติแผนงานและงบประมาณเพื่อพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ดังนี้

1.1 แผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร ซึ่งมีแผนดำเนินการในปี 2557-2564 แบ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานคมนาคม 40 โครงการ วงเงิน 120,294.94 ล้านบาท และโครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากร 10 โครงการ 5,146.87 ล้านบาท ซึ่งรวมถึงการก่อสร้างด้านศุลกากรแม่สอดแห่งที่ 2 ด้วย

1.2 แผนงานโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมจังหวัดตาก วงเงิน 9,097 ล้านบาท

2. การจัดหาแหล่งน้ำดิบเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน

ราษฎรอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประสบปัญหาวิกฤติน้ำทิ้งน้ำแล้งและน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี คือในช่วงฤดูแล้งประปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อทำการเกษตร ในเขตตำบลพระธาตุผาแดง ตำบลแม่ตาว และตำบลแม่กูด ในช่วงฤดูฝนประสบปัญหาน้ำท่วมในเขตเทศบาลแม่สอด ประกอบกับจังหวัดไม่เร่งรัดพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และแหล่งน้ำดิบในการจัดทำน้ำประปาที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงมีความจำเป็นในการสร้างอ่างเก็บน้ำ ขนาดความจุ 13.30 ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มพื้นที่ชลประทาน จำนวน 6,740 ไร่ ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านขุนห้วยแม่สอด ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด จ.ตาก เนื้อที่ 1,068 ไร่ โดยกรมชลประทานได้เสนอเรื่องไปยังกรมป่าไม้ เพื่อขอเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สอด เพื่อก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแม่สอดตอนบน พร้อมทั้งได้ตั้งงบประมาณปลูกป่าทดแทนตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2559 แล้ว

3. การจัดพื้นที่สำหรับรองรับการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

เร่งรัดให้มีการพิจารณาเพิกถอนป่าไม้ถาวร “ป่าแม่สอด” ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2525 เนื้อที่ 5,603-0-56 ไร่ เพื่อให้จังหวัดเป็นผู้บริหารจัดการและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเป็นศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) คลังสินค้าทัณฑ์บน ศูนย์โลจิสติกส์ และนิคมอุตสาหกรรม เป็นพื้นที่ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมย แห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย และใช้

ประโยชน์ด้านอื่นๆ เพื่อรองรับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนต่อไป ซึ่งผลการพิจารณาของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดตาก ครั้งที่ 1/2557 ระบุว่าพื้นที่ดังกล่าวไม่มีสภาพป่า รวมถึงมีราษฎรเข้าไปทำกินและใช้ประโยชน์แล้ว

4. โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 พร้อมโครงข่ายและศูนย์ให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ

การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย สถานที่ตั้งบ้านวังตะเคียน ต.ท่าสายลวด อ.แม่สอด จ.ตาก ขณะนี้ได้คัดเลือกเส้นทางที่เหมาะสมแล้ว และอยู่ในขั้นตอนงานสำรวจออกแบบเก็บรายละเอียด เพื่อให้พร้อมดำเนินการทันทีเมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณปี 2559-2560 จำนวน 22,000 ล้านบาท

5. การขยายสนามบินแม่สอดให้มีการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

กรมการบินพลเรือน คาดว่าจะได้รับงบประมาณดำเนินโครงการปรับปรุงขยายสนามบินแม่สอด งบประมาณจำนวน 840 ล้านบาท เป็นการปรับปรุงขยายทางวิ่งสนามบินแม่สอดเดิมกว้าง 30 เมตร ยาว 1,500 เมตร ให้มีทางวิ่งกว้าง 45 เมตร วิ่งขึ้น-ลง ด้านทิศตะวันออก มีความปลอดภัยตามมาตรฐานการบิน งบประมาณปี 2558-2561 จำนวน 1,073.52 ล้านบาท

6. การพัฒนาเส้นทางคมนาคมในอำเภอแม่สอด

มีโครงการขยายเส้นทางคมนาคม และการซ่อมแซมเส้นทางรองเมืองแม่สอดหลายจุด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งให้ครอบคลุมพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนมากขึ้น งบประมาณ 1,533.57 ล้านบาท

7. การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยง อ.พบพระ – อ.อุ้มผาง

พัฒนาเส้นทางเข้าเขตแดนเมียนมาร์ บริเวณบ้านวาลีเหนือ ต.วาลี อ.พบพระ ถึงบ้านหนองบัว ต.หนองบัว อ.อุ้มผาง ระยะทาง 28 กม. งบประมาณ 650 ล้านบาท เพื่อเพิ่มช่องทางการค้าชายแดนกับเมียนมาร์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากสามารถลดระยะเวลาในการเดินทางจากอำเภอแม่สอดถึงอำเภออุ้มผางให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งของการใช้เส้นทางปกติ

8. โครงการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายตาก-แม่สอด (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12)

จังหวัดตากได้จัดประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดตาก ด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร(กลุ่มย่อย) เพื่อหารือแนวทางการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายตาก-แม่สอด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดตากเป็นประธาน ร่วมกับรองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก หัวหน้าส่วนราชการ ผู้แทนฝ่ายทหาร และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในจังหวัด เพื่อร่วมหารือถึงแนวทางการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายตาก-แม่สอด รวมถึงการสร้างสะพานเชื่อมในบางจุดเพื่อลดความคดเคี้ยวและความลาดชันของเส้นทาง และออกแบบเส้นทางดังกล่าวให้สามารถให้แนวเส้นทางและอุโมงค์ร่วมกับเส้นทางรถไฟได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในการใช้เส้นทาง เพื่อความสะดวกสบายและลดเวลาในการเดินทางจาเดิมที่ต้องใช้เวลา 60-90 นาที ให้เหลือเพียง 30-40 นาที และส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจอาเซียน และการเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ โดยจังหวัดจะได้มีหนังสือถึงกระทรวงคมนาคมเพื่อขอรับการสนับสนุนแนวคิดและจัดสรรงบประมาณการขุดเจาะอุโมงค์ถนนและเส้นทางรถไฟสายตาก-แม่สอด ต่อไป

เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด

แนวความคิดเขตเศรษฐกิจแม่สอดเป็นแนวความคิดที่มีต่อเนื่องมามากกว่า 10 ปี ตั้งแต่รัฐบาลทักษิณมาจนถึงรัฐบาลปัจจุบัน โดยการผลักดันของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาม หอการค้าจังหวัดจังหวัดตาก และเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก

1. ศักยภาพของพื้นที่

อำเภอแม่สอดถือว่าเป็นประตูของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ซึ่งในปัจจุบันการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ ผ่านทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตากในปี 2012 มีมูลค่าการค้าประมาณ 16,000 ล้านบาท ถือเป็นด่านการค้าชายแดนอันดับที่ 8 นอกจากนั้นคาดว่ามูลค่าการลงทุนในบริเวณนี้มีศักยภาพสูง เนื่องจากเศรษฐกิจของสหภาพเมียนมา มีการเติบโตอย่างรวดเร็วและมีทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่มีต้นทุนต่ำจำนวนมาก ซึ่งเหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ เสื้อผ้า นอกจากนี้แม่สอดยังมีความพร้อมด้านเกษตรกรรม การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ที่สำคัญในการเชื่อมโยงบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก

นอกจากนี้ในเมืองเมียวดีประเทศสหภาพเมียนมายังได้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี ซึ่งอยู่ห่างออกไปจากเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเพียง 10 กิโลเมตร ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์และจะเป็นเมืองคู่แฝด แม่สอด-เมียวดี ซึ่งสามารถเสริมศักยภาพของเศรษฐกิจแม่สอดได้ในอนาคต

2. โครงการที่สำคัญ

ภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด มีโครงการที่สำคัญประกอบด้วย

- 2.1 การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเป็นต้นแบบนำร่อง
- 2.2 โครงการขุดเจาะอุโมงค์เส้นทางรถไฟ
- 2.3 โครงการถนนสี่เลนตาก-แม่สอด
- 2.4 โครงการปรับปรุงสนามบินแม่สอด
- 2.5 การจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม

โดยเขตเศรษฐกิจแม่สอด มีการเสนอการใช้พื้นที่ 5,603 ไร่ ประกอบไปด้วยพื้นที่สำหรับศูนย์กระจายสินค้า สำนักงานด่านตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานด่านศุลกากร ตลอดจนใช้พื้นที่ 3,000 ไร่เป็นศูนย์ราชการบริการประชาชน รวมถึงการใช้พื้นที่ 2,000 ไร่ เพื่อการสร้างสนามบินแห่งใหม่บริเวณบ้านแม่กิตสามท่า

นอกจากนี้สหภาพเมียนมาร์ จะมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (Myawadi Trade Zone) อยู่ห่างออกไปจากเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเพียง 10 กิโลเมตร ซึ่งอาศัยแนวทางการพัฒนาเช่นเดียวกับเขตเศรษฐกิจ Myawadi border trade zone โดยมีพื้นที่การพัฒนา 460 ไร่ ประกอบไปด้วยพื้นที่สำหรับงานศูนย์กระจายสินค้า ศูนย์บริการด้านศุลกากรแบบ One stop Service คลังสินค้า อาคารพาณิชย์ รวมถึงพื้นที่สำหรับจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีและที่พักอาศัย

การดำเนินการของรัฐบาลเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด

ด้วยศักยภาพของพื้นที่แม่สอด รัฐบาลจึงให้ความสำคัญและผลักดันพื้นที่ดังกล่าวให้เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด” ซึ่งที่ผ่านมาที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดและการกำหนดกลไกรับผิดชอบ

1. ครม. มีมติเมื่อ 19 ตุลาคม 2547 เห็นชอบในหลักการแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อ.แม่สอด อ.พบพระ และ อ.แม่ระมาด และให้ศึกษาความเหมาะสมเพิ่มเติม และเห็นชอบให้ดำเนินโครงการที่จำเป็นเร่งด่วน ประกอบด้วย

- 1.1 โครงการวางผังเมืองรวมและผังเฉพาะชุมชนชายแดน
- 1.2 โครงการขยายถนน 4 ช่องจราจร ตาก-แม่ฮ่องสอน ตอนตาก-ลานสาง
- 1.3 การก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วม
- 1.4 การปรับปรุงสนามบินแม่สอด
- 1.5 การศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถานีขนส่งสินค้าอำเภอแม่สอด

ในเวลาต่อมา (19 ตุลาคม 2553) ครม. มีมติอนุมัติให้หลักการแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด ตั้งอยู่ระหว่างตำบลแม่ปะ-ท่าสายลวด อ.แม่สอด ในพื้นที่ป่าไม้ถาวรติดริมแม่น้ำเมย ประมาณ 5,603 ไร่ ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ รวมทั้งเห็นชอบการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เพื่อขับเคลื่อนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดให้เป็นไปอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ

2. ครม. มีมติ วันที่ 22 มีนาคม 2554 อนุมัติงบกลาง 14 ล้านบาท ให้กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้าดำเนินโครงการจัดจ้างออกแบบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด และมอบให้กระทรวงพาณิชย์หารือร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงอุตสาหกรรม ในเรื่องการใช้พื้นที่ป่าต่อไป ทั้งนี้ในเวลาต่อมา กระทรวงพาณิชย์ทำเรื่องขอคืนงบกลาง 14 ล้านบาท ดังกล่าว ต่อมาเทศบาลนครแม่สอดได้จัดสรรงบประมาณของเทศบาลจำนวน 15 ล้านบาท เพื่อดำเนินงานจัดจ้างที่ปรึกษาและได้ลงนามในสัญญาจ้างเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2555 เพื่อดำเนินการศึกษา “โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่เทศบาลนครแม่สอดเพื่อรองรับการเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)”

3. ครม. มีมติเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554 อนุมัติตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน

4. ครม. มีมติเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2556 เห็นชอบให้กระทรวงมหาดไทยเป็นแกนกลางในการแก้ไขปัญหาระยะเร่งด่วนของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดจังหวัดตาก และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานบูรณาการหลักร่วมกับสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาพรวม โดยนำข้อเสนอการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก เข้ามาพิจารณาในคณะกรรมการดังกล่าวด้วย

5. ความคืบหน้าล่าสุดในปัจจุบันนั้น กรม. มีมติเมื่อ 31 มีนาคม 2556 เห็นชอบแนวทางการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ที่มีศักยภาพ ตามที่ สศช. เสนอ โดยมอบหมายให้ สศช. เป็นผู้ดำเนินการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาฯ ทำการศึกษาวิจัยความเหมาะสมในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษรวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยกำหนดให้พื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอดเป็นหนึ่งในกลุ่มพื้นที่ศึกษาด้วย

แผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง

1. กำหนดขอบเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษพร้อมทั้งกำหนดบทบาทของเมืองแม่สอดและบริเวณใกล้เคียง เช่น พบพระ และแม่ระมาด เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและโครงข่ายสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่สนับสนุนการเป็นเมืองรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น อำเภอแม่สอด เป็นเขตการลงทุนอุตสาหกรรมการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับเมืองเมียวดีของเมียนมา โดยมีอำเภอพบพระและแม่ระมาด เป็นพื้นที่การเกษตรและอุตสาหกรรมการผลิตที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมที่แม่สอด เพื่อนำไปสู่การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมียุทธศาสตร์ และการสนับสนุนให้มีกิจกรรม/สาธารณูปการที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

2. จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางอากาศ เชื่อมโยงระหว่างแม่สอดและพื้นที่โดยรอบรวมทั้งเมียนมา และวางแผนรองรับการขยายตัวในอนาคต เช่น การขยายสนามบินแม่สอด การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้ ควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโครงการโดยยึดหลักเพื่อให้การขนส่งมีความสะดวก ปลอดภัย รวดเร็ว และลดค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นการสร้างช่องทางใหม่หรือการปรับปรุงช่องทางที่มีในปัจจุบันที่จะเชื่อมโยงกับเมียนมา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง

3. ปรับปรุงสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยพื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายแดนแม่สอดจะทวีความสำคัญมากขึ้น ทำให้ความหนาแน่นของประชากรและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เมืองมีการขยายตัวจนกระทั่งบริการสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ ประกอบกับสภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทำให้แม่สอดมีโอกาสเผชิญกับภัยทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย เมื่อเดือนสิงหาคม 2556 ทำให้อำเภอแม่สอดถูกประกาศเป็นเขตภัยพิบัติ โดยตลาดชายแดนใต้สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา ถูกน้ำท่วมสูงกว่า 60 ซม. และสร้างความเสียหายให้แก่แหล่งธุรกิจต่าง ๆ ในตัวเมือง นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการระบาดของไข้เลือดออกและมาลาเรียในบริเวณชายแดนแม่สอด-เมียวดี ซึ่งบริการสาธารณสุขที่แม่สอดมีอยู่ปัจจุบันต้องรองรับผู้ป่วยจากเมียวดีที่เดินทางเข้ามาใช้บริการด้วย เป็นเหตุทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ต้องหยุดชะงัก และนำมาสู่ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบปรับปรุงสาธารณูปโภค และสาธารณูปการให้ทั่วถึงและรองรับการขยายตัวของเมือง รวมทั้งป้องกันความเสียหายจากภัยธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การปรับปรุงพื้นที่ด้านชายแดนแยกระหว่างสินค้าและคนให้สะดวกคล้ายสนามบิน การจัดให้มีโรงพยาบาลที่ได้การรับรองมาตรฐานระดับนานาชาติ การวางแผนปรับปรุงพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้อยู่ในที่สูงหรือให้มีสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น

4. ยกระดับอุตสาหกรรมการผลิตจากเน้นแรงงานคนเป็นหลักไปสู่อุตสาหกรรมที่เน้นเทคโนโลยีเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของอัตราค่าจ้างต่ำ โดยสนับสนุนการต่อยอดหรือแปรรูปสินค้าที่ใช้วัตถุดิบจากเมียนมา และพื้นที่ใกล้เคียง ไตแก่ พบพระ และแม่ระมาด รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด การเกษตรปลอดสารพิษ และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายธุรกิจต่อเนื่องให้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และทิศทางการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ ทั้งนี้ ภาครัฐจะต้องเป็นผู้นำในการเจรจากับรัฐบาลเมียนมา เพื่อให้เกิดความชัดเจนในความร่วมมือเพื่อสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนไทย โดยวางเงื่อนไขการขนส่งสินค้าวัตถุดิบผ่านแดนให้มีความคล่องตัว สนับสนุนความร่วมมือระหว่างโรงงานและเกษตรกรในการผลิตวัตถุดิบที่ตรงกับความต้องการของโรงงาน

5. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจแม่สอดให้เป็นศูนย์กลางให้บริการโลจิสติกส์ครบวงจร เพื่อพัฒนาการให้บริการทั้งการเคลื่อนย้ายสินค้า คน เงินและข้อมูล โดยให้สิทธิพิเศษสำหรับการลงทุนด้านโลจิสติกส์ในพื้นที่ เจริญกับเมียนมาให้รถบรรทุกขนส่งจากไทยสามารถเข้าไปขนส่งไปยังปลายทางในเมียนมาได้ และพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับโลจิสติกส์

6. พัฒนาตลาดการค้าเครื่องประดับอัญมณีแม่สอดให้เป็นตลาดระดับภูมิภาค โดยสนับสนุนการนำเข้าอัญมณีจากเมียนมา เพื่อเป็นวัตถุดิบ พัฒนาฝีมือแรงงานไทยและสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาชีพการผลิตเครื่องประดับอัญมณีในสถาบันการศึกษา พัฒนาการขนส่งทางอากาศเนื่องจากสินค้าเครื่องประดับอัญมณีมีน้ำหนักเบา ซึ่งเหมาะกับการขนส่งทางอากาศ เพื่อให้สามารถกระจายสินค้าได้อย่างรวดเร็ว และประชาสัมพันธ์สินค้าเครื่องประดับอัญมณีจากแม่สอด

7. พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อให้สามารถรองรับระดับอุตสาหกรรมในแม่สอดไปสู่อุตสาหกรรม ที่เน้นเทคโนโลยีหรือทักษะฝีมือแรงงาน โดยจัดให้มีความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและพัฒนาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษาทั้งไทยและเมียนมา (Technical and Vocational Education and Training : TVET) ให้เหมาะสมกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งจัดระบบการใช้แรงงานต่างด้าวให้ถูกกฎหมาย และการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง เพื่อสกัดกั้นแรงงานที่จะเข้าสู่พื้นที่ชั้นในประเทศ

8. จัดทำกฎหมายเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่สามารถนำมาใช้ได้กับทุกพื้นที่ในประเทศ เพื่อให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพลดขั้นตอนและระยะเวลาในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

9. จัดตั้งกลไกคณะทำงานที่รับผิดชอบการพัฒนาพื้นที่พิเศษแม่สอด เพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่เป็นไปอย่างบูรณาการในทุกมิติของการพัฒนา และในกระบวนการดำเนินงานทั้งในส่วนของการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

10. จัดระบบสิทธิประโยชน์และมาตรการสนับสนุน โดยเน้นให้สิทธิประโยชน์ในสาขาเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเป็นการเฉพาะของพื้นที่แม่สอด ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เป็น

ฐานการผลิตเดิม เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ/เครื่องนุ่งห่มแปรรูปการเกษตร อัญมณีและเครื่องประดับ แปรรูปไม้และเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น) และสาขาบริการ ได้แก่ บริการขนส่ง (เช่น คลังสินค้า ศูนย์บรรจุ และแยกสินค้าบรรจุกล่อง สถานีขนส่งสินค้า เป็นต้น) บริการการค้า (เช่น ศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้า เป็นต้น) และบริการท่องเที่ยว (เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ให้มีความหลากหลายและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

11. ปรับปรุงกระบวนการขนส่งสินค้าผ่านแดน เพื่อลดขั้นตอนการผ่านแดนและพัฒนาไปสู่การตรวจแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว ซึ่งเจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายไทยและเมียนมาปฏิบัติงานในหน้าที่ร่วมกัน และพร้อมกันที่จุดตรวจในประเทศขาเข้า (Single Stop Inspection: SSI) โดยปรับปรุงกฎหมายและพิธีการศุลกากรของไทย ตลอดจนเจรจากับเมียนมาเพื่อเตรียมความพร้อมการให้บริการผ่านแดนในรูปแบบดังกล่าว

วิเคราะห์ปัญหาการค้าชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ปัญหาและการค้าชายแดนไทยในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมาจนถึงปี 2563 มูลค่าสินค้าส่งออกลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า ไม่สามารถให้บริการได้ทันท่วงที เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้เข้าใจในบทบาท และตระเวียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการใช้ดุลยพินิจในการทำงานตามที่ตนมีความเข้าใจ ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลถึงความล่าช้าและความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน โดยแต่ละหน่วยงานมีนโยบายในการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยข้อดี เจ้าหน้าที่จะได้มีการเรียนรู้งานในหลายแง่มุม แต่สำหรับข้อเสียคือ บางหน่วยงานเมื่อมีการสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการถ่ายทอดวิธีการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ที่ย้ายเข้ามาใหม่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ใช้ดุลยพินิจในการทำงานตามแต่ละบุคคล ซึ่งอาจเกิดจากเจ้าหน้าที่แต่ละคนมีความรู้ในหน้าที่แตกต่างกัน ประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งในการขาดมาตรฐานในการทำงาน หรืออาจมีเหตุผลจากความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและผู้ติดต่อราชการ การใช้ดุลยพินิจนี้อาจเป็นสาเหตุของการหวังผลประโยชน์ส่วนตัว

2. ปัญหาด้านการบริการ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบพิธีการศุลกากร รวมถึงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาขนำเข้า-ส่งออก ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่ราบรื่น เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน ขาดความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ของหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออกสินค้า ผู้ประกอบการและตัวแทนการส่งออก ขาดความเข้าใจในสินค้าที่ตนเองค้าขาย เนื่องจากสินค้านำเข้าและส่งออกบางชนิดมีข้อกำหนดให้ผู้นำเข้าผู้ส่งออกต้องขออนุญาตจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่ออนุญาตก่อนการนำเข้าและส่งออก

3. ปัญหาด้านกฎหมาย และระเบียบต่างๆ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเป็นสากล และไม่รองรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ สำหรับกฎหมายและระเบียบของประเทศไทย

บางกฎระเบียบยังไม่มีความสะดวกคล่องกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีหน่วยอีกหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออก เช่น สินค้าที่มีกฎหมายกำหนดว่าหากจะมีการนำเข้า-ส่งออกหรือผ่านราชอาณาจักรจะต้องได้รับอนุญาตหรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นๆ เช่น ต้องมีใบอนุญาตการนำเข้าและส่งออก ต้องปฏิบัติตามประกาศอันเกี่ยวกับฉลากหรือใบรับรองการวิเคราะห์ หรือเอกสารกำกับยา เป็นต้น ผู้ใดนำของต้องจำกัดเข้ามา หรือส่งออก หรือส่งผ่านราชอาณาจักรโดยมิได้รับอนุญาตหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วนจะมีความผิดตามที่กำหนดไว้ และเป็นความผิดตามมาตรา 244 และมาตรา 246 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2560 ด้วย ทำให้เกิดความไม่สะดวกและเกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน รวมถึงจำนวนเอกสารที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบการนำเข้าส่งออกต้องปฏิบัติตามขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดสินค้าที่เกี่ยวข้อง สร้างความลำบากในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากรเป็นอย่างมาก การออกกฎหมายเป็นการออกจากส่วนกลาง เพื่อการควบคุมภายในประเทศ ไม่เอื้อต่อการค้าชายแดน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ไม่มีการประสานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎระเบียบให้ประชาชน ผู้ประกอบการ ได้รับรู้ระเบียบ เหตุผลของหน่วยงานผู้ออกระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ มีเหตุผลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันศัตรูพืช การควบคุมราคาสินค้าภายในประเทศ การป้องกันอันตรายต่าง ๆ ฯลฯ กฎระเบียบต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สอดคล้องกับบริบททางการค้าชายแดนในแต่ละพื้นที่

4. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนนมีการปรับปรุงขยายเลนและความลาดชันลง แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความคดเคี้ยว และสภาพถนนและการจราจรค่อนข้างแออัดมีติดขัด จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการขนส่งสำหรับรถที่บรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ สำหรับท่าเรือในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นท่าข้ามธรรมชาติตามลำน้ำเมย จึงเป็นอุปสรรคที่จะก่อสร้างหรือต่อเติมให้เป็นมาตรฐานด้านศุลกากรมีพื้นที่น้อย ไม่เหมาะสมกับปริมาณงานและมูลค่าการค้าชายแดน มีพื้นที่ในการตรวจสอบสินค้าไม่เพียงพอทำให้ต้องไปขอให้สถานที่ของหน่วยงานอื่นในการตรวจสอบสินค้า การติดตั้งเครื่องเอกซเรย์อยู่ไกลจากด่าน ส่งผลให้ไม่สะดวกต่อการเดินทางทั้งในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ ก่อให้เกิดความแออัดและติดขัดบริเวณพื้นที่ตรวจปล่อย ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติพิธีการ ในส่วนของระบบสาธารณูปโภค ไม่มีพื้นที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าและย้ายพาหนะระหว่างประเทศ ทำให้เกิดความแออัดหน้าด่านพรมแดน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นแนวเขาบรรทัดและขนบด้ายทะเล ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนขับรถ เช่น ที่พักผ่อนระหว่างรอ ห้องน้ำที่จอดรถสาธารณะสำหรับรถรับส่งนักท่องเที่ยว ด้านน้ำประปามีปัญหาขาดแคลนไม่เพียงพอ การมีเปิด-ปิดเป็นเวลา ระบบไฟฟ้าดับบ่อยครั้ง ระบบโทรศัพท์ยังไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบในเรื่องของการอำนวยความสะดวกได้ไม่ดีในพื้นที่การค้าชายแดนอำเภอแม่สอด

5. ปัญหาด้านการบริหารจัดการชายแดน ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภายในและระหว่างหน่วยงานภายนอก โดยแต่ละหน่วยงานยึดภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตัวเองเป็นหลัก ทำให้บางครั้งการทำงานเกิดความขัดแย้งภายในระหว่างหน่วยงาน แม้จะมีการตราพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามพรมแดน พ.ศ.2556 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ในการขนส่งข้ามพรมแดนฉบับแรก ทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน แต่ทว่าการบังคับใช้ในทางปฏิบัติกลับไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และตรงตามความ

มุ่งหมายของกฎหมายเท่าที่ควร เนื่องจากระบบการบริหารจัดการชายแดนร่วมยังไม่มีประสิทธิภาพ คงมีเพียงแนวทางในการบริหารจัดการชายแดนร่วมกันของศุลกากร ใน 5 ด้านศุลกากร กล่าวคือ ด้านศุลกากรอรัญประเทศ ด้านศุลกากรมุกดาหาร ด้านศุลกากรเชียงของ ด้านศุลกากรแม่สอด และด้านศุลกากรสะเดา เท่านั้น และยังคงมีปัญหาเรื่องการตีความในข้อกฎหมายที่ยังแตกต่างกันอยู่ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน และกรมศุลกากรยังไม่มีกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติที่กำหนดวิธีการในการบริหารจัดการชายแดนร่วมกันอย่างชัดเจน

6. ปัญหาด้านผู้ประกอบการ การพัฒนาเครื่องมือเครื่องจักรเทคโนโลยีการผลิตและนวัตกรรมที่ทันสมัย ยังคงใช้ระบบการผลิตที่พึ่งพาแรงงานอย่างเข้มข้น โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน และการจัดการทุนดอกเบี้ยต่ำ มีเงื่อนไข คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์ไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการทุกระดับ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการเปลี่ยนแปลงสภาพแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรม และสภาพเศรษฐกิจของอำเภอแม่สอดยังมีความเกี่ยวพันกับการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วย

7. ปัญหาการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย การค้าชายแดนที่ผิดกฎหมาย บางตำราเรียกว่า “วิธีการขนส่งสินค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร” หรือ “การลักลอบทำการค้า” หรือ “การค้านอกระบบ” ซึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่อเป็นประการใดก็ตาม ต่างมีลักษณะที่ร่วมกันคือ มีลักษณะกระทำกันเองไม่ผ่านระบบราชการหรือเป็นธุรกิจใต้ดิน กระทำการกันเป็นขบวนการใหญ่ มักมีกลุ่มทุนการเมือง และอิทธิพลท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมากจนอาจเรียกได้ว่า “หนุนหลัง” การลักลอบขนส่งสินค้าโดยผิดกฎหมาย หรือจำหน่ายสินค้าเถื่อนต่าง ๆ ทั้งทางภาคการเกษตรและด้านอุตสาหกรรม และกลุ่มที่ทำการลักลอบนำสินค้าผิดกฎหมายเข้ามาในไทย เป็นที่รู้จักกันในนาม “กองทัพมด” เป็นขบวนการลักลอบรายใหญ่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากปัญหาการจัดระเบียบการค้าชายแดนที่ไม่เป็นระบบมีขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการผ่านแดนที่ยุ่งยาก ภาษาที่ใช้ในการค้าชายแดนเป็นคนละภาษากัน วิธีการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย ผู้ขนส่งจะใช้หลายวิธีการเพื่อหลบหลีกเจ้าหน้าที่และกฎระเบียบของการค้าข้ามแดน สินค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร ทั้งนี้มีรูปแบบการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จากสถานการณ์การค้าชายแดนไทย-เมียนมา ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการค้าการลงทุนในบริเวณพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่มีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เช่น ในพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งจากข้อมูลการค้าชายแดนในปี 2563 พบว่าด้านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก เป็นด้านศุลกากรที่มีอัตราการขยายตัวของการค้าชายแดนสูงสุด โดยมีมูลค่า 41,322.01 ล้านบาท ความสำคัญทางเศรษฐกิจของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นอกจากมิติด้านการค้าชายแดนไทย-เมียนมาแล้ว ยังมีความสำคัญในฐานะเป็นพื้นที่เชื่อมต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ ดังนี้

1. แม่สอดเป็นส่วนหนึ่งของระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) เสนอแนะโดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) โดยเส้นทาง EWEC ประกอบด้วย เมียวดี-แม่สอด-พิษณุโลก-ขอนแก่น-มุกดาหาร-ดอง

ฮา-दानัง เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจที่ตั้งจุดการลงทุน และเชื่อมโยงการค้าและการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ ไทย เมียนมา ลาว เวียดนาม ตลอดจนเชื่อมโยงประเทศแถบตะวันออกไกลเข้ากับภูมิภาคเอเชียตะวันออก ได้แก่ ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง และเกาหลีใต้ จุดเด่นด้านที่ตั้งของอำเภอแม่สอด คือ การอยู่ใกล้กับศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเมียนมาร์อย่างเมืองย่างกุ้ง ทำให้สามารถเชื่อมโยงเข้ากับกรุงเทพมหานครของไทย และสามารถเชื่อมต่อไปยังท่าเรือมาละแหม่ง ไปจนถึงเขตเศรษฐกิจชายแดนจีน-เมียนมาอย่างรุยลี่ (Ruli) และหมู่แส (Muse) ได้ ผ่านเส้นทางคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ และอากาศ (ได้แก่ ถนนสายเอเชีย สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา และสนามบินแม่สอด

แม่สอดและบริเวณใกล้เคียงมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ที่จะสนับสนุนภาคการผลิต โดยเฉพาะอำเภอพบพระและแม่ระมาด ซึ่งอยู่รอบแม่สอดเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรที่หลากหลาย เพื่อส่งป้อนตลาดในกรุงเทพฯ และส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จีน ไต้หวัน ฮองกง เป็นต้น รวมทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร เนื่องจากมีวัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย และมีปริมาณมากเพียงพอที่จะป้อนเข้าสู่โรงงาน พื้นที่อำเภอแม่สอดยังมีแร่ธาตุที่สำคัญในเชิงเศรษฐกิจ เช่น แร่สังกะสี เป็นต้น ซึ่งมีปริมาณขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงได้รับอนุญาตประกอบกิจการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ และมีแหล่งน้ำซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเมย โดยมีลำห้วย แหล่งน้ำผุด และน้ำที่ไหลออกจากถ้ำหลายแห่ง จึงเป็นแหล่งผลิตน้ำแร่สำหรับดื่มที่มีชื่อเสียง

นอกจากทรัพยากรทางธรรมชาติแล้ว แม่สอดยังมีทรัพยากรด้านแรงงานในพื้นที่จำนวนมาก โดยจำนวนประชากรอำเภอแม่สอดมีประมาณ 120,000 คน และมีประชากรแฝงซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองและเป็นแรงงานให้กับโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณอำเภอแม่ระมาด ที่เป็นแหล่งผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป และบริเวณอำเภอพบพระที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำเร็จรูป ซึ่งแรงงานดังกล่าวเป็นแรงงานค่าจ้างต่ำ ส่งผลให้มีความได้เปรียบในเรื่องต้นทุนการผลิต

2. อำเภอแม่สอดเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญบริเวณชายแดน และมีช่องทางส่งออก-นำเข้าสินค้าไปยังเมียนมาหลากหลายช่องทาง มีผู้ประกอบการโรงงานที่จดทะเบียนกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งสิ้น 376 ราย ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการกิจการเกี่ยวกับทอผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และรองเท้า รวม 199 แห่ง รองลงมา คือ ผู้ประกอบการด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การเก็บรักษาพืชในโกดัง/ไซโล และโรงสีข้าว ผู้ประกอบการเกี่ยวกับนม บด ย่อยหิน ผลิตคอนกรีต ผสมเสร็จ ผู้ประกอบการแปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ส่วนโรงงานประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ชิ้นส่วนประกอบรถยนต์ ผลิตน้ำแข็ง เจียรระโนพลอย เป็นต้น ทั้งนี้สินค้าส่งออกที่สำคัญของแม่สอด ได้แก่ น้ำมันเบนซิน ผ้าฝ้ายและด้าย และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ขณะที่สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ โค กระบือ สุกร แพะ แกะ พืชน้ำมันและผลิตภัณฑ์ไม้

การส่งออกสินค้าไปยังเมียนมา จากอำเภอแม่สอดส่วนใหญ่จะดำเนินพิธีการทางศุลกากรผ่านด่านศุลกากรแม่สอด และทำการขนย้ายข้ามสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา ซึ่งเป็นสะพานข้ามแม่น้ำเมย เพื่อส่งสินค้าจากอำเภอแม่สอดเข้าไปยังเมืองเมียวดี และกระจายสู่เมืองอื่น ๆ ของเมียนมาต่อไป นอกจากนี้ยังมีการส่งออกผ่านท่าข้าม (คลังสินค้าชั่วคราว) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำเมยเดิมเรียกว่าท่าข้ามธรรมชาติ หรือท่าข้ามส่งสินค้า นอกจากนี้อำเภอแม่สอดยังมีตลาดขายสินค้าที่สำคัญคือ ตลาดริมเมย เป็นตลาดขายปลีกสินค้าที่นำเข้ามาจากเมียนมา เช่น ปูทะเลมีชีวิต กุ้งทะเล

สินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์จากไม้ และสินค้าจากประเทศจีน เช่น ขนม เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ โดยตลาดดังกล่าวจะเปิดให้ประชาชนซื้อสินค้าได้ทุกวัน

3. นโยบายของรัฐบาลเมียนมาในพื้นที่ชายแดนเมียวดี (ติดกับอำเภอแม่สอด) มีส่วนช่วยกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของแม่สอดให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐบาลเมียนมาประกาศเปิดด่านถาวรเมียวดีตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2554 เป็นต้นมา อีกทั้งกระทรวงพาณิชย์ของเมียนมาได้ประกาศยกเลิกมาตรการห้ามนำเข้าสินค้า 15 รายการ ตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน 2554 หลังจากประกาศห้ามนำเข้ามานานกว่า 10 ปี ทำให้การส่งออกเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก นอกจากนั้นเมียนมาได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ณ เมืองเมียวดี ซึ่งอยู่ตรงข้ามแม่สอด จะสนับสนุนให้มูลค่าการค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สอดเพิ่มสูงขึ้น ปัจจุบันเมียนมาได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ณ บ้านปางกาน เมืองเมียวดี ซึ่งอยู่ตรงข้ามแม่สอด เพื่อรองรับสะพานมิตรภาพฯ แห่งที่ 2 ที่สร้างขึ้น ณ ท้ายบ้านวังตะเคียน ต.ท่าสายลวด อ.แม่สอด เพื่อรองรับการค้าการลงทุน และระบบขนส่งระหว่างประเทศในอนาคต ตามแผนการเชื่อมโยงเส้นทางตะวันออก-ตะวันตก ต่อไป

4. แม่สอดและบริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงติดอันดับโลก โดยในบริเวณจุดชายแดน (ตลาดริมเมย) ในพื้นที่แม่สอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเลือกซื้อสินค้า หรือเข้าไปเที่ยวชมเมืองเมียวดีของเมียนมา นอกจากนี้ อำเภอแม่สอด แม่ระมาด พบพระ อุ้มผาง และท่าสองยาง สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสุขภาพที่โดดเด่น เนื่องจากสามารถเชื่อมต่อไปถึงน้ำตกทีลอซูในอำเภออุ้มผาง เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงติดอันดับ 1 ใน 6 ของโลก และสวยงามที่สุดในเมืองไทย

วิเคราะห์การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. เป็นเมืองยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยสู่สหภาพพม่าประเทศในเอเชียใต้ และ สุ่มหาสมุทรอินเดียไปยังตะวันออกกลางและยุโรป โดยมีสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เป็นประตูเชื่อมสู่อันดามัน ซึ่งเป็นแถบพัฒนาอุตสาหกรรมตะวันออก-ตะวันตก (East - West Development Corridor) มีแม่สอดเป็นเมืองชายแดนอยู่ปลายทางทางทิศตะวันตกของแถบพัฒนา และปลายทางทางทิศตะวันออกอยู่ที่จังหวัดมุกดาหาร

2. มีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรที่อำเภอแม่สอดตรงข้ามจังหวัดเมียวดีของพม่าทำให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวและการนำสินค้าเข้า-ออกเป็นไปอย่างสะดวกซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวม

3. มีสภาพภูมิประเทศและที่ตั้งเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการค้าชายเพื่อส่งออกอุตสาหกรรม เนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านโดยตรง

4. มีวัตถุดิบในพื้นที่หลายชนิดและมีปริมาณมากเพียงพอที่จะดำเนินการด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ แร่ธาตุประเภทต่างๆ เช่น แกรนิต หินอ่อน ลิกไนต์ เฟลสปาร์ ฯลฯ มีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว มันฝรั่ง ผักต่างๆ สามารถเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมแปรรูปได้ นอกจากนั้นยังมีความเหมาะสมที่จะเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกอีกด้วย

5. มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ เช่น มีถนนลาดยางทุกอำเภอ มีการขยายถนนเป็น 4 ช่องจราจร กำลังผลิตไฟฟ้า ระบบประปา และโทรศัพท์ ซึ่งมีจำนวนมากพอสามารถ

เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมการค้าชายแดน และจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังทำอากาศยานที่อำเภอแม่สอด ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นท่าอากาศยานนานาชาติได้

6. มีศักยภาพด้านการเป็นเขตร่วมมือเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และเขตการค้าชายแดนเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนซึ่งให้สิทธิพิเศษต่างๆ มากยิ่งกว่าเขตการลงทุน เขต 3 อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการลงทุนอย่างมาก

7. เป็นแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญของประเทศอยู่ที่เขื่อนภูมิพล อ.สามเงา มีการเพิ่มวงจรอีก 2 วงจร และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 9 เครื่อง 9,605 กิโลวัตต์ ปรับปรุงระบบจำหน่าย 9 แห่ง เสริมระบบจำหน่าย 3 จุด ติดตั้งสายไฟแรงสูง 300 วงจร/กม. และสร้างโรงจักรสำรอง 1 แห่ง

8. มีแหล่งท่องเที่ยวกว่า 40 แห่ง ที่มีความหลากหลายสมบูรณ์ครบถ้วนสวยงาม และคงสภาพเดิม มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมหลากหลายดึงดูดใจผู้ไปเยือน และสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวนานาชาติในภูมิภาคไทย สหภาพพม่า บังคลาเทศ และอินเดีย

สรุป

จากสถานการณ์การค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยการศึกษาข้อมูลจากด่านศุลกากรแม่สอด สถิติการนำเข้า-ส่งออก ปีงบประมาณ 2563 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2562 (ผนวก ก) พบว่าภาวะการค้าชายแดนของไทยกับเมียนมา ด้านศุลกากรแม่สอดในช่วงปี 2562 ถึงเดือนพฤษภาคม 2563 โดยการคำนวณของปี 2562 มีมูลค่า 52,292.11 ล้านบาท และการคำนวณช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 52,770.51 ล้านบาท ผลต่าง 478.39 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.91 โดยการส่งออกของปี 2562 มีมูลค่า 47,783.18 และการส่งออกช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 44,551.41 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -6.76 เป็นผลมาจากปัญหาค่าเงินจัตอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศเมียนมาสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทยน้อยลงโดยเฉพาะกลุ่มสินค้าน้ำมันสำเร็จรูปอื่นๆ ขณะที่การนำเข้าปี 2562 มีมูลค่า 4,509.93 ล้านบาท และการนำเข้าช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 8,219.09 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 82.28 จากก๊าซธรรมชาติเป็นสำคัญเนื่องจากความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติเพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากปัญหาแหล่งสำรองก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยที่ทยอยหมดลงไปทำให้แนวโน้มที่ไทยจะนำเข้าจากพม่าในอนาคตมีโอกาสเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภายหลังรัฐบาลได้ประกาศให้อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” ส่งผลให้แม่สอดจากเดิมเป็นแค่เมืองเล็กๆ ติดชายแดนประเทศเมียนมา กลายเป็นเมืองขนาดใหญ่ขึ้นมาทันที โดยเฉพาะเขตเทศบาลนครแม่สอด เดิมราคาที่ดินแค่ไร่ละ 1-2 ล้านบาท ปัจจุบันมีมูลค่าไร่ละ 20-30 ล้านบาท นักลงทุนจากทั่วทุกสารทิศมองเห็นช่องทางการลงทุนต่างหอบหัวกระเป๋ามาเงินเข้ากว้านซื้อที่ดินสร้างโรงงานโรงแรมกันจำนวนมาก เพราะเป็นพื้นที่ส่งเสริมการลงทุน มีการยกเว้นภาษีให้สรรพัต ทำให้อำเภอแม่สอด ในวันนี้ เติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดดกลายเป็น “ชุมทอง” แห่งใหม่ของนักลงทุนปัจจุบัน “แม่สอด” เปรียบเสมือนประตูหน้าด่านสำคัญบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) หรือเส้นทางหมายเลข 9 (R9) มีมูลค่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ปีละเกือบแสนล้านบาทห่างสรรพสินค้าใหญ่ๆ อาทิ เทลโก้ โลตัส, โรบินสัน, แม็คโคร ฯลฯ อีกทั้งคอนโดมิเนียมผุดขึ้นมาราวกับดอกเห็ด ล่าสุด กลุ่ม

นักลงทุนชาวจีน เข้ามาคว้านซื้อที่ดินเตรียมสร้างอาณาจักรคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่หลายร้อย ยูนิตรองรับการขยายตัวของเมือง ในขณะที่ท่าอากาศยานแม่สอด แต่ละวันต้องรองรับผู้โดยสารถึง 5 เที่ยวบิน และขณะนี้ได้ขยายรันเวย์ เป็น “สนามบินนานาชาติ” เพื่อรองรับเครื่องบินขนาดใหญ่และ นักท่องเที่ยวจากทั่วโลก คาดว่าปีหน้าจะสามารถเปิดให้บริการได้ ส่วนสายการบินแม่สอด-เชียงใหม่ ได้เปิดให้บริการแล้ว “การเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว หน่วยงานที่ต้องรับศึกหนักคือ เทศบาลนครแม่สอด เพราะการที่มีนักลงทุน นักท่องเที่ยว รวมทั้งแรงงานหลังไหลเข้าไปในพื้นที่จำนวนมาก เรื่องสาธารณูปโภค ไม่ว่าจะเป็นน้ำประปา ไฟฟ้า และถนนหนทาง จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรองรับ” สิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาคือระบบคมนาคมโลจิสติกส์ เพราะเป็นเมืองหน้าด่านชายแดนไทย-เมียนมา เป็นเมืองเศรษฐกิจ เชื่อมกับเส้นทาง East-West Economic Corridor หรือเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก หรือเรียกอีกอย่างว่า R9 (เส้นทางหมายเลข 9) อีกทั้งแม่สอดยังเป็นเส้นทาง การท่องเที่ยว จำเป็นต้องเร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว โดยรัฐบาลได้สนับสนุน ให้แม่สอดเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยที่ผ่านมารัฐบาลได้อนุมัติโครงการเมกะโปรเจกต์มากมาย ที่ผ่านมา เทศบาลนครแม่สอด, สถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับ Japan International Corporation Agency-JICA และ Nation Graduate Institute For Policy Studies-GRIPS แห่งประเทศญี่ปุ่น ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนากลไกการบริหารจัดการเชิงพื้นที่อย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ เพื่อศึกษาโครงการการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ นำร่องการใช้กลไกการบริหาร ได้จัดประชุมสัมมนา ร่วมหารือระหว่าง สถาบันพระปกเกล้า ภาครัฐ-เอกชน อปท. เกี่ยวกับการตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เมืองแม่สอด จัดทำแผนยุทธศาสตร์เมืองและนำไปสู่การผลักดันและขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ DRIVE MAESOT PROJECT เช่น การจัดตั้งคณะทำงานประสานแผน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อปท. 14 ตำบล 3 อำเภอในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (แม่สอด-พบพระ-แม่ระมาด) สร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการสาธารณะ การศึกษา การค้า-การลงทุน การท่องเที่ยว ฯลฯ อย่างบูรณาการ “ขณะเดียวกันเพื่อยกฐานะเทศบาลนครแม่สอดเป็นท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด เทียบชั้น เหมือนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษพัทยาเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการพื้นที่” ในขณะที่การพัฒนาเมือง กรมทางหลวงมีการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 12 สายตาก-แม่สอด โครงการก่อสร้างถนนสาย 130 และ สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 เสร็จเรียบร้อยแล้ว ความเจริญพุ่งเข้าสู่แม่สอดอย่าง หลีกเลี่ยงไม่ได้ หากได้รับการยกฐานะเป็น “ท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด” จะสามารถรับมือกับ ความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบในยุค “ไทยแลนด์ 4.0” ได้ต่อไปในอนาคต

จากภาวะการค้าชายแดนประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ประเทศเมียนมาเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางการค้ากับไทยสูงมาก โดยความสัมพันธ์ทางการค้า ระหว่างไทยกับเมียนมาเป็นไปในลักษณะที่เกื้อกูลต่อกัน เป็นประเทศคู่ค้าทั้งในด้านการส่งออกและ นำเข้า รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการผลิต (Endowment Factors) เป็นดินแดนที่อุดมไปด้วย ทรัพยากรทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นก๊าซธรรมชาติ หรือสินค้าเกษตร อาทิ ข้าว สัตว์น้ำ และอัญมณี โดยประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน ปัจจุบันต่าง ๆ เหล่านี้นับว่าเป็นกลไกช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ของเมียนมา โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) คาดการณ์อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ มวลรวมในประเทศ (GDP) ของเมียนมาระหว่างปี 2558-2563 ว่ามีแนวโน้มเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.0 โดยในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจเมียนมา มีการขยายตัวกว่าร้อยละ 8 ซึ่งนับว่าเป็นการเติบโตที่

ค่อนข้างสูง ซึ่งถือว่าเป็นอัตราสูงสุดในอาเซียน รวมถึงการเปิดการผ่อนคลายมาตรการและความกีดกันต่าง ๆ จากสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ เมียนมาตั้งอยู่ในจุดที่มีพรมแดนใกล้กับอินเดีย จีน และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับมีเส้นทางออกสู่ทะเล อ่าวเบงกอล และทะเลอันดามัน จึงทำให้เม็ดเงินลงทุนจากต่างชาติไหลเข้ามาลงทุนในเมียนมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มที่มาตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อใช้ประโยชน์จากค่าแรงราคาถูก และสิทธิประโยชน์ทางภาษีในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเมียนมาได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ 19 แห่ง ตามแนวพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะที่ติดกับไทยและจีน โดยได้เปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเมียวดีเป็นแห่งแรก ซึ่งใช้พื้นที่เบื้องต้น 180-200 เอเคอร์ และนอกจากนี้การค้าชายแดนในปี 2563 อาจได้รับอานิสงส์จากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ แห่งที่ 2 ที่บริเวณด่านแม่สอด จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562 อีกด้วย จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงเลือกที่จะทำการศึกษาการค้าชายแดนไทย-เมียนมา อันจะเป็นการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในด้านการค้าชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้พัฒนา ด้านเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

บทที่ 4

แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

แนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน

สถานการณ์การค้าชายแดนตั้งแต่ปี 2560-2562 พบว่าไทยส่งออกสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านลดลง เมื่อเทียบกับปี 2559 โดยสาเหตุมาจากหลายปัจจัยกดดันจากเงินบาทแข็งค่า และเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า ทำให้ชะลอคำสั่งซื้อสินค้าจากไทย แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์การค้าชายแดนจะยังสามารถเติบโตได้เล็กน้อย เนื่องจากได้รับปัจจัยสนับสนุนจากการที่ภาครัฐได้มีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง เช่น นโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้าไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษให้มากขึ้น โครงการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของไทยกับเพื่อนบ้านให้ความร่วมมือพัฒนาระบบขนส่งทั้งระหว่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในหลายด้าน เช่น การเปิด/ขยายระยะเวลาเปิดด่านการค้าชายแดน การพัฒนากระบวนการผ่านแดน การปรับลด/ยกเลิกภาษี การพัฒนาการขนส่ง และการพัฒนาด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์เพื่อช่วยสนับสนุนการค้าชายแดนให้มีมูลค่าการค้าสูงขึ้น และในช่วงต้นปี 2563 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ส่งผลกระทบต่ออย่างยิ่งต่อภาวะการส่งออกสินค้าผ่านแดนของไทยให้ทรุดตัวลงอย่างมากในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2563 ทำให้ภาพรวมการส่งออกสินค้าผ่านแดนด้านอำเภอแม่สอด หดตัวลดลงจากปีที่ผ่านมา จากมาตรการปิดไม่ให้คนเดินทางเข้าออกที่บริเวณด่านชายแดนด้วยความจำเป็น ส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัดบริเวณชายแดน ทำให้ประชาชนที่เดินทางเข้าออกเพื่อทำการค้าขายและจับจ่ายสินค้าตามแนวชายแดน ไม่สามารถเข้ามาจับจ่ายซื้อขายในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจากการปิดด่านชายแดนทำให้ผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าชายแดนสูญเสียเม็ดเงินจากการที่ไม่มีคนจากเพื่อนบ้านเข้ามาซื้อสินค้าในเขตชายแดนของไทย ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2563 มูลค่าการส่งออกด้านด่านชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตากลดลง เมื่อเทียบกับเดือนที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักจากราคาน้ำมันที่ปรับตัวลดลงและน่าจะส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนไทยตลอดปี 2563

รัฐบาลได้มีมาตรการและแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อให้สนับสนุนการค้าชายแดนให้มีมูลค่าการค้าสูงขึ้น ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

1.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม กระทรวงคมนาคมได้อนุมัติแผนงานและงบประมาณเพื่อพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยมีแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากร ซึ่งมีแผนดำเนินการในปี 2557-2564 แบ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานคมนาคม 40 โครงการ วงเงิน 120,294.94 ล้านบาท และโครงสร้างพื้นฐานด้านศุลกากร 10 โครงการ 5,146.87 ล้านบาท ซึ่งรวมถึงการก่อสร้างด้านศุลกากรแม่สอดแห่งที่ 2 ด้วย

สำหรับแผนงานโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมจังหวัดตาก ได้มีโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 เป็นสะพานที่เชื่อมต่อกันระหว่างประเทศไทย-เมียนมา เพื่อย่นระยะเวลาในการเดินทาง และสะดวกสบายในการเดินทางเข้าออกในทำการค้าชายแดน โดยเฉพาะบริเวณด่านพรมแดนแม่สอด สำหรับสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ได้สร้างแล้วเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยมีนายศัศย์สยาม ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และนายอุ ฮั่น ซอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงก่อสร้าง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นประธานในพิธีเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา ข้ามแม่น้ำเมย/ตองยีน เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562 ทั้งนี้คาดว่าจะหลังจากเปิดใช้สะพาน แห่งที่ 2 จะทำให้มีมูลค่าการออกส่งด้านชายแดนแม่สอดสูงขึ้นเป็น 100,000 ล้านบาทต่อปี หรือ 22% สำหรับสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ควรให้รถบรรทุกขนาดใหญ่ตั้งแต่ 6 ล้อ รถโดยสารขนาดกลางและขนาดใหญ่ (13 ที่นั่งขึ้นไป) มาใช้สะพานแห่งนี้ได้ ขณะที่สะพานมิตรภาพแห่งที่ 1 เป็นเส้นทางสัญจรของรถยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารขนาดเล็ก ปริมาณรถที่วิ่งผ่านจะเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 ซึ่งทั้งไทยและเมียนมา ได้คว่ำรถบรรทุกขนส่งสินค้าฝั่งละ 100 คัน อย่างไรก็ตามหากสะพานมิตรภาพแห่งที่ 1 และ 2 มีปริมาณการจราจรและวิ่งผ่านเพิ่มมากขึ้น ควรเตรียมศึกษาสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 3 ในอนาคตได้เลย

1.2 การจัดหาแหล่งน้ำดิบเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ราชอาณาจักรแม่สอด จังหวัดตาก ประสบปัญหาวิกฤตน้ำทั้งน้ำแล้ง และน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี คือในช่วงฤดูแล้งประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อทำการเกษตร ในเขตตำบลพระธาตุผาแดง ตำบลแม่ตาว และตำบลแม่กุ ในช่วงฤดูฝนประสบปัญหาน้ำท่วมในเขตเทศบาลแม่สอด ประกอบกับได้เร่งรัดพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และแหล่งน้ำดิบในการจัดทำน้ำประปาที่มีอยู่ไม่เพียงพอรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงมีความจำเป็นในการสร้างอ่างเก็บน้ำ ขนาดความจุ 13.30 ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มพื้นที่ชลประทาน จำนวน 6,740 ไร่ ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านขุนห้วยแม่สอด ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด จ.ตาก เนื้อที่ 1,068 ไร่ โดยกรมชลประทานได้เสนอเรื่องไปยังกรมป่าไม้ เพื่อขอเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สอด เพื่อก่อสร้างโครงสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยแม่สอดตอนบน พร้อมทั้งได้ตั้งงบประมาณปลูกป่าทดแทน สำหรับเวลาในการเปิดให้บริการของสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 เปิดเวลา 06.30-18.30 น. และเพิ่มศักยภาพการค้าชายแดนรัฐบาลได้กำหนดและติดตามการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริเวณพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง โครงข่ายเส้นทางหลักและส่วนขยายที่เชื่อมโยงบริเวณด้านชายแดนให้มีมาตรฐาน สำหรับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเป็นจุดศูนย์กลางที่มีการส่งออกด้านการค้าระหว่างประเทศกับเมียนมา จึงจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาด้านทาง เพื่อรองรับการท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจการค้าชายแดน และการขยายตัวของเมือง โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีความสวยงาม สนองตอบต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตาก ทั้งนี้ในส่วนของจังหวัดตากได้รับงบประมาณจากภาครัฐในการก่อสร้างถนน ท่าอากาศยานแม่สอด ด้านศุลกากรแม่สอดแห่งที่ 2 อ่างเก็บน้ำ สถานีขนส่งสินค้า ในอำเภอแม่ เนื้อที่ 140 ไร่ ในการปรับปรุง ขยายการประปาส่วนภูมิภาค อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอพบพระ

มาตรการการแก้ปัญหาการค้าชายแดน

1. มาตรการด้านบุคคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ทำให้ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน หน่วยงานแต่ ละหน่วยงานควรสำรวจค่างานและพิจารณาปรับอัตราค่าจ้างคนเพื่อรองรับการเติบโตการค้าชายแดน เพิ่มขึ้นให้เพียงพอ โดยเริ่มตั้งแต่จัดระบบให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ที่เริ่มจากการสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง ฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร ซึ่งหากบุคลากรมีประสิทธิภาพก็เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้นำเข้า ส่งออก โดยที่แต่ละหน่วยต้องมีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน รวมถึงบริบททางการค้าชายแดน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการนำเข้าส่งออกสินค้าที่เป็นสินค้าของจังหวัดตากและเมียวดี การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่นักลงทุนหรือผู้ประกอบการ เพื่อที่จะสามารถให้ความรู้แก่ผู้มารับบริการ ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการ และอำนวยความสะดวกทางการค้าอีกด้วย

2. ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออกสินค้าไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าชายแดน ไม่สอดคล้องกับบริบทการค้าชายแดนในพื้นที่ อีกทั้งกฎหมายของเมียนมายังไม่เป็นสากล ทั้งนี้เนื่องจากการออกระเบียบ กฎหมายหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ออกโดยหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งบังคับใช้กับการค้าระหว่างประเทศในระดับสากลไม่สอดคล้องกับการค้าชายแดนในแต่ละพื้นที่ ชนิดสินค้า บริบททางการค้าแตกต่างกันออกไป ขึ้นกับพื้นที่ชายแดนเป็นสำคัญ รวมถึงระเบียบกฎหมายของเพื่อนบ้าน ความพร้อมและมาตรฐานของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแก้ไขปัญหาควรจัดตั้งคณะทำงานฯ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน จังหวัดตาก และจังหวัดเมียวดี นอกจากนี้ รัฐบาลควรจะมีการจัดประชุมร่วมระหว่างไทยกับเมียนมา เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขข้อกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ที่ยังไม่เป็นสากล ซึ่งเป็นกฎหมายและระเบียบที่มีความเอื้อให้กับผู้รับบริการที่ชายแดน ทั้งของไทยและเมียนมา ให้ได้รับความสะดวกและเป็นการปฏิบัติทางพิธีการ เพื่อลดขั้นตอนและลดระยะเวลาการดำเนินการ

3. ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออกสินค้า มีความยุ่งยากซับซ้อน ส่งผลให้ผู้นำเข้าส่งออกหรือผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถเข้าถึงการค้าชายแดนได้

ดังนั้นหน่วยงานในจังหวัดควรให้ความรู้ให้คำปรึกษา อบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน รวมถึงเจ้าของคลังสินค้า เจ้าของกิจการ ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบในการนำเข้า ส่งออกสินค้าผ่านทางชายแดน ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้น รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทางภาษี การขออนุญาตจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำเข้า ส่งออก รวมถึงบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตามพิธีการให้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ

4. โครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ อาทิ ด้านศุลกากรมีพื้นที่ไม่เพียงพอ พื้นที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าสถานที่สำหรับพักรถบรรทุกทุกสินค้า

ภาครัฐควรเร่งดำเนินการติดตามโครงการก่อสร้างให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงาน รวมถึงเร่งรัดโครงการที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จ เพื่อที่จะเป็นไปตามความต้องการของผู้ประกอบการ นักลงทุน เพื่อดึงดูดนักลงทุน ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก รวมถึงการบูรณาการการดำเนินงานระหว่าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ นี้เป็นปัจจัยส่งเสริมด้านความต้องการสินค้าและด้านการผลิตให้เกิดการแข่งขันทางการค้ายิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อเศรษฐกิจและการค้าชายแดนของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า จากประเด็นปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า พบว่าสภาพถนนไม่เหมาะกับการขนส่งสินค้าด้วยตู้คอนเทนเนอร์ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีความโค้งชัน สถานีตรวจสินค้า พื้นที่จัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) สถานที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าและยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับพนักงานขับรถ เช่น ที่พักผ่าน สถานที่สำหรับรอการตรวจปล่อย ลานจอดรถสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ รวมถึงอุปกรณ์สำหรับช่วยในการตรวจสอบสินค้าและบุคคลยังไม่เพียงพอ

รัฐบาลควรกำหนดนโยบายและติดตามผลการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริเวณพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง โครงข่ายเส้นทางหลักส่วนต่อขยายที่เชื่อมโยงบริเวณชายแดนให้มีมาตรฐาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการให้บริการด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงให้รองรับการขยายตัวของกิจกรรมในพื้นที่เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและการอำนวยความสะดวก ทั้งนี้รัฐบาลได้มีนโยบายโดยให้กระทรวงคมนาคมดำเนินการโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้การคมนาคมทั้ง 2 ประเทศสะดวกยิ่งขึ้น และเพิ่มศักยภาพการค้าชายแดนมากขึ้น โดยคาดว่าหลังจากเปิดใช้สะพาน มูลค่าการค้าชายแดนที่ผ่านด่านพรมแดนแม่สอดจะเพิ่มขึ้นเป็น 100,000 ล้านบาทต่อปี หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 และมีปริมาณรถที่วิ่งผ่านเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 ซึ่งทั้งไทยและเมียนมา ได้โคเวตารถบรรทุกขนส่งสินค้าฝั่งละ 100 คัน อย่างไรก็ตาม หากสะพานแห่งที่ 1 และ 2 มีปริมาณการจราจรและรถวิ่งผ่านเพิ่มมากขึ้นควรเตรียมศึกษาสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 3 ในอนาคตต่อไป

6. การบริหารจัดการการค้าชายแดน จากกรณีปัญหาด้านการบริหารจัดการชายแดนเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานมีการทำงานซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการร่วมกันภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน

มีการจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จให้เพียงพอต่อการให้บริการ ซึ่งกรมศุลกากรได้จัดตั้งโครงการตรวจสินค้าร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อการตรวจสอบใบอนุญาตหรือใบรับรองตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการตรวจสินค้าร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านระบบ National Single Window (NSW) ซึ่งเป็นการตรวจสอบสินค้าร่วมกันโดยการใช้ข้อมูลร่วมกันผ่านทางระบบ อันเป็นการลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ และเป็นการลดระยะเวลาในการตรวจเอกสาร และลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้า ส่งผลต่อการลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ลดความล่าช้า เป็นผลดีต่อผู้รับบริการ นอกจากนี้ยังได้รับความสะดวกสบายในการปฏิบัติทางพิธีการ รัฐบาลควรส่งเสริมและพัฒนาประเทศให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันกับทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียน โดยการพัฒนาโครงการ NSW หรือระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันยังคงเป็นแบบดิจิทัลบ้าง เอกสารบ้าง ซึ่งหากสามารถพัฒนา

ระบบดังกล่าวให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั้งหมด จะเป็นการช่วยลดขั้นตอนและลดการจัดเตรียมจำนวนเอกสาร ขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ จะกระชับและรวดเร็วขึ้นโดยผู้ใช้บริการทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจสามารถติดตามผลในทุกๆ ขั้นตอนของการดำเนินการนำเข้าส่งออกและการอนุมัติต่าง ๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ทุกวันและตลอด 24 ชั่วโมง

7. ปัญหาการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย การค้าชายแดนที่ผิดกฎหมาย บางตำราเรียกว่า “วิธีการขนส่งสินค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร” หรือ “การลักลอบทำการค้า” หรือ “การค้านอกระบบ” ซึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่อเป็นประการใดก็ตาม ต่างมีลักษณะที่ร่วมกันคือ มีลักษณะกระทำกันเองไม่ผ่านระบบราชการหรือเป็นธุรกิจใต้ดินกระทำกันเป็นขบวนการใหญ่ มักมีกลุ่มทุนการเมือง และอิทธิพลท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมากจนอาจเรียกว่า “หนุนหลัง” การลักลอบขนส่งสินค้าโดยผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากปัญหาการจัดระเบียบการค้าชายแดนที่ไม่เป็นระบบมีขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการผ่านแดนที่ยุ่งยาก รัฐบาลควรแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร อันนำมาซึ่งปัญหาการขนส่งสินค้าผิดกฎหมายในการค้าชายแดนของประเทศไทย อีกทั้งการค้าและการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศได้พัฒนาและขยายตัวมากขึ้น โดยรัฐบาลได้ร่างกฎหมายเสียใหม่จนสำเร็จเป็นพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2560 ซึ่งมีบทกำหนดอย่างเข้มงวดต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งของที่ยังมิได้ผ่านพิธีการ ศุลกากร หรือเคลื่อนย้ายของออกไปจากยานพาหนะโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานศุลกากร นอกจากตัวบทกฎหมาย แล้ว อีกทางหนึ่งซึ่งกรมศุลกากรใช้ในการแก้ไขปัญหาการขนส่งสินค้าผิดกฎหมายในการค้าชายแดน ก็คือ การนำระบบ อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรพบปะกับผู้ประกอบการ หรือผู้ขนส่งโดยตรง ลดการใช้ เอกสาร (Paperless) และให้ดำเนินพิธีการศุลกากรทางระบบอิเล็กทรอนิกส์แทน

มาตรการในการส่งเสริมการค้าพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดน

1. มาตรการในการผูกความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศ รวมถึงการสนับสนุนการอำนวยความสะดวก การเข้าไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้กับประเทศเมียนมา รวมถึงสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยการรับข้อเสนอของเมียนมา ในการยกเว้นการตรวจลงตราวีซ่าให้แก่นักท่องเที่ยว นักธุรกิจที่อยู่ไม่เกิน 14 วัน ตามที่รัฐบาลเมียนมาได้ยื่นข้อเสนอ ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวจะเป็นการเปิดการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศมากขึ้น เป็นการเพิ่มความสะดวกของการเข้า-ออก และเพิ่มโอกาสให้การค้าชายแดนไทย-เมียนมา ขยายตัวมากขึ้น และคาดว่าอุตสาหกรรมไทยจะมีการขยายตัวในการลงทุนมากขึ้น เพราะบริเวณนี้มีเขตพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูงสุด และมีนักลงทุนไทยเข้าไปลงทุนเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้แรงงานราคาถูกจากเมียนมา ประกอบกับรัฐบาลเมียนมายังได้เตรียมความพร้อม โดยการประกาศให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีทั้งเขตปลอดอากร (Free Zone) และเขตนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone : EPZ) รวมทั้งการพัฒนาเมืองแม่สอดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ประกอบการไทยให้เข้าไปทำการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้นได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. มาตรการด้านกฎหมายและสิทธิประโยชน์ ส่วนของกฎหมายและระเบียบพิธีการที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการนำเข้าส่งออก มีการปรับปรุงให้เกิดความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับตรงตาม

บริบทของพื้นที่ ผู้ปฏิบัติสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเพิ่มและกำหนดการถ่ายโอนอำนาจการอนุมัติ โดยการอนุญาตให้หน่วยงานในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดหรือคณะกรรมการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เพื่อความสะดวกคล่องตัว ซึ่งการถ่ายโอนอำนาจดังกล่าวอาจทำได้โดยมติคณะรัฐมนตรี และ/หรือการออกกฎหมายร่าง พ.ร.บ. เขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนี้การจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จเพื่อการอำนวยความสะดวก ยังเป็นการลดระยะเวลาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ รวมทั้งการปฏิบัติพิธีการแบบเบ็ดเสร็จเพียงจุดเดียว

3. มาตรการในการพัฒนาการค้าชายแดนที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ การใช้พื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อลดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้านอำเภอแม่สอด โดยการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากใช้พื้นที่

สรุป

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจการค้าจากการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)- เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี พบว่าการค้าชายแดน ณ (เมียนมา) ด้านศุลกากรแม่สอดมีลักษณะ เป็นการค้าส่งโดยมีปลายทางที่กรุงเทพฯ เมียนมา เมื่อพ่อค้านักธุรกิจชาวเมียนมาเข้ามาเลือก ซื้อหรือส่งสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทยแล้วจะต้องทำการส่งสินค้าอุปโภคบริโภค เหล่านั้นผ่านทางด่านแม่สอดโดยทางรถบรรทุกเพื่อเข้าสู่เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง หลังจากนั้นจึงกระจายไปยังเมืองย่างกุ้ง เมียนมา จากตัวเลขสถิติการค้า ณ ด้านศุลกากรแม่สอดพบว่า การส่งออกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2559 จนถึง ปี 2560 มีมูลค่าสูงขึ้น ในช่วงปี 2561-2562 และในช่วงต้นปี 2563 (มกราคม-พฤษภาคม) มีมูลค่าลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจาก 1. ภาวะเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจคู่ค้าหลักมีทิศทางชะลอตัวลง ทำให้กำลังซื้อของประเทศคู่ค้าลดลง 2. ค่าเงินบาทมีแนวโน้มแข็งค่า ทำให้ราคาสินค้าไทยสูงกว่าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง 3. มีการแข่งขันในด้านราคา เนื่องจากมีจำนวนผู้ประกอบการจำนวนมาก 4. สินค้าส่งออกของไทยเสียเปรียบสินค้าจากคู่แข่งในประเทศอื่น ๆ ที่มีราคาต่ำกว่า เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตและค่าจ้างสูงกว่า 5. สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) เนื่องมาจากการปิดด่านชายแดน ทำให้ไม่มีการซื้อขายระหว่างชายแดนไทย-เมียนมา จากปัจจัยดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการค้าชายแดนโดยตรง ทำให้ปริมาณการส่งออกสินค้าไทยไปยังประเทศเมียนมาลดลงไปตามลำดับ

การค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) การค้าในระบบ ถือเป็นการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย การค้าในลักษณะนี้ผู้นำเข้าหรือส่งออก จะกระทำธุรกรรมทางการค้าผ่านพิธีการศุลกากรและเสียภาษีอย่างถูกต้อง (2) การค้านอกระบบ ซึ่งเป็นการค้าที่ผิดกฎหมายโดยเป็นการลักลอบค้าขายสินค้าหนีภาษีตามแนวชายแดนซึ่งไม่ผ่านกระบวนการทางราชการที่ถูกต้อง เช่น การลักลอบค้าผ่านทางลำน้ำต่างๆ เรียกการค้าแบบนี้ว่า “สินค้าลอยน้ำ” และ (3) การค้าผ่านแดน เป็นกระบวนการค้าระหว่างประเทศต้นทางกับ ประเทศปลายทางโดยอาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านสินค้า เช่น ประเทศญี่ปุ่นส่งรถยนต์ใช้แล้ว ไปขายยังประเทศเมียนมาแต่อาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านซึ่งสินค้าเหล่านี้ถูกเรียกว่า “สินค้า ถ้ายล้า”

สำหรับการค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมาในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าส่วนใหญ่เป็นการค้าในระบบประมาณร้อยละ 70 การค้านอกระบบร้อยละ 30 และการค้า ผ่านแดนซึ่งคิดเป็นมูลค่าประมาณ 1 ใน 5 ของการค้าในระบบ

เมื่อนำแนวคิดเรื่องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเข้ามาอธิบาย พบว่าการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเมียวดี ก่อให้เกิดผลดีคือ การสร้างการค้าโดยประเทศไทยผลิตสินค้าเกือบทุก-ประเภทได้ในต้นทุนที่ต่ำกว่าเมียนมา เนื่องจากผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยได้ประโยชน์จากการผลิตที่ละมากๆ ทำให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการผลิตและมีโอกาสในการจำหน่ายสินค้ามากขึ้น เนื่องจากตลาดของเมียนมาใหญ่ขึ้นสืบเนื่องจากการเปิดประเทศเมียนมามีการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนี้พบว่ามูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดผลดีคือ เกิดความร่วมมือทางการเมืองและความร่วมมือทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ระหว่างไทยและเมียนมา และยักรวมไปถึงการเชื่อมโยงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค อาเซียน

นอกจากนี้เมื่อนำแนวคิดการค้าชายแดนมาอธิบายพบว่า การค้าชายแดนแม่สอดเมียวดีเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งในระดับ จุลภาคหรือระดับบุคคลคือ พ่อค้าชายแดนที่เป็นผู้ค้าปลีกและค้าส่งในอำเภอแม่สอด ได้รับประโยชน์จากการค้าที่ขยายตัวมากขึ้น เห็นได้จากปริมาณและมูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี อีกทั้งยังพบว่าการค้าชายแดนแม่สอดเมียวดี- ก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับมหภาค คือ เศรษฐกิจในภูมิภาคเจริญเติบโตขึ้นโดยลักษณะของการค้าชายแดนแม่สอดเมียวดี- มีทั้งการค้า ในระบบและการค้านอกระบบ ซึ่งการค้านอกระบบเป็นที่รู้จักกันดีในนาม “สินค้าลอยน้ำ” นั้นเอง รวมไปถึงการขนส่งผ่านสะพานมิตรภาพไทยเมียนมา- และจุดผ่านแดนระหว่างแม่สอดเมียวดี วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 : 30 - 44 41)

เมื่อมีการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีแล้วกลับพบว่านักลงทุนส่วนใหญ่ไม่เลือกที่จะย้ายฐานการผลิตเข้าไปในเมียวดี เนื่องจากความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ระบบไฟฟ้า อีกทั้งกลัวความเสี่ยงที่เกิดจากความไม่ชัดเจนทางด้านกฎหมายการลงทุนของเมียนมา สะท้อนให้เห็นว่านักลงทุนกลับเลือกที่จะไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวามากกว่า เนื่องจากความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ค่าจ้างแรงงานที่มีราคาถูกกว่าในไทยและการ รักษาไว้ซึ่งสิทธิพิเศษทางการค้าจากกลุ่มประเทศยุโรปเมื่อนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ได้แก่ ทฤษฎีแหล่งที่ตั้งของ Buckley และทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรมของ Alfred Weber มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเมียวดี และเขตเศรษฐกิจพิเศษติ- ลาวาของเมียนมาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจ พิเศษติลาวามากกว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด- เมียวดี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านค่าขนส่ง ค่าจ้างแรงงาน โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงย่างกุ้งมีความพร้อมในเรื่อง การขนส่งมากกว่า อีกทั้งค่าแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาถูกกว่าค่าแรงงานในแม่สอด จึงทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปตัดสินใจไปตั้งโรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวา

นอกจากนี้ปรากฏการณ์การเลือกสถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมสามารถอธิบายโดยพิจารณาจากแรงจูงใจของการขยายการลงทุนในต่างประเทศของ Dunning ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ ปัจจัยทางด้านทรัพยากร วัตถุดิบต่างๆ ปัจจัยตลาด ปัจจัยอุปสรรค การกีดกัน

ทางการค้า และปัจจัยนโยบายของรัฐบาลพบว่าสาเหตุที่ทำให้นักลงทุนส่วนใหญ่ย้ายออกจากเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด เมียวดี เป็นไปตามปัจจัย-4 ประการข้างต้น คือ นักลงทุน ย้ายฐานการผลิตไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาเนื่องจากมีปัจจัยทางด้านทรัพยากรในการผลิต คือ มีแรงงานที่มีราคาถูกกว่าและนักลงทุนอาศัยปัจจัยตลาดเนื่องจากที่ตั้งของเศรษฐกิจพิเศษ ติลาวาเอื้อต่อการขนส่ง อีกทั้งการตั้งโรงงานในเขตเศรษฐกิจดังกล่าวสามารถได้ประโยชน์จาก ปัจจัยอุปสรรคการกีดกันทางการค้าโดยอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ย้ายฐานไปตั้งในเขต เศรษฐกิจพิเศษติลาวายังคงได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าจากกลุ่มประเทศยุโรปและ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดท้ายคือ ปัจจัยนโยบายของรัฐบาล สืบเนื่องจากความไม่ชัดเจนและไม่มีเสถียรภาพของการ เมืองไทยทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดีเกิดความล่าช้าในการพัฒนาจึงทำให้นักลงทุน ขาดความมั่นใจและหันไปเลือกเขตเศรษฐกิจติลาวาแทนนั่นเอง

ตามแนวความคิดการลงทุนทางตรงต่างประเทศอย่างสมบูรณ์ของ Dunning กล่าวว่านักลงทุนจะเลือกไปลงทุนต่างประเทศเมื่อมีข้อได้เปรียบเรื่องการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ความได้เปรียบที่เกิดจากการทำให้เป็นประโยชน์ด้วยตนเอง และความได้เปรียบจากที่ตั้งซึ่งหาก พิจารณาในด้านนักลงทุนที่ตัดสินใจย้ายฐานการผลิตไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาแล้วพบว่า เป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวามีความได้เปรียบจาก สถานที่ตั้งอีกทั้งมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเมียวดี- อย่างไรก็ตามการย้ายฐานการผลิตจากแม่สอดไปยังติลาวา พบว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสียโดยข้อดี สำหรับเมียนมาคือการที่นักลงทุนต่างชาติย้ายฐานการผลิตไปในพื้นที่ส่งผลให้ความสามารถใน การแข่งขันของเมียนมาเพิ่มขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้การย้ายฐานการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปยังเมียนมาถือเป็นการแผ้วถางอุตสาหกรรมดาวรุ่งจากไทยไปยังเมียนมา เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะความชำนาญในการผลิตแต่อย่างใด แต่เป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยแรงงานที่มีทักษะน้อยโดยจ้างค่าแรงที่ต่ำ ส่วนข้อเสียเมื่อมีการย้ายฐานการผลิตออกจากแม่สอดคือ ส่งผลเสียต่อดุลการชำระเงินของประเทศไทยและที่สำคัญส่งผลให้การจ้างงานในเขตอำเภอแม่สอดลดลง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในอดีตพื้นที่ชายแดนอาจไม่ได้รับความสนใจและไม่มีความสำคัญกับเศรษฐกิจประเทศ เนื่องจากชายแดนเป็นพื้นที่ห่างไกลจากเมืองใหญ่ที่มีความเจริญ และเป็นพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีความเจริญให้เห็นมากนัก ประเทศไทยได้ทำการค้าขายผ่านชายแดนกับเมียนมาช้านาน แต่เป็นเพียงการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเล็กน้อยระหว่างชาวบ้านทั้งสองประเทศ อาศัยบริเวณชายแดน ใช้เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ได้จากการผลิตของชาวบ้านที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค เช่น สินค้าการเกษตร เสื้อผ้า อาหารสำเร็จรูป ฯลฯ นั้นอาจเป็นภาพอดีตที่แตกต่างกับภาพปัจจุบันที่พื้นที่ชายแดนได้กลายเป็นประตูการค้าที่สำคัญ ในช่วงปี 2556-2557 ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมเพื่อใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งเกิดนโยบายการปรับปรุงด้านภาษีศุลกากรระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน การค้าขายแดนมีความสะดวกมากขึ้น การค้าขายมีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ชายแดนไทยเมียนมามีจุดผ่านแดนถาวรหรือด่านพรมแดนที่สำคัญคือด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากเหตุผลหลายประการที่ทำให้การพัฒนาส่งเสริมการค้าชายแดน มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว คณะรักษาความสงบแห่งชาติและรัฐบาลปัจจุบันได้ประกาศให้อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็น 1 ใน 10 พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษในปี 2557 ทำให้มีการวางระบบโครงสร้างในการพัฒนาการค้าชายแดนอย่างเป็นสากลมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการจัดเก็บภาษีและบุคคลากรเพื่อดำเนินการ จากข้อมูลปี 2562 พบว่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ได้มูลค่าการค้า 59,800.00 ล้านบาท โดยมีสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ผสมรถจักรยานยนต์ น้ำมันดีเซล โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์ น้ำมันเบนซิน หมากแห้ง ผ้าพิมพ์ผ้าย 100% กระเบื้องปูพื้น ปุ๋ยเคมี ผ้าโพลีเอสเตอร์ และอื่นๆ สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ เมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โค-กระบือ เมล็ดถั่วลิสง เศษเหล็กเก่าใช้แล้ว พลาสติกไซต์ เศษอลูมิเนียมเก่าใช้แล้ว หม้อแปลงไฟฟ้า พริกสด เพอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้ ชุดชั้นในสตรี-กางเกงใน และอื่น ๆ ศักยภาพทางการค้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าอย่างประเทศเมียนมา นับได้ว่าสูงมาก ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับเมียนมาเป็นในลักษณะที่เกื้อกูลต่อกัน กล่าวคือเป็นประเทศคู่ค้าทั้งในด้านการส่งออกและการนำเข้าที่มีความสมดุล รวมถึงปัจจัยอื่นที่เอื้อต่อการผลิต หากพิจารณาด้านการค้าภาพรวมของเมียนมาทั้งประเทศ พบว่ามีแนวโน้มการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจกว่าร้อยละ 10 โดยเฉพาะในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจเมียนมามีการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้เป็นที่สนใจของนักลงทุนทั่วโลก การค้าชายแดนระหว่าง 2 ประเทศ เติบโตขึ้นตามลำดับ นโยบายในการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และด้านอื่น ๆ รวมทั้งนักลงทุนไทยทำให้เมียนมามีเม็ดเงินลงทุนไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มโรงงานที่ใช้ผลประโยชน์จากค่าแรงงานราคาถูก เมียนมาได้เปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ 19 แห่งตามแนวพื้นที่ชายแดน และเปิดที่เมียวดีเป็นแห่งแรก สำหรับประเทศไทยรัฐบาลจึงให้ความสำคัญและผลักดันพื้นที่อำเภอแม่สอดให้เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด” ซึ่งที่ผ่านมาที่ประชุม

คณะรัฐมนตรีได้มีมติที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดและการกำหนดกลไก รับผิดชอบในหลักการแผนโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากรปี 2558-2567 รองรับพื้นที่เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งมีโครงการสำคัญที่ได้ลงทุนพัฒนาในพื้นที่ ดังนี้ การพัฒนาโครงการสำคัญ ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ระยะที่ 1 ในเขตพื้นที่จังหวัดตาก ได้แก่ โครงการก่อสร้าง ทางเลี่ยงเมืองแม่สอดพร้อมสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 12 (ตาก-แม่สอด) โครงการปรับปรุงท่าอากาศยานแม่สอด โครงการก่อสร้างลานตรวจสินค้าพร้อมสิ่งปลูก สร้างประกอบด้านศุลกากรแม่สอด โครงการก่อสร้างด้านศุลกากรแม่สอด แห่งที่ 2 โครงการพัฒนา ระบบไฟฟ้า และโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งได้ ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากปัญหาที่พบด้านบุคคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนมีไม่เพียงพอต่อการ ให้บริการ ทำให้ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน หน่วยงานแต่ ละ หน่วยงานควรสำรวจค่างานและพิจารณาปรับอัตรากำลังคนเพื่อรองรับการเติบโตการค้าชายแดน เพิ่มขึ้นให้เพียงพอ โดยเริ่มตั้งแต่จากการสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง ฝึกอบรมและการ พัฒนาบุคลากร โดยที่แต่ละหน่วยต้องมีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ปัญหาด้านระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ นำเข้า ส่งออกสินค้าไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าชายแดน ไม่สอดคล้องกับบริบทการค้าชายแดนในพื้นที่ กฎหมายของเมียนมายังไม่เป็นสากลเพื่อแก้ไขปัญหาควรจัดตั้งคณะทำงานฯ เพื่อดำเนินการแก้ไข ปัญหากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน รัฐบาลควรจะมีการจัดประชุมร่วมระหว่าง ไทยกับเมียนมา เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขข้อกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ที่ยังไม่เป็นสากล ซึ่งเป็น กฎหมายและระเบียบที่มีความเอื้อให้กับผู้รับบริการที่ชายแดน ทั้งของไทยและเมียนมา ให้ได้รับความ สะดวกและเป็นการปฏิบัติทางพิธีการ เพื่อลดขั้นตอนและลดระยะเวลาการดำเนินการ ปัญหาด้าน ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออกสินค้า มีความยุ่งยากซับซ้อน ส่งผลให้ผู้นำเข้า ส่งออกหรือผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถเข้าถึงการค้าชายแดนได้ หน่วยงานในจังหวัดควรให้ ความรู้ให้คำปรึกษา อบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน รวมถึงเจ้าของคลังสินค้า เจ้าของ กิจการ ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบในการนำเข้า ส่งออกสินค้าผ่าน ทางชายแดน ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ อาทิ ด้าน ศุลกากรมีพื้นที่ไม่เพียงพอ พื้นที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าสถานที่สำหรับพักรถบรรทุกสินค้า ภาครัฐควรเร่งดำเนินการติดตามโครงการก่อสร้างให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงาน รวมถึงเร่งรัด โครงการที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จ เพื่อดึงดูดนักลงทุน ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปัญหาด้านสิ่ง อำนวยความสะดวกทางการค้า สถานที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าและยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับพนักงานขับรถ เช่น ที่พักผ่าน สถานที่สำหรับรอการตรวจปล่อย ลานจอดรถสาธารณะ สำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ รวมถึงอุปกรณ์สำหรับช่วยในการตรวจสอบสินค้าและบุคคลยังไม่ เพียงพอ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในการคมนาคมทั้ง 2 ประเทศยิ่งขึ้น และเพิ่มศักยภาพการค้าชายแดนมากขึ้น ปัญหาด้านการบริหารจัดการการค้าชายแดน เจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานมีการทำงานซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการร่วมกันภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียว เบ็ดเสร็จให้เพียงพอต่อการให้บริการ โดยจัดตั้งโครงการตรวจสินค้าร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อการตรวจสอบใบอนุญาตหรือใบรับรองตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นการลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ และเป็นการลดระยะเวลาในการตรวจเอกสาร และลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้า รัฐบาลควรส่งเสริมและพัฒนาประเทศให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันกับทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียน โดยการพัฒนาโครงการ NSW หรือระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั้งหมด ปัญหาด้านการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย การค้าชายแดนที่ผิดกฎหมาย บางตำราเรียกว่า “วิธีการขนส่งสินค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร” หรือ “การลักลอบทำการค้า” หรือ “การค้านอกระบบ” รัฐบาลควรแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ด้านศุลกากร อันนำมาซึ่งปัญหาค้าขายผิดกฎหมายในการค้าชายแดนของประเทศไทย อีกทั้งการค้าและการขนส่งสินค้านี้ระหว่างประเทศได้พัฒนาและขยายตัวมากขึ้น โดยรัฐบาลได้ร่างกฎหมายเสียใหม่จนสำเร็จเป็นพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2560 ซึ่งมีบทกำหนดอย่างเข้มงวดต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับการนำเข้ามาในหรือส่งออกภายนอกราชอาณาจักรซึ่งของที่ยังมิได้ผ่านพิธีการ ศุลกากร หรือเคลื่อนย้ายของออกไปจากยานพาหนะ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานศุลกากร นอกจากตัวบทกฎหมาย แล้ว อีกทางหนึ่งซึ่งกรมศุลกากรใช้ในการแก้ไขปัญหาการขนส่งสินค้าผิดกฎหมายในการค้าชายแดน ก็คือ การนำระบบ อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เจ้าหน้าที่ด้านศุลกากรพบปะกับผู้ประกอบการ หรือผู้ขนส่งโดยตรงลดการใช้ เอกสาร (Paperless) และให้ดำเนินพิธีการศุลกากรทางระบบอิเล็กทรอนิกส์แทน

สรุป

แนวโน้มสถานการณ์การค้าชายแดนปี 2563 คาดว่าขยายตัวได้เล็กน้อยอยู่ในช่วงร้อยละ 0-1 โดยการค้าชายแดน อาจยังได้รับปัจจัยกดดันจากเงินบาทแข็งค่า และเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าทำให้ชะลอการสั่งซื้อสินค้าจาก แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์การค้าชายแดนจะยังสามารถเติบโตได้เล็กน้อย เนื่องจากได้รับปัจจัยสนับสนุนจากการที่ภาครัฐได้มีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง เช่น นโยบายส่งเสริมการลงทุน ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้าไปลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้มากขึ้น โครงการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของไทยกับเพื่อนบ้าน (YEN-D) อาทิ โครงการ YEN-D Plus (อินเดียน อินโดนีเซีย และมาเลเซีย) (YEN-D Frontier และ YEN-D Reunion เป็นต้น โดยนำผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของไทยกับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของประเทศเพื่อนบ้านมาพบเจอกัน เพื่อทำความรู้จักจนเกิดความสนิทสนมและนำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ รวมทั้งมีการเร่งรัดผลักดันเจรจาให้ประเทศเพื่อนบ้านให้ความร่วมมือพัฒนาระบบขนส่งทั้งระหว่าง ประเทศและภายในประเทศ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในหลายด้าน เช่น การเปิดขยายระยะเวลาเปิด/

ด้านการค้าชายแดน, การพัฒนากระบวนการผ่านแดน, การปรับลดยกเลิกภาษีการพัฒนาการขนส่ง, การพัฒนาด้านการบริหาร จัดการโลจิสติกส์และการพัฒนาด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อช่วยสนับสนุนการค้าชายแดนให้มีมูลค่าการค้าสูงขึ้น จากสถานการณ์การค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยการศึกษาข้อมูลจากด้านศุลกากรแม่สอด สถิติการนำเข้า-ส่งออกปีงบประมาณ 2563 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2562 (ผนวก ก) พบว่าภาวะการค้าชายแดนของไทยกับเมียนมา ด้านศุลกากรแม่สอดในช่วงปี 2562 ถึงเดือนพฤษภาคม 2563 โดยการคำนวณของปี 2562 มีมูลค่า 52,292.11 ล้านบาท และการคำนวณช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 52,770.51 ล้านบาท ผลต่าง 478.39 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.91 โดยการส่งออกของปี 2562 มีมูลค่า 47,783.18 และการส่งออกช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 44,551.41 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -6.76 เป็นผลมาจากปัญหาค่าเงินจ๊าตอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศเมียนมาสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทยน้อยลงโดยเฉพาะกลุ่มสินค้าน้ำมันสำเร็จรูปอื่นๆ ขณะที่การนำเข้าปี 2562 มีมูลค่า 4,509.93 ล้านบาท และการนำเข้าช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 8,219.09 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 82.28 จากก๊าซธรรมชาติเป็นสำคัญ เนื่องจากความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติเพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากปัญหาแหล่งสำรองก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยที่ทยอยหมดลงไปทำให้แนวโน้มที่ไทยจะนำเข้าจากพม่าในอนาคตมีโอกาสเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การค้าชายแดนในปีช่วงครึ่งปี 2563 อาจได้รับอานิสงส์จากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่-2 ที่บริเวณด่านแม่สอด จ.ตาก เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562 ทั้งนี้เพื่อรองรับการขยายตัวและเชื่อมโยงด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่งตาม แนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ส่งเสริมอำเภอแม่สอดเมืองเมียวดีให้เป็นเมืองเศรษฐกิจชั้นนำของภูมิภาค และลดปัญหาการจราจรของสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 ทั้งนี้จากการเปิดใช้สะพานไทย-ไทยเมียนมาแห่งที่ 2 คาดว่ามูลค่าการค้าชายแดนที่ผ่านด่านพรมแดนแม่สอด จะเพิ่มขึ้นปีละ 100,000 ล้านบาทต่อปี

เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจทางด้านชายแดนไทย-เมียนมา รัฐบาลควรส่งเสริมให้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษกับการปกครองส่วนท้องถิ่นแม่สอด แนวทางการพัฒนาพื้นที่ทางด้านเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน ล้วนส่งผลกระทบต่อโครงสร้างระบบการเมืองส่วนท้องถิ่นของแม่สอดและต่อรูปแบบการเมืองท้องถิ่นของประเทศไทย เนื่องด้วยรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษมีลักษณะแตกต่างออกไป จากรูปแบบการส่งเสริมการค้าการลงทุนในอดีตที่ดำเนินการผ่านการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI) เขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่คล่องตัว และมีอำนาจในการตัดสินใจที่รวดเร็ว จึงมีแนวคิดในการยกระดับการปกครองท้องถิ่นแม่สอดจากเทศบาลนครแม่สอดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีพื้นที่ที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ 2 แห่ง มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารของตนเอง คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งทั้งสองแห่งมีหลักการในการปกครองตนเองแบบพิเศษ คือมีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในมิติเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและมิติทางสังคม จึงต้องมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรูปแบบเฉพาะและมีกฎหมาย รองรับในการใช้อำนาจขององค์กรส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ต่อไป

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาการค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลไทยควรสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น คือการเจรจาผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างสัมพันธ์อันดีในการเป็นเวทีสำคัญที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหากฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทของการค้าชายแดนทั้ง 2 ประเทศ เพื่อให้เวทีการเจรจาร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้านสำหรับการค้าชายแดน จะเป็นการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งข้ามแดน เพิ่มกำลังการผลิตของอุตสาหกรรมในประเทศ ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน

1.2 รัฐบาลควรจัดระบบแรงงานต่างด้าวให้เข้ามาทำงานในลักษณะเดินทางไปกลับผ่านด่านชายแดนระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยง เพื่ออำนวยความสะดวกการผ่านแดน และรักษาความมั่นคงบริเวณชายแดน ซึ่งเป็นการดำเนินงาน ภายใต้การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จะช่วยจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาสำคัญบริเวณชายแดน เช่น การค้าสินค้าผิดกฎหมาย การลักลอบเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าว ยาเสพติด โรคติดต่อข้ามพรมแดน ความไม่สงบตามแนวชายแดน ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสให้พื้นที่ชายแดนสามารถพัฒนาได้เต็มประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพในปัจจุบันและที่มีโอกาสจากการพัฒนาในอนาคต

1.3 รัฐบาลควรพัฒนาระบบราชการให้เป็นระบบราชการ 4.0 โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในการรองรับต่อยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 โดยระบบราชการต้องเป็นที่พึงของประชาชน เชื่อถือได้ไว้วางใจได้ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีขีดสมรรถนะสูง และทันสมัย โดยการเปิดกว้างและเชื่อมโยงกันสามารถเข้าถึงด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการพัฒนาการบริการแบบ Online Service ให้ทัดเทียมกับประเทศต่าง ๆ เพื่อลดขั้นตอนความยุ่งยากลดระยะเวลา เพิ่มความสะดวกรวดเร็ว โดยภาครัฐต้องปรับตัวให้เข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมยุค Digital เปิดกว้างและเชื่อมโยงถึงกัน Open and Connected Government ทั้งภาครัฐด้วยกันเองและภาคส่วนอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เปิดเผยได้ สามารถตรวจสอบได้ และรับโอนภารกิจไปดำเนินการแทนได้ ความโปร่งใสที่มีขึ้นในกระบวนการทำงานของระบบราชการอันเนื่องมาจากการเปิดเผยข้อมูล และประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบได้ตลอดเวลา จึงคาดว่าจะนำไปสู่การลดคอร์รัปชันได้ในที่สุด นอกจากนี้การจัดสรรอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานให้เพียงพอ การเพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.4 ภาครัฐควรพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลการค้าชายแดน รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อกระบวนการนำเข้าส่งออกในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยการพัฒนาโครงการ

NSW หรือระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั้งหมด

1.5 ภาครัฐควรเพิ่มโอกาสการเข้าถึงคุณภาพด้านโครงสร้างพื้นฐาน และบริการทางสังคม ภาครัฐควรลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการขยายตัวของกิจกรรมเศรษฐกิจในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยเฉพาะการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ การให้บริการและอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดนที่ได้มาตรฐาน การพัฒนาระบบสาธารณสุข/ สาธารณูปการที่เพียงพอและมีคุณภาพ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการและแรงงานในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทั้งด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคมดังกล่าว จะช่วยสนับสนุนให้ฐานเศรษฐกิจบริเวณชายแดนขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง และเพิ่มโอกาส ในการเข้าถึงบริการสาธารณะ ซึ่งจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนดีขึ้น

1.6 ภาครัฐควรมีการปฏิรูปกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนให้ทันสมัยมีความเป็นสากล และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และบริบทของเขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละพื้นที่ รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การแก้กฎหมายแรงงาน กฎหมายที่ดิน กฎหมายอุทยานแห่งชาติ การผังเมือง การกำหนดระเบียบต่าง ๆ ต้องมีความชัดเจน รวมทั้งมอบให้ส่วนราชการในพื้นที่มีอำนาจในการบริหารจัดการ เช่น การบริหารที่ดิน การบริการแรงงานต่างด้าว การอุตสาหกรรม เป็นต้น รวมถึงมาตรการสนับสนุนแรงงานที่เอื้อประโยชน์ให้นักลงทุนใช้แรงงานต่างด้าวในลักษณะไป-กลับได้อย่างถูกกฎหมาย แรงงานต่างด้าวในพื้นที่เข้ามาประกอบอาชีพ เคลื่อนย้าย และตั้งถิ่นฐานในปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นซึ่งมีอัตราสูงกว่าประชากรที่ถือสัญชาติไทยและมีจำนวนมากว่าครึ่งหนึ่งของประชากรในพื้นที่แม่สอด ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ควรมีภารกิจในการรับจดทะเบียนแรงงานและควรได้รับส่วนแบ่งรายได้จากการจดทะเบียนดังกล่าว

1.5 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบันมีสาธารณูปโภค ในปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชากรในพื้นที่ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ ขณะเดียวกัน ต้องจัดสาธารณูปโภคเพื่อรองรับแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ที่เข้ามาทำงานด้วย

1.6 รัฐบาลควรแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการสาธารณสุข เช่น ปัญหาระบบน้ำประปาไม่สะอาดและไม่สามารถ จัดระบบกรองน้ำประปาให้สะอาดได้ทันกับปริมาณการใช้ น้ำประปาได้ทั้งหมด การทิ้งสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำเมยของชาวเมียนมาร์ในฝั่งเมียนมาร์โดยทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถห้ามปรามได้ การจัดบริการคลินิกและการขยายโรงพยาบาลขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาการรองรับบริการจากโรงพยาบาลแม่สอด

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 หน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก ควรนำระบบการเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่านทางระบบสารสนเทศมาปฏิบัติงานเช่น การนำระบบ NSW เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน กรมศุลกากรควรนำโครงการตรวจสินค้าร่วมกันระหว่างศุลกากรและหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องเข้ามาปฏิบัติงาน สามารถควบคุมสินค้าต้องห้าม ต้องกำจัดได้ทันท่วงที่เป็นอัตโนมัติ มีความถูกต้องแม่นยำ สามารถตรวจสอบหรือวิเคราะห์ข้อมูลใบขนส่งสินค้าได้ล่วงหน้า รวมถึงลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้าอันจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการ นอกจากนี้ควรนำเครื่องเอกซเรย์เข้ามาเพื่อช่วยวิเคราะห์ตรวจสอบสินค้าก่อนที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะเปิดตรวจสินค้า

2.2 จัดระเบียบสังคมและควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดมลภาวะ : โดยบังคับใช้กฎหมายควบคุมมลพิษอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการประกอบกิจการในเขตพิเศษต้องไม่สร้างให้เกิดมลภาวะเป็นพิษและทำลายสิ่งแวดล้อม รวมถึงยกระดับคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า การเกษตรให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของตลาด โดยใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าเพิ่มของผลิตผลผลิตและความปลอดภัยกับผู้บริโภค

2.3 บูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อสร้างความรัก ความผูกพัน ; ควรแปรสภาพคณะทำงานพัฒนาพื้นที่เขตพิเศษแม่สอดที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรือจัดตั้งคณะกรรมการบริหารเขตพิเศษขึ้นมา โดย กนพ. เพื่อเข้ามาบริหารจัดการกิจการทั้งปวงภายในเขตต่อไป

2.4 หน่วยงานราชการควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจทุกภาคส่วน ดึงดูดการลงทุน และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจชายแดนให้เพิ่มมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของไทยมีอยู่ 10 เขต ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะการค้าชายแดนไทย-แม่สอด ซึ่งเป็นพื้นที่การจัดตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด การนำข้อมูลไปใช้อ้างอิงการค้าชายแดนในพื้นที่อื่นๆ มีความแตกต่างกัน ควรศึกษาวิจัยด้านนโยบายของภาครัฐบาล ในการเรื่องการจัดการองค์ความรู้ด้านการค้าชายแดน เพื่อนำมากำหนดคุณลักษณะและแผนกลยุทธ์การพัฒนาการค้าชายแดนในอีก 2-3 ปีข้างหน้าของแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้เป็นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในพื้นที่แม่สอด ซึ่งเกิดจากการผลักดันของหลายภาคส่วนที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เป็นตัวแบบนำร่อง ทั้งการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาลและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนในภูมิภาค เช่นเดียวกับการพยายาม จัดตั้ง “นครแม่สอด” ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และทรัพยากรที่พิเศษและจำเป็นต่อการพัฒนาพื้นที่ที่มีความเฉพาะ แม้ว่าปัจจุบันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในพื้นที่แม่สอดยังอยู่ในช่วงกระบวนการพิจารณาจากหลายภาคส่วน แต่เนื่องจากการตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากที่ดำเนินการไปก่อนหน้านี้ ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและเศรษฐกิจในวงกว้างต่อการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องอาศัยกลไกและเครื่องมือทั้งอำนาจหน้าที่ โครงสร้าง และทรัพยากรมากขึ้น ทำให้การยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิมในแม่สอดให้เป็น “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ” ย่อมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

การค้าต่างประเทศ, กรม. “สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทยปี 2560-2562. รายงาน, 2562.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559.

ธนาคารออมสิน. “การค้าชายแดน”. ธันวาคม 2562.

วุฒิสาร ตันไชย, “การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในพื้นที่แม่สอดความเป็นมาและความท้าทาย”. สถาบันพระปกเกล้า, 2559.

ศุลกากร, กรม. “สถิติมูลค่าการนำเข้า-ส่งออก จังหวัดตาก ปีงบประมาณ 2558-พฤษภาคม 2563”. รายงาน, 2563.

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา(องค์การมหาชน), สถาบัน. แนวทางและมาตรฐานเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่ชายแดนของไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, 2558.

วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารวิจัย

กิตติ สุทธิสัมพันธ์. “การพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560.

นพพล อัครชาติ. “ปัญหาการจัดการท้องถิ่นขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองการค้าชายแดน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลท่าสายลวด และเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”. วิทยานิพนธ์สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2555.

พิมลกร แสงฟู. “มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาการค้าชายแดนภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สำนักวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2561.

เอนก มีมงคล. “แนวทางการพัฒนาศักยภาพจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนเพื่อรองรับการค้าชายแดนระหว่างประเทศ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2559.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“การค้าชายแดนแม่สอด-เมียวดีวิว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thansettakij.com/content/328851>, 2020.

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติศุลกากร”, 2560.

“แม่สอด” เมืองการค้าชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษที่นักลงทุนสนใจ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https:// www.thairath.co.th/news/local/north/1515235](https://www.thairath.co.th/news/local/north/1515235), 2562.

วารสารและหนังสือพิมพ์

พิทยา สุวคันธ์, กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์, ศิวริน เลิศภูษิต, และทชชกร บัวล้อม. “ผลกระทบการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)- เขตเศรษฐกิจพิเศษ (เมียวดี) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐศาสตร์. ปีที่ 7 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2559. หน้า 30-44.

วนิดา สุภาพร. “การพัฒนาไทย-เมียนมาร์กับเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด”. วารสารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรกฎาคม-กันยายน 2556.

สถิติการนำเข้า-ส่งออก ปีงบประมาณ 2559 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2558 และการจัดเก็บรายได้ ปีงบประมาณ 2559

ณ ด้านศุลกากรแม่สอด (1 ต.ค.58 - 30 ก.ย.59)

(หน่วย : ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าสินค้าส่งออก		เพิ่ม - ลด %	มูลค่าสินค้านำเข้า		เพิ่ม - ลด %	อากรขาเข้า	ภาษี มูลค่าเพิ่ม	ภาษี บำรุงท้องถิ่น	ค่าธรรมเนียม	รายได้อื่น	รวม
	ปีบฯ 58	ปีบฯ 59		ปีบฯ 58	ปีบฯ 59							
ตุลาคม	5,505.187	7,343.682	33.396	411.687	231.418	-43.788	12.845	1.660	0.184	0.255	0.000	14.945
พฤศจิกายน	5,399.735	6,335.315	17.326	493.060	195.497	-60.350	9.097	3.357	0.373	0.669	0.000	13.496
ธันวาคม	5,595.971	6,793.149	21.394	427.152	388.257	-9.106	13.392	3.089	0.343	0.844	0.000	17.667
มกราคม	5,238.278	6,310.050	20.460	293.470	444.316	51.401	16.841	4.607	0.512	0.642	0.000	22.602
กุมภาพันธ์	5,171.327	6,302.465	21.873	342.186	374.617	9.478	12.483	1.548	0.172	0.379	0.000	14.582
มีนาคม	6,177.600	7,607.796	23.151	283.501	459.057	61.925	20.172	9.869	1.097	1.539	0.000	32.676
เมษายน	4,464.608	5,550.023	24.312	212.627	265.325	24.784	11.907	0.781	0.087	0.088	0.000	12.863
พฤษภาคม	6,271.669	7,288.123	16.207	260.546	372.458	42.953	15.016	2.089	0.232	0.300	0.000	17.636
มิถุนายน	4,901.732	6,848.511	39.716	297.662	315.597	6.025	14.971	1.673	0.186	1.211	0.000	18.041
กรกฎาคม	4,593.437	6,655.992	44.902	299.171	382.212	27.757	24.449	5.934	0.659	0.315	0.000	31.358
สิงหาคม	5,376.050	6,202.840	15.379	310.884	374.055	20.320	15.109	1.266	0.141	0.482	0.000	16.998
กันยายน	5,544.468	6,389.168	15.235	441.608	376.316	-14.785	17.950	5.545	0.616	0.214	0.000	24.325
รวม	64,240.061	79,627.114	23.952	4,073.554	4,179.126	2.592	184.232	41.417	4.602	6.938	0.000	237.188

หมายเหตุ ค่าธรรมเนียม = ค่าธรรมเนียมศุลกากร, รายได้เบ็ดเตล็ด, ค่าขายของกลาง, ค่าปรับ

รายได้อื่น = ค่าล่วงเวลา

15,387.053

191.170

การค้า	ปีบฯ 58	ปีบฯ 59	ผลต่าง	ร้อยละ
ชายแดน	68,313.615	83,806.240	15,492.625	22.68

สถิติการนำเข้า-ส่งออก ปีงบประมาณ 2560 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2559 และการจัดเก็บรายได้ ปีงบประมาณ 2560

ณ ด้านศุลกากรแม่สอด (1 ต.ค.59 - 30 ก.ย.60)

(หน่วย : ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าสินค้าส่งออก		เพิ่ม - ลด %	มูลค่าสินค้านำเข้า		เพิ่ม - ลด %	อากรขาเข้า	ภาษี มูลค่าเพิ่ม	ภาษี บำรุงท้องถิ่น	ค่าธรรมเนียม	รายได้อื่น	รวม
	ปีบฯ 59	ปีบฯ 60		ปีบฯ 59	ปีบฯ 60							
ตุลาคม	7,343.682	6,743.694	-8.170	231.418	337.787	45.964	8.009	0.975	0.108	0.530	0.000	9.623
พฤศจิกายน	6,335.315	6,721.475	6.095	195.497	383.658	96.248	12.562	2.090	0.232	0.719	0.000	15.604
ธันวาคม	6,793.149	7,757.639	14.198	388.257	511.841	31.831	17.591	5.811	0.646	0.182	0.000	24.229
มกราคม	6,310.050	6,429.141	1.887	444.316	422.808	-4.841	8.967	3.841	0.427	0.660	0.000	13.896
กุมภาพันธ์	6,302.465	7,166.139	13.704	374.617	416.941	11.298	9.278	4.179	0.464	0.362	0.000	14.284
มีนาคม	7,607.796	7,493.659	-1.500	459.057	444.255	-3.224	12.971	6.200	0.689	0.911	0.000	20.771
เมษายน	5,550.023	6,805.463	22.620	265.325	361.359	36.195	9.278	3.815	0.424	0.474	0.000	13.991
พฤษภาคม	7,288.123	6,181.057	-15.190	372.458	624.446	67.655	11.732	4.430	0.492	0.370	0.000	17.023
มิถุนายน	6,848.511	6,124.134	-10.577	315.597	467.692	48.193	8.503	5.596	0.622	0.839	0.000	15.560
กรกฎาคม	6,655.992	5,502.679	-17.327	382.212	403.119	5.470	7.381	9.249	1.028	0.409	0.000	18.067
สิงหาคม	6,202.840	5,866.559	-5.421	374.055	449.997	20.302	8.201	8.643	0.960	0.968	0.000	18.772
กันยายน	6,389.168	6,480.274	1.426	376.316	477.809	26.970	7.242	8.962	0.996	0.707	0.000	17.907
รวม	79,627.114	79,271.913	-0.446	4,179.126	5,301.713	26.862	121.715	63.792	7.088	7.132	0.000	199.727

หมายเหตุ ค่าธรรมเนียม = ค่าธรรมเนียมศุลกากร, รายได้เบ็ดเตล็ด, ค่าขายของกลาง, ค่าปรับ

รายได้อื่น = ค่าล่วงเวลา

การค้า	ปีบฯ 59	ปีบฯ 60	ผลต่าง	ร้อยละ
ชายแดน	83,806.24	84,573.627	767.39	0.92

สถิติการนำเข้า-ส่งออก ปีงบประมาณ 2561 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2560 และการจัดเก็บรายได้ ปีงบประมาณ 2561
ณ ด้านศุลกากรแม่สอด (1 ตุลาคม - 30 กันยายน)

ข้อมูล ณ วันที่ 6 ตุลาคม 2561 @ 14.29 น.

(หน่วย : ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าสินค้าส่งออก		เพิ่ม - ลด %	มูลค่าสินค้านำเข้า		เพิ่ม - ลด %	อภกรขาเข้า	ภาษี มูลค่าเพิ่ม	ภาษี บำรุงท้องถิ่น	ค่าธรรมเนียม	รายได้อื่น (ค่าล่วงเวลา)	รวม
	ปีบฯ 60	ปีบฯ 61		ปีบฯ 60	ปีบฯ 61							
ตุลาคม	6,743.694	5,750.654	-14.725	337.787	410.119	21.413	5.196	5.846	0.650	0.201	0.000	11.893
พฤศจิกายน	6,721.475	6,175.356	-8.125	383.658	557.888	45.413	7.120	7.086	0.787	0.253	0.000	15.245
ธันวาคม	7,757.639	6,378.387	-17.779	511.841	436.588	-14.702	6.392	8.820	0.980	0.659	0.003	16.854
มกราคม	6,429.141	5,911.618	-8.050	422.808	540.936	27.939	11.079	9.651	1.072	0.318	0.000	22.121
กุมภาพันธ์	7,166.139	6,008.003	-16.161	416.941	568.876	36.440	9.105	10.416	1.157	0.525	0.000	21.203
มีนาคม	7,493.659	7,469.232	-0.326	444.255	604.483	36.067	10.165	13.476	1.497	0.723	0.000	25.861
เมษายน	6,805.463	5,787.873	-14.953	361.359	389.962	7.915	6.089	8.932	0.992	0.223	0.000	16.236
พฤษภาคม	6,181.057	7,166.839	15.948	624.446	752.630	20.528	17.234	17.894	1.988	1.796	0.000	38.912
มิถุนายน	6,124.134	6,476.426	5.753	467.692	571.822	22.265	7.563	11.382	1.265	1.273	0.000	21.482
กรกฎาคม	5,502.679	5,157.639	-6.270	403.119	423.443	5.042	11.572	13.567	1.507	0.236	0.000	26.883
สิงหาคม	5,866.559	5,294.188	-9.756	449.997	546.112	21.359	12.985	15.016	1.668	0.688	0.000	30.357
กันยายน	6,480.274	5,695.461	-12.111	477.809	686.365	43.648	10.132	19.117	2.124	0.198	0.000	31.571
รวม	79,271.913	73,271.675	-7.569	5,301.713	6,489.225	22.399	114.633	141.202	15.689	7.091	0.000	278.618

หมายเหตุ ค่าธรรมเนียม = ค่าธรรมเนียมศุลกากร, รายได้เบ็ดเตล็ด, ค่าขายของกลาง, ** มูลค่านำเข้าเดือน ม.ค.61 ได้นำมูลค่าการนำเข้าเครื่องบินขับไล่ที่ จ.นครสวรรค์ มูลค่า 2,061.96 ลบ. มารวมด้วย

เปรียบเทียบกับปีบฯ ที่ผ่านมา				
การค้า	ปีบฯ 60	ปีบฯ 61	ผลต่าง	ร้อยละ
ชายแดน	84,573.627	79,760.900	-4,812.73	-5.69

เปรียบเทียบกับเดือนที่ผ่านมา				
การค้า	ส.ค.-61	ก.ย.-61	ผลต่าง	ร้อยละ
ชายแดน	5,840.30	6,381.826	541.53	9.27

2064.962316

สถิติการนำเข้า-ส่งออก ปีงบประมาณ 2562 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2561 และการจัดเก็บรายได้ ปีงบประมาณ 2562

ณ ด้านศุลกากรแม่สอด (1 ตุลาคม - 30 กันยายน)

ข้อมูล ณ วันที่ 1/10/62 @ 09.04 น.

(หน่วย : ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าสินค้าส่งออก		เพิ่ม - ลด %	มูลค่าสินค้านำเข้า		เพิ่ม - ลด %	อากรขาเข้า	ภาษี มูลค่าเพิ่ม	ภาษี บำรุงท้องถิ่น	ค่าธรรมเนียม	รายได้อื่น	รวม
	ปีบฯ 61	ปีบฯ 62		ปีบฯ 61	ปีบฯ 62							
ตุลาคม	5,750.654	5,592.589	-2.749	410.119	476.501	16.186	7.334	12.346	1.372	0.652	0.000	21.703
พฤศจิกายน	6,175.356	5,719.857	-7.376	557.888	473.679	-15.094	7.513	12.811	1.423	0.682	0.000	22.430
ธันวาคม	6,378.387	5,784.682	-9.308	436.588	451.896	3.506	7.921	9.244	1.027	1.273	0.000	19.465
มกราคม	5,911.618	5,500.028	-6.962	540.936	409.717	-24.258	10.233	8.534	0.948	0.548	0.000	20.264
กุมภาพันธ์	6,008.003	5,418.598	-9.810	568.876	541.410	-4.828	9.389	7.971	0.886	0.484	0.000	18.730
มีนาคม	7,469.232	7,434.438	-0.466	604.483	606.104	0.268	8.152	7.902	0.878	1.498	0.000	18.430
เมษายน	5,787.873	5,297.162	-8.478	389.962	411.292	5.470	8.175	6.601	0.733	0.254	0.000	15.764
พฤษภาคม	7,166.839	7,035.829	-1.828	752.630	1,138.332	51.247	13.918	8.597	0.955	0.810	0.000	24.280
มิถุนายน	6,476.426	6,129.610	-5.355	571.822	1,632.209	185.440	12.533	7.600	0.844	7.393	0.000	28.370
กรกฎาคม	5,157.639	5,190.884	0.645	423.443	1,651.746	290.075	11.759	6.674	0.742	0.503	0.000	19.678
สิงหาคม	5,294.188	4,880.272	-7.818	546.112	1,414.344	158.984	7.874	4.173	0.464	1.758	0.000	14.269
กันยายน	5,695.461	5,484.144	-3.710	686.365	460.864	-32.854	22.309	7.814	0.868	0.651	0.000	31.641
รวม	73,271.675	69,468.094	-5.191	6,489.225	9,668.094	48.987	127.110	100.267	11.141	16.506	0.000	255.025

หมายเหตุ

มูลค่าการค้ารวม (เข้า + ออก) เปรียบเทียบกับ ปีบฯ ที่ผ่านมา				
รวมมูลค่าการค้า	ปีบฯ 61	ปีบฯ 62	ผลต่าง	ร้อยละ
12 เดือน	79,760.90	79,136.187	-624.71	-0.78

มูลค่าการค้ารวม (เข้า + ออก) เปรียบเทียบกับ เดือน ที่ผ่านมา				
รวมมูลค่าการค้า	ส.ค.-62	ก.ย.-62	ผลต่าง	ร้อยละ
การค้า	6,294.62	5,945.01	-349.61	-5.55

สถิติการนำเข้า-ส่งออก ปีงบประมาณ 2563 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2562 และการจัดเก็บรายได้ ปีงบประมาณ 2563

ณ ด้านศุลกากรแม่สอด (1 ตุลาคม - 31 พฤษภาคม)

ข้อมูล ณ วันที่ 2/06/63 @ 15.30 น.

(หน่วย : ล้านบาท)

เดือน	มูลค่าสินค้าส่งออก		เพิ่ม - ลด %	มูลค่าสินค้านำเข้า		เพิ่ม - ลด %	อากรขาเข้า	ภาษี มูลค่าเพิ่ม	ภาษี บำรุงท้องถิ่น	ค่าธรรมเนียม	รายได้อื่น (ค่าล่วงเวลา)	รวม
	ปีบฯ 62	ปีบฯ 63		ปีบฯ 62	ปีบฯ 63							
ตุลาคม	5,592.589	5,993.973	7.18	476.501	414.119	-13.09	18.341	4.750	0.528	0.940	0.001	24.559
พฤศจิกายน	5,719.857	6,053.800	5.84	473.679	480.708	1.48	10.345	4.828	0.536	0.595	0.000	16.304
ธันวาคม	5,784.682	6,186.179	6.94	451.896	676.012	49.59	9.581	8.986	0.998	0.711	0.001	20.276
มกราคม	5,500.028	5,398.054	-1.85	409.717	512.275	25.03	10.715	8.828	0.981	1.271	0.001	21.795
กุมภาพันธ์	5,418.598	6,083.298	12.27	541.410	2,078.665	283.94	9.727	6.557	0.729	0.342	0.000	17.355
มีนาคม	7,434.438	6,883.428	-7.41	606.104	1,634.694	169.71	12.056	6.075	0.675	2.509	0.000	21.315
เมษายน	5,297.162	3,019.417	-43.00	411.292	1,009.002	145.33	7.976	2.645	0.294	0.308	0.000	11.222
พฤษภาคม	7,035.829	4,933.260	-29.88	1,138.332	1,413.624	24.18	6.974	2.861	0.318	1.437	0.000	11.590
มิถุนายน												
กรกฎาคม												
สิงหาคม												
กันยายน												
รวม	47,783.184	44,551.409	-6.76	4,508.930	8,219.099	82.28	85.715	45.529	5.059	8.113	0.002	144.415

หมายเหตุ

มูลค่าการค้ารวม (เข้า + ออก) เปรียบเทียบกับ ปีบฯ ที่ผ่านมา				
รวมมูลค่าการค้า	ปีบฯ 62	ปีบฯ 63	ผลต่าง	ร้อยละ
ต.ค.62 - พ.ค.63	52,292.114	52,770.508	478.394	0.91

มูลค่าการค้ารวม (เข้า + ออก) เปรียบเทียบกับ เดือน ที่ผ่านมา				
รวมมูลค่าการค้า	เม.ย.-63	พ.ค.-63	ผลต่าง	ร้อยละ
การค้า	4,028.419	6,346.884	2,318.465	57.55

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางลักษณ์ ทวีรักษา
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - 31 พฤษภาคม 2562 – 11 ตุลาคม 2562 ประกาศนียบัตร หลักสูตรผู้บริหารระดับสูงด้านการพัฒนา (มหานครรุ่นที่7) มหาวิทยาลัยนวมินทราชิราช - 15 พฤษภาคม 2562 – 14 มิถุนายน 2562 ประกาศนียบัตร หลักสูตรพัฒนาสัมพันธ์ระดับผู้บริหาร รุ่นที่ 26 กรมกิจการพลเรือนทหารบก กองทัพบก - 2562 ประกาศนียบัตรชั้นสูง หลักสูตรการบริหารการรักษาสงบเรียบร้อยของสังคมภาครัฐรวม เอกชน (บรอ.) รุ่นที่ 6 - 2561-2562 หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 22 (ปปร.22 - 27 กันยายน 2560 – 31 มกราคม 2561 Certificate of Achievement หลักสูตรนักบริหารระดับสูงเพื่อการสร้างชาติ (นสช.) รุ่นที่ 3 สถาบันการสร้างชาติ (สกสช.) Nation – Building Institute (NBI)
ประวัติการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ไทย แอ็กโกร อินเตอร์เทรด จำกัด - ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท เฮอริเทจ อินเตอร์เทรด จำกัด
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดปทุมธานี

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง การพัฒนาการค้าชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้วิจัย นางนงลักษณ์ ทวีรักษา

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ตำแหน่ง ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท ไทย แอ็กโกร อินเตอร์เทรด จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดตากเป็นจังหวัดชายแดนสุดทางตะวันตกของประเทศไทย อาณาเขตด้านชายแดนติดกับประเทศเมียนมา โดยทางบกติดกับจังหวัดเมียวดีของประเทศเมียนมา มีแนวชายแดนธรรมชาติติดแม่น้ำเมย(ตองยี) เป็นเส้นแบ่งเขตแดน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเมียนมา มีชายแดนยาวประมาณ 540 กิโลเมตร (แม่น้ำเมย 170 กม. เทือกเขาตะนาวศรี 370 กม.) สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นภูเขาสูง ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้ประกาศให้อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” ส่งผลให้แม่สอดจากเดิมเป็นแค่เมืองเล็กๆ ติดชายแดนประเทศเมียนมา กลายเป็นเมืองขนาดใหญ่ขึ้นมาทันที โดยเฉพาะ เขตเทศบาลนครแม่สอด ในวันนี้ เติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด กลายเป็น “ชุมทอง” แห่งใหม่ของนักลงทุนปัจจุบัน “แม่สอด” เปรียบเสมือนประตูหน้าด่านสำคัญบนเส้นทาง ระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) หรือเส้นทางหมายเลข 9 (R9) มีมูลค่าการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ปีละเกือบแสนล้านบาท มีห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ อีกทั้งคอนโดมิเนียมเกิดขึ้นมาใหม่เป็นจำนวนมาก โดยมีกลุ่มนักลงทุนชาวจีนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเตรียมสร้างอาคารจักรคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่หลายร้อยยูนิตรองรับการขยายตัวของเมือง การเติบโตของเมืองแม่สอดเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หน่วยงานที่ต้องรับศึกหนักคือ เทศบาลนครแม่สอด เพราะการที่มีนักลงทุน นักท่องเที่ยว รวมทั้งแรงงานหลั่งไหลเข้าไปในพื้นที่จำนวนมาก เรื่องสาธารณูปโภค ไม่ว่าจะเป็นน้ำประปา ไฟฟ้า และถนนหนทาง จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรองรับ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านโลจิสติกส์ การขนส่งสินค้าผ่านด่านชายแดน และการพัฒนาด้านระบบภาษีในการนำเข้า-ส่งออก ในด้านการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดน เมียนมาจะปรับปรุงขั้นตอนการตรวจสอบใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หรือ ATIGA Form D ณ ด่านชายแดน เพื่อให้ไทยที่ส่งออกไปเมียนมาภายใต้กรอบอาเซียนสามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษีได้รวดเร็วขึ้น

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการค้าชายแดนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่แม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทย เทศบาลนครแม่สอดอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาคือโครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคม ด้านโลจิสติกส์ และภาษีนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านด่านชายแดน เพราะแม่สอดเป็นเมืองหน้าด่านชายแดนไทย – เชื่อมกับเส้นทางเมียนมา อีกทั้งแม่สอดยังเป็นเส้นทางท่องเที่ยว จำเป็นต้องเร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของสภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดนแม่สอดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอนาคตหากได้รับการยกฐานะเป็น “องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครแม่สอด” จะสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบในยุค “ไทยแลนด์ 4.0” ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดน เส้นทางขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐาน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก อำเภอแม่สอด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนไทย การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการค้าชายแดนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพการค้าชายแดนผ่านช่องทางการค้าของจังหวัดตาก เส้นทางขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดน แนวทางการปรับปรุงพัฒนาการค้าชายแดนในอนาคต เพื่อเตรียมพร้อมในการรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล โดยศึกษาข้อมูลการค้าชายแดนปี พ.ศ..2559- พฤษภาคม 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร รายงาน งานวิจัย การประชุมสัมมนาและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาชน ตลอดจนกลุ่มทุนในพื้นที่แม่สอด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประกอบการศึกษาวิจัย

การนำข้อมูลมาตรวจสอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์พรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ การใช้กรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับการค้าชายแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การค้าการลงทุน และผลกระทบจากการค้าชายแดนมาเป็นกรอบของการวิเคราะห์ ให้ตรงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตของการวิจัย

ผลการวิจัย

สถานการณ์การค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยการศึกษาข้อมูลจากด่านศุลกากรแม่สอด สถิติการนำเข้าส่งออก ปีงบประมาณ-2563 เปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2562 พบว่าภาวะการค้าชายแดนของไทยกับเมียนมา ด้านศุลกากรแม่สอดในช่วงปี 2562 ถึงเดือนพฤษภาคม 2563 การค้าโดยรวมของปี 2562 มีมูลค่า 52,292.11 ล้านบาท และการค้ารวมช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 52,770.51 ล้านบาท ผลต่าง 478.39 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.91 การส่งออกของปี 2562 มีมูลค่า 47,783.18 และการส่งออกช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 44,551.41 ล้านบาท หดตัวร้อยละ -6.76 เป็นผลมาจากปัญหาค่าเงินจ๊าตอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง

ทำให้ประเทศเมียนมาสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทยน้อยลงโดยเฉพาะกลุ่มสินค้าน้ำมันสำเร็จรูปอื่นๆ ขณะที่การนำเข้าปี 2562 มีมูลค่า 4,509.93 ล้านบาท และการนำเข้าช่วงต้นปี 2563 มีมูลค่า 8,219.09 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 82.28 จากก๊าซธรรมชาติเป็นสำคัญ เนื่องจากความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติเพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากปัญหาแหล่งสำรองก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยที่ทยอยหมดลงไปทำให้แนวโน้มที่ไทยจะนำเข้าจากพม่าในอนาคตมีโอกาสมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การค้าชายแดนในปีช่วงครึ่งปี 2563 อาจได้รับอานิสงส์จากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่-2 ที่บริเวณด่านแม่สอด จ.ตาก เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562 ทั้งนี้เพื่อรองรับการขยายตัวและเชื่อมโยงด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่งตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ส่งเสริมอำเภอแม่สอดเมืองเมียวดีให้เป็นเมืองเศรษฐกิจชั้นนำของภูมิภาค และลดปัญหาการจราจรของสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 ทั้งนี้จากการเปิดใช้สะพานไทย-ไทยเมียนมาแห่งที่ 2 คาดว่ามูลค่าการค้าชายแดนที่ผ่านด่านพรมแดนแม่สอดจะเพิ่มขึ้นปีละ 100,000 ล้านบาทต่อปี

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากปัญหาที่พบด้านบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ทำให้ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน หน่วยงานแต่ละหน่วยงานควรสำรวจค่างานและพิจารณาปรับอัตรากำลังคนเพื่อรองรับการเติบโตการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นให้เพียงพอ โดยเริ่มตั้งแต่จากการสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง ฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร โดยที่แต่ละหน่วยต้องมีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ปัญหาด้านระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออกสินค้าไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าชายแดนไม่สอดคล้องกับบริบทการค้าชายแดนในพื้นที่ กฎหมายของเมียนมายังไม่เป็นสากลเพื่อแก้ไขปัญหาคควรจัดตั้งคณะทำงานฯ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน รัฐบาลควรจะมีการจัดประชุมร่วมระหว่างไทยกับเมียนมา เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขข้อกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ที่ยังไม่เป็นสากล ซึ่งเป็นกฎหมายและระเบียบที่มีความเอื้อให้กับผู้รับบริการที่ชายแดน ทั้งของไทยและเมียนมา ให้ได้รับความสะดวกและเป็นการปฏิบัติทางพิธีการเพื่อลดขั้นตอนและลดระยะเวลาการดำเนินการ ปัญหาด้านระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออกสินค้า มีความยุ่งยากซับซ้อน ส่งผลให้ผู้นำเข้าส่งออกหรือผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถเข้าถึงการค้าชายแดนได้ หน่วยงานในจังหวัดควรให้ความรู้ให้คำปรึกษา อบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน รวมถึงเจ้าของคลังสินค้า เจ้าของกิจการ ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบในการนำเข้า ส่งออกสินค้าผ่านทางชายแดน ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ อาทิ ด้านศุลกากรมีพื้นที่ไม่เพียงพอ พื้นที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าสถานที่สำหรับพักรอรถบรรทุกสินค้า ภาครัฐควรเร่งดำเนินการติดตามโครงการก่อสร้างให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงาน รวมถึงเร่งรัดโครงการที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จ เพื่อดึงดูดนักลงทุน ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า สถานที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายสินค้าและยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับพนักงานขับรถ เช่น ที่พัก

ผ่าน สถานที่สำหรับรอการตรวจปล่อย ลานจอดรถสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ รวมถึงอุปกรณ์สำหรับช่วยในการตรวจสอบสินค้าและบุคคลยังไม่เพียงพอ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในการคมนาคมทั้ง 2 ประเทศยิ่งขึ้น และเพิ่มศักยภาพการค้าชายแดนมากขึ้น ปัญหาด้านการบริหารจัดการการค้าชายแดนเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานมีการทำงานซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการร่วมกันภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จให้เพียงพอต่อการให้บริการ โดยจัดตั้งโครงการตรวจสินค้าร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อการตรวจสอบใบอนุญาตหรือใบรับรองตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นการลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ และเป็นการลดระยะเวลาในการตรวจเอกสาร และลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้า รัฐบาลควรส่งเสริมและพัฒนาประเทศให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันกับทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียน โดยการพัฒนาโครงการ NSW หรือระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั้งหมด ปัญหาด้านการขนส่งสินค้าข้ามแดนโดยผิดกฎหมายการค้าชายแดนที่ผิดกฎหมาย บางตำราเรียกว่า “วิธีการขนส่งสินค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร” หรือ “การลักลอบทำการค้า” หรือ “การค้านอกระบบ” รัฐบาลควรแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร อันนำมาซึ่งปัญหาการขนส่งสินค้าผิดกฎหมายในการค้าชายแดนของประเทศไทย อีกทั้งการค้าและการขนส่งสินค้านี้ระหว่างประเทศได้พัฒนาและขยายตัวมากขึ้น โดยรัฐบาลได้ร่างกฎหมายเสียใหม่จนสำเร็จเป็นพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2560 ซึ่งมีบทกำหนดอย่างเข้มงวดต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งของที่ยังมิได้ผ่านพิธีการศุลกากร หรือเคลื่อนย้ายของออกไปจากยานพาหนะโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานศุลกากร นอกจากตัวบทกฎหมาย แล้ว อีกทางหนึ่งซึ่งกรมศุลกากรใช้ในการแก้ไขปัญหาการขนส่งสินค้าผิดกฎหมายในการค้าชายแดน ก็คือ การนำระบบ อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรพบปะกับผู้ประกอบการ หรือผู้ขนส่งโดยตรง ลดการใช้ เอกสาร (Paperless) และให้ดำเนินพิธีการศุลกากรทางระบบอิเล็กทรอนิกส์แทน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการค้าชายแดนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ ภาครัฐควรกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันและการลงทุน เพื่อเป็นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐบาลควรเร่งดำเนินการตามนโยบายตามเป้าหมายที่วางไว้ และจัดสรรงบประมาณเพื่อผลักดันให้การพัฒนาการค้าชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้าว่าจะมีผลกระทบอย่างไรหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา (COVID 19) ซึ่งมีผลกระทบกับประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านโดยตรงด้านการค้าชายแดน และเพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจทางด้านชายแดนไทย-เมียนมา รัฐบาลควรส่งเสริมให้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษกับการปกครองส่วนท้องถิ่นแม่สอด แนวทางการพัฒนาพื้นที่ทางด้าน

เศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน ล้วนส่งผลกระทบต่อด้านการเมืองต่อโครงสร้างระบบการเมืองส่วนท้องถิ่นของแม่สอดและต่อรูปแบบการเมืองท้องถิ่นของประเทศไทย เนื่องด้วยรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษมีลักษณะแตกต่างออกไปจากรูปแบบการส่งเสริมการค้าการลงทุนในอดีตที่ดำเนินการผ่านการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI) เขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่คล่องตัว และมีอำนาจในการตัดสินใจที่รวดเร็ว จึงมีแนวคิดในการยกระดับการปกครองท้องถิ่นแม่สอดจากเทศบาลนครแม่สอดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือมีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในมิติเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและมิติทางสังคม จึงต้องมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรูปแบบเฉพาะและมีกฎหมายรองรับในการใช้อำนาจขององค์กรส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ต่อไป แม้ว่าปัจจุบันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในพื้นที่แม่สอดยังอยู่ในช่วงกระบวนการพิจารณาจากหลายภาคส่วน การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องอาศัยกลไกและเครื่องมือทั้งอำนาจหน้าที่ โครงสร้าง และทรัพยากรมากขึ้น ทำให้การยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิมในแม่สอดให้เป็น “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ” ย่อมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้